

SISUKORD

PREAMBUL

I OSA

- I JAOTIS – LIIDU MÄÄRATLUS JA EESMÄRGID
- II JAOTIS – PÕHIÕIGUSED JA LIIDU KODAKONDSUS
- III JAOTIS – LIIDU PÄDEVUS
- IV JAOTIS – LIIDU INSTITUTSIOONID JA ORGANID
- I PEATÜKK – INSTITUTSIOONILINE RAAMISTIK
- II PEATÜKK – MUUD LIIDU INSTITUTSIOONID JA NÕUANDVAD ORGANID
- V JAOTIS – LIIDU PÄDEVUSE TEOSTAMINE
- I PEATÜKK – ÜHISÄTTED
- II PEATÜKK – ERISÄTTED
- III PEATÜKK – TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ
- VI JAOTIS – DEMOKRAATIA LIIDUS
- VII JAOTIS – LIIDU RAHANDUS

VIII JAOTIS –	LIIT JA SELLE LÄHIÜMBRUS
IX JAOTIS –	LIIDU LIIKMESUS
II OSA:	LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA
PREAMBUL	
I JAOTIS –	VÄÄRIKUS
II JAOTIS –	VABADUSED
III JAOTIS –	VÕRDSUS
IV JAOTIS –	SOLIDAARSUS
V JAOTIS –	KODANIKE ÕIGUSED
VI JAOTIS –	ÕIGUSEMÕISTMINE
VII JAOTIS –	HARTA TÕLGENDAMIST JA KOHALDAMIST REGULEERIVAD ÜLDSÄTTED
III OSA:	LIIDU POLIITIKA JA TOIMIMINE
I JAOTIS –	ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

II JAOTIS – MITTEDISKRIMINEERIMINE JA KODAKONDSUS

III JAOTIS – SISEPOLIITIKA JA MEETMED

I PEATÜKK – SISETURG

1. jagu – Siseturu rajamine ja toimimine
2. jagu – Isikute ja teenuste vaba liikumine
 1. alajagu – Töötajad
 2. alajagu – Asutamisvabadus
 3. alajagu – Teenuste osutamise vabadus
3. jagu – Kaupade vaba liikumine
 1. alajagu – Tolliliit
 2. alajagu – Tollikoostöö
 3. alajagu – Koguseliste piirangute keeld
4. jagu – Kapital ja maksed
5. jagu – Konkurentsieeskirjad
 1. alajagu – Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad
 2. alajagu – Liikmesriikide antav abi
6. jagu – Maksusätted
7. jagu – Ühissätted

II PEATÜKK – MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA

1. jagu – Majanduspoliitika
2. jagu – Rahapoliitika
3. jagu – Institutsioonilised sätted
4. jagu – Erisätted liikmesriikide kohta, mille rahaühik on euro
5. jagu – Üleminekusätted

III PEATÜKK – POLIITIKA MUUDES VALDKONDADES

1. jagu – Tööhõive
2. jagu – Sotsiaalpoliitika
3. jagu – Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus
4. jagu – Põllumajandus ja kalandus
5. jagu – Keskkond
6. jagu – Tarbijakaitse
7. jagu – Transport
8. jagu – Üleeuroopalised võrgud
9. jagu – Teadusuuringud ja tehnoloogia arendamine ning kosmos
10. jagu – Energeetika

IV PEATÜKK – VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEV ALA

1. jagu – Üldsätted
2. jagu – Piirikontrolli-, varjupaiga- ja sisserändepoliitika
3. jagu – Õigusalane koostöö tsiviilasjades
4. jagu – Õigusalane koostöö kriminaalasjades
5. jagu – Politseikoostöö

V PEATÜKK – VALDKONNAD, KUS LIIT VÕIB VÕTTA TOETAVAJD, KOORDINEERIVAJD VÕI TÄIENDAVAJD MEETMEID

1. jagu – Rahvatervis
2. jagu – Tööstus
3. jagu – Kultuur
4. jagu – Turism
5. jagu - Haridus, noorsugu, sport ja kutseõpe
6. jagu – Kodanikukaitse
7. jagu – Halduskoostöö

IV JAOTIS – ÜLEMEREMAADE JA -TERRITOOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE

V JAOTIS – LIIDU VÄLISTEGEVUS

I PEATÜKK – ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

II PEATÜKK – ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA

1. jagu – Ühissätted

2. jagu – Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika

3. jagu – Rahandussätted

III PEATÜKK – ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA

IV PEATÜKK – KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA JA
HUMANITAARABI

1. jagu – Arengukoostöö

2. jagu – Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega

3. jagu – Humanitaarabi

V PEATÜKK – PIIRAVAD MEETMED

VI PEATÜKK – RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

VII PEATÜKK – LIIDU SUHTED RAHVUSVAHELISTE
ORGANISATSIOONIDE JA KOLMANDATE RIIKIDEGA
NING LIIDU DELEGATSIOONID

VIII PEATÜKK – SOLIDAARSUSKLAUSLI RAKENDAMINE

VI JAOTIS – LIIDU TOIMIMINE

I PEATÜKK – SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

1. jagu – Institutsioonid

1. alajagu – Euroopa Parlament
2. alajagu – Euroopa Ülemkogu
3. alajagu – Ministrite Nõukogu
4. alajagu – Euroopa Komisjon
5. alajagu – Euroopa Liidu Kohus
6. alajagu – Euroopa Keskpank
7. alajagu – Kontrollikoda

2. jagu – Liidu nõuandvad organid

1. alajagu – Regioonide komitee
2. alajagu – Majandus- ja sotsiaalkomitee

3. jagu – Euroopa Investeerimispank

4. jagu – Liidu institutsioone, organeid ja asutusi käsitlevad ühissätted

II PEATÜKK – RAHANDUSSÄTTED

1. jagu – Mitmeaastane finantsraamistik

2. jagu – Liidu aastaeelarve

3. jagu – Eelarve täitmine ja täitmise kinnitamine

4. jagu – Ühissätted

5. jagu – Pettuste tõkestamine

III PEATÜKK – TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ

VII JAOTIS: ÜHISSÄTTED

IV OSA: ÜLD- JA LÕPPSÄTTED

EUROOPA PÕHISEADUSE

LEPING

PREAMBUL

TEMA MAJESTEET BELGLASTE KUNINGAS, TŠEHHI VABARIIGI PRESIDENT, TEMA MAJESTEET TAANI KUNINGANNA, SAKSAMAA LIITVABARIIGI PRESIDENT, EESTI VABARIIGI PRESIDENT, KREEKA VABARIIGI PRESIDENT, TEMA MAJESTEET HISPAANIA KUNINGAS, PRANTSUSE VABARIIGI PRESIDENT, IIRIMAA PRESIDENT, ITAALIA VABARIIGI PRESIDENT, KÜPROSE VABARIIGI PRESIDENT, LÄTI VABARIIGI PRESIDENT, LEEDU VABARIIGI PRESIDENT, TEMA KUNINGLIK KÕRGUS LUKSEMBURGI SUURHERTSOG, UNGARI VABARIIGI PRESIDENT, MALTA PRESIDENT, TEMA MAJESTEET MADALMAADE KUNINGANNA, AUSTRIA VABARIIGI LIIDUPRESIDENT, POOLA VABARIIGI PRESIDENT, PORTUGALI VABARIIGI PRESIDENT, SLOVEENIA VABARIIGI PRESIDENT, SLOVAKI VABARIIGI PRESIDENT, SOOME VABARIIGI PRESIDENT, ROOTSI KUNINGRIIGI VALITSUS, TEMA MAJESTEET SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIGI KUNINGANNA,

SAADES INNUSTUST Euroopa kultuurilisest, religioosest ja humanistlikust pärandist, millest on kasvanud välja inimeste puutumatute ja võõrandamatute õiguste universaalsed põhiväärtused, vabadus, demokraatia, võrdõiguslikkus ja õigusriigi põhimõte;

USKUDES, et pärast valusaid kogemusi kavatses taasühinenud Euroopa jätkata tsivilisatsiooni, arengu ja jõukuse teed kõigi oma elanike hüvanguks, kaasa arvatud kõige nõrgemad ja puudustkannatavamad; et ta soovib jääda maailmajaoks, mis on avatud kultuurile, õppimisele ja sotsiaalsele arengule; ning et ta soovib süvendada oma avaliku elu demokraatlikkust ja läbipaistvust ning püüelda rahu, õigluse ja solidaarsuse poole kogu maailmas;

OLLES VEENDUNUD, et Euroopa rahvad, kes tunnevad küll uhkust oma rahvusliku identiteedi ja ajaloo üle, on otsustanud ületada oma iidseid lahkkelid ja vormida üha tihedamalt liitudes oma ühist saatust;

OLLES VEENDUNUD, et “mitmekesisuses ühinenud” Euroopa pakub neile parima võimaluse pühenduda, võttes arvesse igatüüpi õigusi ja teadvustades oma vastutust tulevaste põlvkondade ja maailma ees, suurele ettevõtmisele, mis teeb Euroopast inimloomuste täitumise mõttes eriti paljutõotava piirkonna;

OLLES KINDLALT OTSUSTANUD jätkata Euroopa Ühenduse asutamislepingu ja Euroopa Liidu lepingu raames tehtavat tööd, tagades ühenduse *acquis*’ järjepidevuse;

OLLES TÄNULIKUD Euroopa Konvendi liikmetele põhiseaduse eelnõu koostamise eest Euroopa kodanike ja riikide nimel,

ON MÄÄRANUD OMA TÄIEVOLILISTEKS ESINDAJATEKS:

TEMA MAJESTEET BELGLASTE KUNINGAS

peaminister Guy VERHOFSTADTI,

välisminister Karel DE GUCHTI,

TŠEHHI VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Stanislav GROSSI,

välisministri Cyril SVOBODA,

TEMA MAJESTEET TAANI KUNINGANNA

peaminister Anders Fogh RASMUSSENI,

välisminister Per Stig MØLLERI,

SAKSAMAA LIITVABARIIGI PRESIDENT

liidukantsler Gerhard SCHRÖDERI,

välisministri ja liidukantsleri asetäitja Joseph FISCHERI,

EESTI VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Juhan PARTSI,

välisminister Kristiina OJULANDI,

KREEKA VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Kostas KARAMANLISE,

väliminister Petros G. MOLYVIATISE,

TEMA MAJESTEET HISPAANIA KUNINGAS

valitsusjuht José Luis RODRÍGUEZ ZAPATERO,

välisasjade- ja koostööministri Miguel Angel MORATINOS CUYAUBÉ,

PRANTSUSE VABARIIGI PRESIDENT

president Jacques CHIRACI

peaminister Jean-Pierre RAFFARINI,

välisminister Michel BARNIER',

IIRIMAA PRESIDENT

peaminister Bertie AHERNI,

välisminister Dermot AHERNI,

ITAALIA VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Silvio BERLUSCONI,

välisminister Franco FRATTINI,

KÜPROSE VABARIIGI PRESIDENT

president Tassos PAPADOPOULOSE,
välisminister George IACOVOU,

LÄTI VABARIIGI PRESIDENT

president Vaira VĪĶE-FREIBERGA,
peaminister Indulis EMSISE,
välisminister Artis PABRIKSI,

LEEDU VABARIIGI PRESIDENT

president Valdas ADAMKUSE
peaminister Algirdas Mykolas BRAZAUSKASE,
välisminister Antanas VALIONISE,

TEMA KUNINGLIK KÕRGUS LUKSEMBURGI SUURHERTSOG

peaministri ja riigisekretäri Jean-Claude JUNCKERI,
asepeaministri, välis- ja immigratsiooniministri Jean ASSELBORNI,

UNGARI VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Ferenc GYURSÁNY,
välisminister László KOVÁCSI,

MALTA PRESIDENT

peaminister *Hon.* Lawrence GONZI,

välisminister *Hon.* Michael FRENDU,

TEMA MAJESTEET MADALMAADE KUNINGANNA

peaminister dr. J. P. BALKENENDE

välisminister dr. B. R. BOTI

AUSTRIA VABARIIGI LIIDUPRESIDENT

liidukantsler dr. Wolfgang SCHÜSSELI,

välisminister dr. Ursula PLASSNIKI,

POOLA VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Marek BELKA,

välisminister Włodzimierz CIMOSZEWICZI,

PORTUGALI VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Pedro Miguel DE SANTANA LOPESI,

välis- ja välismaal asuvate Portugali kogukondade ministri
António Victor MARTINS MONTEIRO,

SLOVEENIA VABARIIGI PRESIDENT

valitsusjuht Anton ROPI,

välisminister Ivo VAJGLI,

SLOVAKI VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Mikuláš DZURINDA,

välisminister Eduard KUKANI,

SOOME VABARIIGI PRESIDENT

peaminister Matti VANHANENI,

väliminister Erkki TUOMIOJA,

ROOTSI KUNINGRIIGI VALITSUS

peaminister Göran PERSSONI,

välisminister Laila FREIVALDSI,

TEMA MAJESTEET SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIGI
KUNINGANNA

peaminister *Rt. Hon.* Tony BLAIRI,

välisministri ja Rahvaste Ühenduse asjade ministri *Rt. Hon.* Jack STRAW,

KES, olles esitanud oma kehtivaks ja vormikohaseks tunnistatud täisvolitused, on kokku leppinud järgmises:

I OSA

I JAOTIS

LIIDU MÄÄRATLUS JA EESMÄRGID

ARTIKKEL I-1

Liidu asutamine

1. Kajastades Euroopa kodanike ja riikide tahet ehitada ühist tulevikku, asutatakse käesoleva põhiseadusega Euroopa Liit, millele liikmesriigid omistavad pädevuse oma ühiste eesmärkide saavutamiseks. Liit kooskõlastab liikmesriikide poliitikat, millega taotletakse neid eesmärke, ning teostab ühendusena talle omistatud pädevust.
2. Liit on avatud kõikidele Euroopa riikidele, kes austavad liidu väärtusi ning pühenduvad nende ühisele edendamisele.

ARTIKKEL I-2

Liidu väärtused

Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.

ARTIKKEL I-3

Liidu eesmärgid

1. Liidu eesmärk on edendada rahu, oma väärtusi ja oma rahvaste hüvangut.
2. Liit moodustab oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala ning vaba ja moonutamata konkurentsiga siseturu.
3. Liit taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalustatud majanduskasvul, hindade stabiilsusel ja kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress, samuti kõrgetasemelisel keskkonnakaitset ja keskkonna kvaliteedi parandamisel. Liit edendab teaduse ja tehnoloogia arengut.

Liit võitleb sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendab sotsiaalset õiglust ja kaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, põlvkondade solidaarsust ja lapse õiguste kaitset.

Liit edendab majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja liikmesriikide vahelist solidaarsust.

Liit austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning tagab Euroopa kultuuripärandi kaitse ja arendamise.

4. Suhetes maailmaga kaitseb ja edendab liit oma väärtusi ja huve. Ta toetab rahu, turvalisust, maailma säästvat arengut, rahvaste solidaarsust ja vastastikust austust, vaba ja ausat kaubandust, vaesuse kaotamist ning inimõiguste, eriti lapse õiguste kaitset, samuti rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist, sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist.

5. Liit taotleb oma eesmärged asjakohaste vahenditega vastavalt pädevusele, mis talle käesolevas põhiseaduses omistatakse.

ARTIKKEL I-4

Põhivabadused ja mittediskrimineerimine

1. Vastavalt põhiseadusele tagab liit oma piires isikute, teenuste, kaupade ja kapitali vaba liikumise ning asutamisvabaduse.

2. Ilma et see piiraks põhiseaduse erisätete kohaldamist, on põhiseaduse reguleerimisalas keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.

ARTIKKEL I-5

Liidu ja liikmesriikide vahelised suhted

1. Liit austab liikmesriikide võrdsust põhiseaduse ees ning nende rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, sealhulgas piirkondlikule ja kohalikule omavalitsusele. Liit austab riigi põhifunktsioone, sealhulgas riigi territoriaalse terviklikkuse tagamist, avaliku korra säilitamist ja riigi julgeoleku kaitsmist.
2. Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikus austuses üksteist põhiseadusest tulenevate ülesannete täitmisel.

Liikmesriigid kasutavad kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada põhiseadusest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine.

Liikmesriigid aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele ja hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist.

ARTIKKEL I-6

Liidu õigus

Põhiseadus ja õigusaktid, mida liidu institutsioonid võtavad vastu liidule omistatud pädevust kasutades, on liikmesriikide õiguse suhtes ülimuslikud.

ARTIKKEL I-7

Õigussubjektsus

Liit on juriidiline isik.

ARTIKKEL I-8

Liidu sümbolid

Liidu lipp on kaheteistkümnest kuldsest tähest koosnev ring sinisel taustal.

Liidu hümn aluseks on “Ood rõõmule” Ludwig van Beethoveni üheksandast sümfooniast.

Liidu juhtlause: “Ühinenud mitmekesisuses”.

Liidu rahaühik on euro.

Euroopa päeva tähistatakse kogu liidus 9. mail.

II JAOTIS

PÕHIÕIGUSED JA LIIDU KODAKONDSUS

ARTIKKEL I-9

Põhiõigused

1. Liit tunnustab II osa moodustavas põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid.
2. Liit ühineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Sellega ühinemine ei mõjuta liidu pädevust, mis on määratletud käesoleva põhiseadusega.
3. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühesugustest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused on liidu õiguse üldpõhimõtted.

ARTIKKEL I-10

Liidu kodakondsus

1. Iga liikmesriigi kodanik on liidu kodanik. Liidu kodakondsus täiendab liikmesriigi kodakondsust, kuid ei asenda seda.

2. Liidu kodanikel on põhiseaduses sätestatud õigused ja kohustused. Neil on:
- a) õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil;
 - b) õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel ja elukohajärgse liikmesriigi kohaliku omavalitsuse valimistel selle riigi kodanikega võrdsetel tingimustel;
 - c) õigus saada kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanikud nad on, kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi kodanikud;
 - d) õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole, esitada kaebus Euroopa ombudsmanile ning pöörduda liidu institutsioonide ja nõuandvate organite poole ühes põhiseaduse keeltest ja saada vastus samas keeles.

Nimetatud õigusi kasutatakse vastavalt tingimustele ja piirangutele, mis on kindlaks määratud põhiseadusega ning selle jõustamiseks vastuvõetud meetmetega.

III JAOTIS

LIIDU PÄDEVUS

ARTIKKEL I-11

Aluspõhimõtted

1. Liidu pädevuse piire reguleerib pädevuse omistamise põhimõte. Liidu pädevuse kasutamist reguleerib subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte.
2. Vastavalt pädevuse omistamise põhimõttele tegutseb liit põhiseaduses seatud eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt põhiseadusega omistatud pädevuse piires. Pädevus, mida käesoleva põhiseadusega ei ole liidule omistatud, kuulub liikmesriikidele.
3. Valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, võtab liit subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda riigi, piirkonna või kohalikul tasandil piisavalt saavutada kavandatava meetme eesmärke, kuid kavandatud meetme ulatuse või toime tõttu saab neid paremini saavutada liidu tasandil.

Liidu institutsioonid kohaldavad subsidiaarsuse põhimõtet vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta. Riikide parlamendid tagavad selle põhimõtte järgimise protokollis sätestatud korra kohaselt.

4. Kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ei või liidu meetme sisu ega vorm ületada seda, mis on vajalik põhiseaduse eesmärkide saavutamiseks.

Liidu institutsioonid kohaldavad proportsionaalsuse põhimõtet vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta.

ARTIKKEL I-12

Pädevuse liigid

1. Kui põhiseadus omistab liidule teatud valdkonnas ainupädevuse, võib juriidiliselt siduvaid akte menetleda ja vastu võtta ainult liit, liikmesriigid võivad seda teha ainult liidu volitusel või liidu õigusaktide rakendamiseks.
2. Kui põhiseadus omistab liidule teatud valdkonnas liikmesriikidega jagatud pädevuse, võivad nii liit kui ka liikmesriigid selles valdkonnas juriidiliselt siduvaid akte kehtestada ja vastu võtta. Liikmesriigid teostavad oma pädevust ainult niivõrd, kuivõrd liit ei ole oma pädevust teostanud või on otsustanud selle teostamise lõpetada.
3. Liikmesriigid koordineerivad oma majandus- ja tööhõivepoliitikat III osas ettenähtud korras, mille määratlemine on liidu pädevuses.
4. Liidu pädevuses on määratleda ja rakendada ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas kujundada järk-järgult ühist kaitsepoliitikat.
5. Teatud valdkondades ja põhiseaduses sätestatud tingimustel on liit pädev võtma meetmeid liikmesriikide meetmete toetamiseks, koordineerimiseks või täiendamiseks, ilma et see asendaks liikmesriikide pädevuse neis valdkondades.

Liidu juriidiliselt siduvad aktid, mis neid valdkondi käsitlevate III osa sätete põhjal vastu võetakse, ei kohusta liikmesriike oma õigus- või haldusnorme ühtlustama.

6. Liidu pädevuse teostamise ulatus ja kord määratakse kindlaks III osa vastavates sätetes iga valdkonna kohta.

ARTIKKEL I-13

Ainupädevuse valdkonnad

1. Liidul on ainupädevus järgmistes valdkondades:

- a) tolliliit;
- b) siseturu toimimiseks vajalike konkurentsieeskirjade kehtestamine;
- c) nende liikmesriikide rahapoliitika, mille rahaühik on euro;
- d) mere bioloogiliste ressursside kaitse ühise kalanduspoliitika raames;
- e) ühine kaubanduspoliitika.

2. Liidu ainupädevusse kuulub ka rahvusvahelise lepingu sõlmimine, kui selle sõlmimise näeb ette liidu õigusakt või kui lepingut on vaja selleks, et võimaldada liidul teostada oma sisemist pädevust, või kui selle sõlmimine võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende kohaldamisala.

ARTIKKEL I-14

Jagatud pädevuse valdkonnad

1. Liidul on liikmesriikidega jagatud pädevus, kui põhiseadus omistab liidule pädevuse, mis ei ole seotud artiklites I-13 ja I-17 osutatud valdkondadega.
2. Liit ja liikmesriigid jagavad pädevust järgmistes põhivaldkondades:
 - a) siseturg,
 - b) sotsiaalpoliitika III osas määratletud valdkonnad,
 - c) majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus,
 - d) põllumajandus ja kalandus, välja arvatud mere bioloogiliste ressursside kaitse,
 - e) keskkond,
 - f) tarbijakaitse,
 - g) transport,
 - h) üleeuroopalised võrgud,
 - i) energeetika,
 - j) vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala,
 - k) ühised ohutusprobleemid rahvatervise küsimustes seoses III osas määratletud valdkondadega.
3. Teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja kosmose alal kuulub liidu pädevusse meetmete võtmine eelkõige programmide koostamiseks ja elluviimiseks, kuid selle pädevuse kasutamine ei või takistada liikmesriikidel oma pädevuse kasutamist.

4. Arengukoostöö ja humanitaarabi valdkonnas on liit pädev võtma meetmeid ja viima ellu ühist poliitikat, kuid selle pädevuse teostamine ei või takistada liikmesriikidel oma pädevuse kasutamist.

ARTIKKEL I-15

Majandus- ja tööhõivepoliitika kooskõlastamine

1. Liikmesriigid kooskõlastavad oma majanduspoliitika liidu piires. Sel eesmärgil võtab Ministrite Nõukogu vastu meetmed, eelkõige selle poliitika üldsuunised.

Liikmesriikide suhtes, mille rahaühik on euro, kohaldatakse erisätteid.

2. Liit võtab meetmeid liikmesriikide tööhõivepoliitika kooskõlastamise tagamiseks, eelkõige määratledes selle poliitika üldsuunised.

3. Liit võib teha algatusi liikmesriikide sotsiaalpoliitika kooskõlastamise tagamiseks.

ARTIKKEL I-16

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

1. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes kuuluvad liidu pädevusse kõik välispoliitika valdkonnad ja kõik liidu julgeolekuga seotud küsimused, kaasa arvatud ühise kaitsepoliitika järkjärguline kujundamine, mis võib viia ühiskaitseni.

2. Liikmesriigid toetavad aktiivselt ja tingimusteta liidu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat lojaalsuse ja vastastikuse solidaarsuse vaimus ning järgivad liidu meetmeid selles valdkonnas. Nad hoiduvad meetmetest, mis oleksid vastuolus liidu huvidega või võiksid kahjustada liidu tulemuslikkust.

ARTIKKEL I-17

Toetavate, koordineerivate või vastastikku täiendavate meetmete valdkonnad

Liit on pädev võtma toetavaid, koordineerivaid või vastastikku täiendavaid meetmeid. Nende meetmete valdkonnad on Euroopa tasandil järgmised:

- a) inimeste tervise kaitse ja parandamine,
- b) tööstus,
- c) kultuur,
- d) turism,
- e) haridus, noorsugu, sport ja kutseõpe,
- f) kodanikukaitse,
- g) halduskoostöö.

ARTIKKEL I-18

Paindlikkuse klausel

1. Kui III osas määratletud poliitika raames osutub põhiseaduse mõne eesmärgi saavutamiseks vajalikuks liidu meede ning põhiseaduses ei ole sätestatud selleks vajalikke volitusi, võtab Ministrite Nõukogu asjakohased meetmed, tehes ühehäälese otsuse Euroopa Komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.
2. Kasutades artikli I-11 lõikes 3 osutatud subsidiaarsuse põhimõtte järgimise kontrolli korda, juhib Euroopa Komisjon riikide parlamentide tähelepanu käesoleva artikli põhjal tehtavatele ettepanekutele.
3. Käesoleva artikli alusel võetud meetmed ei kohusta liikmesriike ühtlustama oma õigus- ja haldusnorme juhtudel, kui põhiseadus välistab sellise ühtlustamise.

IV JAOTIS

LIIDU INSTITUTSIOONID JA ORGANID

I PEATÜKK

INSTITUTSIOONILINE RAAMISTIK

ARTIKKEL I-19

Liidu institutsioonid

1. Liidu käsutuses on institutsiooniline raamistik, mille eesmärk on:

- edendada liidu väärtusi,
- taotleda liidu eesmärke,
- teenida liidu, selle kodanike ja liikmesriikide huve,
- tagada liidu poliitika ja meetmete kooskõla, tõhusus ning järjepidevus.

Sellesse institutsioonilisse raamistikku kuuluvad:

- Euroopa Parlament;
- Euroopa Ülemkogu;

- Ministrite Nõukogu (edaspidi nimetatud “nõukogu”);
- Euroopa Komisjon (edaspidi nimetatud “komisjon”);
- Euroopa Liidu Kohus.

2. Iga institutsioon tegutseb talle põhiseadusega antud volituste piires ning vastavalt selles sätestatud korrale ja tingimustele. Institutsioonid on omavahelises koostöös üksteise suhtes lojaalsed.

ARTIKKEL I-20

Euroopa Parlament

1. Euroopa Parlament täidab koos nõukoguga seadusandja ja eelarve kinnitaja ülesandeid. Ta täidab vastavalt põhiseaduses ettenähtud tingimusele poliitilise kontrolli ja konsulteerimise funktsiooni. Parlament valib komisjoni presidendi.
2. Euroopa Parlament koosneb liidu kodanike esindajatest. Nende arv ei või olla suurem kui seitsesada viiskümmend. Kodanike esindatus on kahanevalt proportsionaalne, alammääraks on kuus liiget liikmesriigi kohta. Ükski liikmesriik ei saa üle üheksakümne kuue koha.

Euroopa Ülemkogu võtab ühehäälselt Euroopa Parlamendi algatusel ja nõusolekul vastu Euroopa otsuse Euroopa Parlamendi koosseisu kohta, austades esimeses lõigus osutatud põhimõtteid.

3. Euroopa Parlamendi liikmed valitakse viieaastaseks tähtjaks otsestel ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel.
4. Euroopa Parlament valib oma liikmete hulgast presidendi ja juhatuse.

ARTIKKEL I-21

Euroopa Ülemkogu

1. Euroopa Ülemkogu annab liidule selle arenguks vajaliku tõe ning määratleb selle üldised poliitilised sihid ja prioriteedid. Ülemkogu ei toimi seadusandjana.
2. Euroopa Ülemkogu koosneb liikmesriikide riigipeadest või valitsusjuhtidest koos ülemkogu eesistuja ja komisjoni presidendiga. Ülemkogu töös osaleb liidu välisminister.
3. Euroopa Ülemkogu tuleb kokku kord kvartalis oma eesistuja kutsel. Kui päevakord seda nõuab, võib iga Euroopa Ülemkogu liige kasutada ministri abi ning komisjoni president komisjoni liikme abi. Kui olukord seda nõuab, kutsub eesistuja kokku Euroopa Ülemkogu erakorralise istungi.
4. Kui põhiseadus ei näe ette teisiti, teeb Euroopa Ülemkogu oma otsused konsensuse alusel.

ARTIKKEL I-22

Euroopa Ülemkogu eesistuja

1. Euroopa Ülemkogu valib oma eesistuja kvalifitseeritud häälteenamusega kahe ja poole aasta pikkuseks ametiajaks; teda võib ühe korra tagasi valida. Takistuse või tõsise üleastumise korral, võib Euroopa Ülemkogu tema mandaadi sama korra kohaselt lõpetada.

2. Euroopa Ülemkogu eesistuja:

- a) juhatab ülemkogu istungeid ja selle tööd,
- b) tagab koostöös komisjoni presidendiga ja üldasjade nõukogu töö alusel ülemkogu töö ettevalmistamise ja jätkuvuse,
- c) püüab kaasa aidata ühtekuuluvuse ja konsensusse saavutamisele Euroopa Ülemkogus,
- d) esitab pärast iga Euroopa Ülemkogu istungit Euroopa Parlamendile aruande.

Euroopa Ülemkogu eesistuja tagab oma tasandil ja oma ametikohal liidu esindamise välissuhete ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavates küsimustes, ilma et see piiraks liidu välisministri volitusi.

3. Euroopa Ülemkogu eesistuja ei või olla riigiametis.

ARTIKKEL I-23

Ministrite Nõukogu

1. Nõukogu täidab koos Euroopa Parlamendiga seadusandja ja eelarve kinnitaja funktsiooni. Tal on vastavalt põhiseaduses sätestatud tingimustele poliitika kujundamise ja koordineerimise funktsioonid.
2. Nõukogu koosneb kõigi liikmesriikide esindajatest ministri tasandil, kellel on asjaomase liikmesriigi valitsust siduvad volitused ja hääleõigus.
3. Kui põhiseadus ei näe ette teisiti, teeb nõukogu oma otsused kvalifitseeritud häälteenamusega.

ARTIKKEL I-24

Ministrite Nõukogu koosseisud

1. Nõukogu koguneb eri koosseisudes.
2. Üldasjade nõukogu tagab nõukogu eri koosseisude töö järjepidevuse.

Üldasjade nõukogu valmistab ette Euroopa Ülemkogu istungid ja tagab ülemkogul kokkulepitud meetmete elluviimise koostöös Euroopa Ülemkogu eesistuja ning komisjoniga.

3. Välisasjade nõukogu töötab välja Euroopa Ülemkogu sätestatud strateegiliste suuniste põhjal liidu välistegevuse ning tagab liidu tegevuse järjepidevuse.
4. Euroopa Ülemkogu võtab kvalifitseeritud häälteenamusega vastu Euroopa otsuse muude nõukogu koosseisude nimekirja koostamise kohta.
5. Liikmesriikide valitsuste alaliste esindajate komitee vastutab nõukogu töö ettevalmistamise eest.
6. Õigustloovate aktide eelnõude arutamisel ja hääletamisel on nõukogu istungid avalikud. Sel eesmärgil jagatakse iga nõukogu istung kaheks osaks, kus käsitletakse vastavalt liidu õigustloovaid akte ja muid kui õigustloovaid akte.
7. Nõukogu eri koosseisude, välja arvatud välisasjade nõukogu, eesistujana toimivad liikmesriikide esindajad nõukogus võrdse rotatsiooni alusel vastavalt tingimustele, mis on kehtestatud Euroopa Ülemkogu Euroopa otsusega. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.

ARTIKKEL I-25

Kvalifitseeritud häälteenamuse määratlus Euroopa Ülemkogus ja nõukogus

1. Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena, mille moodustavad vähemalt 15 liiget tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% liidu elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt neli nõukogu liiget, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

2. Erandina lõikest 1 määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust juhul, kui nõukogu ei tee otsust komisjoni ega liidu välisministri ettepaneku põhjal, nõukogu liikmete vähemalt 72%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% liidu elanikkonnast.

3. Lõikeid 1 ja 2 kohaldatakse Euroopa Ülemkogu suhtes juhul, kui ülemkogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.

4. Euroopa Ülemkogu eesistuja ja komisjoni president Euroopa Ülemkogus ei hääleta.

ARTIKKEL I-26

Euroopa Komisjon

1. Komisjon edendab liidu üldisi huve ja teeb sel eesmärgil asjakohaseid algatusi. Komisjon tagab põhiseaduse ja institutsioonide poolt põhiseaduse alusel võetud meetmete rakendamise. Komisjon teostab järelevalvet liidu õiguse kohaldamise üle Euroopa Liidu Kohtu kontrolli all. Komisjon täidab eelarvet ja haldab programme. Komisjon teostab vastavalt põhiseaduses sätestatud tingimustele koordineerivaid, täitev- ja juhtimisfunktsioone. Komisjon tagab liidu esindamise välissuhetes, välja arvatud ühine välis- ja julgeolekupoliitika ning muud põhiseaduses ettenähtud juhud. Komisjon algatab liidu ühe- ja mitmeaastaste programmide koostamise, pidades silmas institutsioonidevaheliste kokkulepete saavutamist.

2. Liidu õigustloovaid akte võib vastu võtta ainult komisjoni ettepaneku põhjal, kui põhiseadus ei näe ette teisiti. Muud aktid võetakse komisjoni ettepaneku põhjal vastu siis, kui see on ette nähtud põhiseaduses.
3. Komisjoni ametiaeg on viis aastat.
4. Komisjoni liikmed valitakse nende üldise asjatundlikkuse ning Euroopa asjadesse pühendumuse alusel isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust.
5. Esimesse põhiseaduse sätete alusel ametisse nimetatud komisjoni kuulub üks kodanik igast liikmesriigist, sealhulgas komisjoni president ja liidu välisminister, kes on üks komisjoni asepresidentidest.
6. Alates lõikes 5 osutatud komisjoni ametiaja lõppemisest vastab komisjoni liikmete arv, kaasa arvatud komisjoni president ja liidu välisminister, kahele kolmandikule liikmesriikide arvust, kui Euroopa Ülemkogu ühehäälselt ei otsusta kõnealust arvu muuta.

Komisjoni liikmed valitakse liikmesriikide kodanike hulgast liikmesriikidevahelise võrdse rotatsiooni süsteemi alusel. See süsteem kehtestatakse Euroopa otsusega, mille võtab ühehäälselt vastu Euroopa Ülemkogu ja mis rajaneb järgmistel põhimõtetel:

- a) liikmesriike koheldakse rangelt võrdsetel alustel, kui otsustatakse, millises järjestuses ja kui kaua tegutsevad nende kodanikud komisjoni liikmetena; seega ei või kahe liikmesriigi kodanike mandaatide kogusummade vahe olla kunagi suurem kui üks;

b) kui punktist a ei tulene teisiti, moodustatakse iga järjestikune komisjon selliselt, et see kajastaks rahuldavalt liikmesriikide kui terviku demograafilist ja geograafilist spektrit.

7. Komisjon on oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatu. Ilma et see piiraks artikli I-28 lõike 2 kohaldamist, ei taotle ega saa komisjoni liikmed juhiseid üheltki valitsuselt ega üheltki muult institutsioonilt, organilt või asutuselt. Nad hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende kohustustega või nende ülesannete täitmisega.

8. Komisjon vastutab täies koosseisus Euroopa Parlamendi ees. Vastavalt artiklis III-340 sätestatud korrale võib Euroopa Parlament avaldada komisjonile umbusaldust. Kui umbusaldusavaldus hääletusel vastu võetakse, astuvad komisjoni liikmed täies koosseisus tagasi ja liidu välisminister astub tagasi oma komisjonis täidetavatest ülesannetest.

ARTIKKEL I-27

Euroopa Komisjoni president

1. Võttes arvesse Euroopa Parlamendi valimisi ja pärast asjakohaste konsultatsioonide pidamist esitab Euroopa Ülemkogu kvalifitseeritud häälteenamusega tehtud otsuse alusel Euroopa Parlamendile oma kandidaadi komisjoni presidendi ametikohale. Selle kandidaadi valib Euroopa Parlament oma liikmete häälteenamusega. Kui kandidaat ei saa nõutavat häälteenamust, esitab kvalifitseeritud häälteenamusega otsustav Euroopa Ülemkogu ühe kuu jooksul uue kandidaadi, kelle Euroopa Parlament valib sama korra kohaselt.

2. Ühisel kokkuleppel valitud presidendiga võtab nõukogu vastu teiste isikute nimekirja, keda ta paneb ette määrata komisjoni liikmeteks. Need liikmed valitakse välja liikmesriikide esitatud soovitude põhjal artikli I-26 lõikes 4 ja lõike 6 teises lõigus esitatud kriteeriumide alusel.

Komisjoni president, liidu välisminister ja teised komisjoni liikmed kiidetakse Euroopa Parlamendis hääletamisel heaks ühtse nimekirjana. Kõnealuse heakskiidu alusel nimetakse komisjon ametisse Euroopa Ülemkogu kvalifitseeritud häälteenamusega.

3. Komisjoni president:

- a) määrab kindlaks suunised, mille kohaselt komisjon töötab;
- b) otsustab komisjoni sisemise korralduse üle, tagades komisjoni järjepideva ja tõhusa töö ning selle toimimise kollegiaalse koguna,
- c) nimetab komisjoni liikmete hulgast ametisse asepresidendid, välja arvatud liidu välisministri.

Komisjoni liige astub tagasi, kui president seda nõuab. Liidu välisminister astub tagasi artikli I-28 lõikes 1 sätestatud korras, kui president seda nõuab.

ARTIKKEL I-28

Liidu välisminister

1. Euroopa Ülemkogu määrab kvalifitseeritud häälteenamusega ja kokkuleppel komisjoni presidendiga ametisse liidu välisministri. Euroopa Ülemkogu võib lõpetada tema ametiaja sama korra kohaselt.
2. Liidu välisminister juhib liidu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat. Liidu välisminister aitab oma ettepanekutega välja töötada nimetatud poliitikat, mida ta viib ellu nõukogu mandaadiga. Sama kehtib ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika suhtes.
3. Liidu välisminister on välisasjade nõukogu eesistuja.
4. Liidu välisminister on üks komisjoni asepresidentidest. Ta tagab liidu välistegevuse järjepidevuse. Ta vastutab komisjonis selle pädevuses olevate välissuhete korraldamise ja liidu välistegevuse muude aspektide koordineerimise eest. Nende kohustuste täitmisel komisjonis ja ainult nende kohustuste osas allub liidu välisminister komisjoni kodukorrale määral, mis on kooskõlas lõigetega 2 ja 3.

ARTIKKEL I-29

Euroopa Liidu Kohus

1. Euroopa Liidu Kohus koosneb Euroopa Kohtust, üldkohtust ja erikohtutest. Euroopa Liidu Kohus tagab, et põhiseaduse tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust.

Liikmesriigid näevad ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku edasikaebamisõiguse liidu õigusega reguleeritavates valdkondades.

2. Euroopa Kohtusse kuulub üks kohtunik igast liikmesriigist. Kohut abistavad kohtujuristid.

Üldkohus koosneb vähemalt ühest kohtunikust igast liikmesriigist.

Euroopa Kohtu kohtunikud ja kohtujuristid ning üldkohtu kohtunikud valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ja kes vastavad artiklites III-355 ja III-356 sätestatud tingimustele. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel kuueks aastaks. Neid võib uueks ametiajaks tagasi nimetada.

3. Vastavalt III osale Euroopa Liidu Kohus:

- a) teeb otsuseid liikmesriigi, institutsiooni või juriidilise või füüsilise isiku hagides;
- b) teeb liikmesriikide kohtute taotlusel eelotsuseid liidu õiguse tõlgendamise või institutsioonide vastu võetud aktide kehtivuse kohta;

- c) teeb otsuseid muudel põhiseaduses sätestatud juhtudel.

II PEATÜKK

MUUD LIIDU INSTITUTSIOONID JA NÕUANDVAD ORGANID

ARTIKKEL I-30

Euroopa Keskpank

1. Euroopa Keskpank koos riikide keskpankadega moodustab Euroopa Keskpankade Süsteemi. Euroopa Keskpank teostab koos euro kasutusele võtnud ja eurosüsteemi moodustavate liikmesriikide keskpankadega liidu rahapoliitikat.
2. Euroopa Keskpankade Süsteemi juhivad Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid. Euroopa Keskpankade Süsteemi põhieesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks nimetatud eesmärgi taotlemist, toetab süsteem liidu üldist majanduspoliitikat, et aidata kaasa selle eesmärkide saavutamisele. Euroopa Keskpankade süsteem täidab ka muid keskpanga ülesandeid vastavalt III osa sätetele ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjale.
3. Euroopa Keskpank on institutsioon. Euroopa Keskpank on juriidiline isik. Loa eurode emiteerimiseks võib anda ainult Euroopa Keskpank. Euroopa Keskpank on oma volituste teostamisel ja oma finantside haldamisel sõltumatu. Liidu institutsioonid, organid ja asutused ning liikmesriikide valitsused austavad seda sõltumatust.

4. Euroopa Keskpank võtab vajalikke meetmeid oma ülesannete täitmiseks vastavalt III osa artiklitele III-185 kuni III-191 ja artiklile III-196 ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas sätestatud tingimustele. Nimetatud artiklite kohaselt säilitavad need liikmesriigid, mille rahaühik ei ole euro, ja nende keskpangad oma pädevuse rahapoliitika küsimustes.

5. Euroopa Keskpannaga tuleb tema pädevusvaldkondades konsulteerida kõigi ettepanekute üle, mis on tehtud liidu õigusaktide ja riigi tasandi õigusaktide vastuvõtmiseks, ning Euroopa Keskpank võib nende kohta arvamusi esitada.

6. Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid, nende koosseis ja töömeetodid on sätestatud artiklites III-382 ja III-383 ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas.

ARTIKKEL I-31

Kontrollikoda

1. Kontrollikoda on institutsioon. Kontrollikoda tegeleb liidu auditeerimisega.
2. Kontrollikoda vaatab läbi kõik liidu tulude ja kulude raamatupidamiskontod ning tagab hea finantshalduse.
3. Kontrollikotta kuulub igast liikmesriigist üks kodanik. Liidu üldistes huvides on Kontrollikoja liikmed oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatud.

ARTIKKEL I-32

Liidu nõuandvad organid

1. Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni abistavad nõuandefunktsioone täitvad regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomitee.
2. Regioonide komitee koosneb piirkondlike ja kohalike organite esindajatest, kellel on piirkondlike või kohalike organite valimistel saadud mandaat või kes kannavad poliitilist vastutust valitud kogu ees.
3. Majandus- ja sotsiaalkomitee koosneb tööandjate organisatsioonide esindajatest ja töötajate organisatsioonide esindajatest ning muudest kodanikuühiskonna esindajatest, eelkõige majandus- ja ühiskonnaelu, kodanikutegevuse, kutsetevõtte ja kultuuri alal.
4. Regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomitee liikmeid ei seo mingid kohustuslikud juhised. Liidu üldistes huvides on nad oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatud.
5. Nende komiteede koosseisu, liikmete määramist, volitusi ja tegevust reguleerivad sätted on esitatud artiklites III-386 kuni III-392.

Nõukogu vaatab lõigetes 2 ja 3 osutatud koosseisu reguleerivad sätted regulaarselt läbi, et võtta arvesse liidu majanduslikku, sotsiaalset ja demograafilist arengut. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu asjakohaseid Euroopa otsuseid.

V JAOTIS

LIIDU PÄDEVUSE TEOSTAMINE

I PEATÜKK

ÜHISSÄTTED

ARTIKKEL I-33

Liidu õigusaktid

1. Vastavalt III osale kasutavad institutsioonid liidu pädevuse teostamisel õigusaktidena Euroopa seadusi, Euroopa raamseadusi, Euroopa määrusi, Euroopa otsuseid, soovitusi ja arvamusi.

Euroopa seadus on üldkohaldatav õigustloov akt. See on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Euroopa raamseadus on saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi asutustele.

Euroopa määrus on üldkohaldatav, muu kui õigustloov akt õigustloovate aktide ja põhiseaduse teatavate sätete rakendamiseks. See võib olla kas tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides või saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi asutustele.

Euroopa otsus on muu kui õigustloov akt, mis on tervikuna siduv. Kui otsuses täpsustatakse selle adressaadid, on see siduv vaid nimetatud adressaatidele.

Soovitused ja arvamused ei ole siduvad.

2. Õigustloovate aktide eelnõude esitamise kaalumisel hoiduvad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu võtmast selliseid akte, mis ei ole kõnealuse valdkonna puhul asjaomases korras ette nähtud.

ARTIKKEL I-34

Õigustloovad aktid

1. Euroopa seadusi ja Euroopa raamseadusi võtavad komisjoni ettepanekute põhjal ühiselt vastu Euroopa Parlament ja nõukogu artiklis III-396 sätestatud seadusandliku tavamenetluse kohaselt. Kui need kaks institutsiooni akti suhtes kokkuleppele ei jõua, jääb see vastu võtmata.

2. Põhiseaduses sätestatud erijuhtudel võtab Euroopa seadusi ja Euroopa raamseadusi vastu Euroopa Parlament nõukogu osavõtul või nõukogu Euroopa Parlamendi osavõtul seadusandliku erimenetluse kohaselt.

3. Põhiseaduses sätestatud erijuhtudel võib Euroopa seadusi ja raamseadusi vastu võtta liikmesriikide rühma või Euroopa Parlamendi algatusel, Euroopa Keskpanga soovitusel või Euroopa Liidu Kohtu või Euroopa Investeerimispanka nõudmisel.

ARTIKKEL I-35

Muud kui õigustloovad aktid

1. Euroopa Ülemkogu võtab Euroopa otsuseid vastu põhiseaduses sätestatud juhtudel.
2. Nõukogu ja komisjon võtavad Euroopa määrusi või Euroopa otsuseid vastu eelkõige artiklites I-36 ja I-37 osutatud juhtudel ja Euroopa Keskpang põhiseaduses sätestatud erijuhtudel.
3. Nõukogu võtab vastu soovitusi. Nõukogu teeb otsuse komisjoni ettepaneku põhjal kõigil neil juhtudel, mille puhul põhiseadus sätestab, et ta peab akti vastu võtma komisjoni ettepaneku põhjal. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt neis valdkondades, kus liidu õigusakti vastuvõtmiseks on nõutav ühehäälsus. Komisjon ja põhiseaduses sätestatud juhtudel, Euroopa Keskpang võtavad vastu soovitusi.

ARTIKKEL I-36

Delegeeritud Euroopa määrused

1. Euroopa seadustega ja Euroopa raamseadustega võidakse komisjonile delegeerida õigus vastu võtta Euroopa seaduse või raamseaduse teatavate mitteolemuslike osade täiendamiseks või muutmiseks delegeeritud määrusi.

Euroopa seadustes ja raamseadustes määratakse selgesõnaliselt kindlaks volituste delegeerimise eesmärgid, sisu, ulatus ja kestus. Valdonna olemuslikud aspektid jäetakse Euroopa seaduse või raamseaduse reguleerida ning ei või neid delegeerida.

2. Euroopa seadustes ja raamseadustes määratakse sõnaselgelt kindlaks tingimused, mille korral lubatakse delegeerimist; need on järgmised:

- a) Euroopa Parlament või nõukogu võib delegeerimise tühistada;
- b) delegeeritud Euroopa määrus võib jõustuda alles pärast seda, kui Euroopa Parlament või nõukogu ei ole esitanud sellele Euroopa seaduses või raamseaduses kehtestatud ajavahemiku jooksul vastuväiteid.

Punktide a ja b kohaldamisel teeb Euroopa Parlament otsuse oma liikmete häälteenamusega ja nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega.

ARTIKKEL I-37

Rakendusaktid

1. Liikmesriigid võtavad vastu kõik siseriikliku õiguse meetmed, mis on vajalikud liidu juriidiliselt siduvate aktide rakendamiseks.
2. Kui liidu juriidiliselt siduvate aktide rakendamiseks on vaja ühetaolisi tingimusi, antakse nende aktide alusel rakendamisvolitused komisjonile või nõuetekohaselt põhjendatud erijuhtudel ja artiklis I-40 ettenähtud juhtudel nõukogule.
3. Lõike 2 kohaldamiseks sätestatakse Euroopa seaduses eelnevalt komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes kohaldatavate liikmesriikide kontrollimehhanismide eeskirjad ja üldpõhimõtted.
4. Liidu rakendusakte antakse Euroopa rakendusmäärustena või Euroopa rakendusotsustena.

ARTIKKEL I-38

Liidu õigusaktide ühised põhimõtted

1. Kui põhiseadus ei täpsusta vastuvõetava õigusakti liiki, otsustavad institutsioonid selle igal üksikul juhul, lähtudes kohaldatavast korrast ja artiklis I-11 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttest.
2. Õigusaktides esitatakse nende vastuvõtmise põhjused ja osutatakse põhiseadusega nõutud ettepanekutele, algatustele, soovitustele, taotlustele või arvamustele.

ARTIKKEL I-39

Avaldamine ja jõustumine

1. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastuvõetud Euroopa seadustele ja raamseadustele kirjutavad alla Euroopa Parlamendi president ja nõukogu eesistuja.

Muudel juhtudel kirjutab neile alla otsuse vastu võtnud institutsiooni president või eesistuja.

Euroopa seadused ja raamseadused avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas ja need jõustuvad neis märgitud kuupäeval või, kui seda kuupäeva ei ole märgitud, siis kahekümnendal päeval pärast nende avaldamisest.

2. Euroopa määrustele ja otsustele, mis ei sätesta, kellele need on adresseeritud, kirjutab alla akti vastu võtnud institutsiooni president või eesistuja.

Euroopa määrused ja Euroopa otsused, mis ei sätesta adressaati, avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas ja need jõustuvad neis märgitud kuupäeval või, kui seda kuupäeva ei ole märgitud, siis kahekümnendal päeval pärast nende avaldamisest.

3. Muudest Euroopa otsustest, millele lõikes 2 ei ole osutatud, teatatakse otsuste adressaatidele ning otsused jõustuvad alates teatamisest.

II PEATÜKK

ERISÄTTED

ARTIKKEL I-40

Ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud erisätted

1. Euroopa Liit viib ellu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, mis põhineb vastastikuse poliitilise solidaarsuse arendamisel liikmesriikide hulgas, üldist huvi pakkuvate küsimuste väljaselgitamisel ja liikmesriikide meetmete üha suuremal vastastikusel lähendamisel.
2. Euroopa Ülemkogu selgitab välja liidu strateegilised huvid ja määrab kindlaks selle ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärgid. Nõukogu kujundab seda poliitikat Euroopa Ülemkogu kehtestatud strateegiliste suuniste raames ja vastavalt III osale.
3. Euroopa Ülemkogu ja nõukogu võtavad vastu vajalikud Euroopa otsused.

4. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat teostavad liidu välisminister ja liikmesriigid, kasutades riikide ja liidu vahendeid.
5. Liikmesriigid konsulteerivad omavahel Euroopa Ülemkodus ja nõukogus üldist huvi pakkuvates välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes, et määrata kindlaks ühine lähenemisviis. Enne seda, kui võtta rahvusvahelisel tasandil meede või kohustus, mis võiks kahjustada liidu huve, konsulteerib liikmesriik Euroopa Ülemkodus või nõukogus teiste liikmesriikidega. Liikmesriigid tagavad oma meetmete vastastikuse lähendamise teel liidu võime oma huve ja väärtusi rahvusvahelisel areenil arvestatavaks teha. Liikmesriigid on üksteise suhtes solidaarsed.
6. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavaid Euroopa otsuseid võtavad Euroopa Ülemkogu ja nõukogu vastu ühehäälselt, välja arvatud III osas osutatud juhtudel. Euroopa Ülemkogu ja nõukogu tegutsevad liikmesriikide algatusel, liidu välisministri ettepanekul või komisjoni toetusel nimetatud ministri ettepanekul. Nad ei või vastu võtta Euroopa seadusi ja raamseadusi.
7. Euroopa Ülemkogu võib ühehäälselt vastu võtta Euroopa otsuse, millega antakse juhtudel, millele ei ole III osas osutatud, nõukogule volitus teha otsus kvalifitseeritud häälteenamusega.
8. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika põhiaspektide ja põhivalikute suhtes konsulteeritakse regulaarselt Euroopa Parlamendiga. Viimast hoitakse poliitika arenguga kursis.

ARTIKKEL I-41

Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga seotud erisätted

1. Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika on ühise välis- ja julgeolekupoliitika lahutamatu osa. See tagab liidule operatiivse tegutsemisvõime, kasutades tsiviil- ja sõjaväevõimsust. Liit võib kasutada neid liiduvälistel missioonidel, mille eesmärk on rahutagamine, konfliktide ennetamine ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamine kooskõlas ÜRO põhikirja põhimõtetega. Nende kohustuste täitmisel kasutatakse liikmesriikide võimsust.

2. Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika hõlmab liidu ühise kaitsepoliitika järkjärgulist kujundamist. See viib ühiskaitseni, kui Euroopa Ülemkogu niiviisi ühehäälselt otsustab. Sel juhul soovib ülemkogu liikmesriikidel võtta selline otsus vastu kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega.

Käesolevas artiklis silmas peetud liidu poliitika ei mõjuta teatavate liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära, see austab nende liikmesriikide Põhja-Atlandi lepingu järgseid kohustusi, kes näevad oma ühiskaitse teostumist Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis; liidu poliitika on kooskõlas selle lepingu raames kehtestatud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga.

3. Liikmesriigid annavad ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamiseks liidu käsutusse oma tsiviil- ja sõjaväevõimsuse, et aidata kaasa Ministrite Nõukogu määratletud eesmärkide saavutamisele. Liikmesriigid, kes moodustavad üheskoos riikidevahelisi relvajõude, võivad anda kõnealused relvajõud ka ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika käsutusse.

Liikmesriigid kohustuvad oma sõjalist võimekust järk-järgult täiustama. Operatiivvajaduste väljaselgitamiseks, nende vajaduste rahuldamist tagavate meetmete edendamiseks, kaitsesektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi tugevdamiseks mõeldud meetmete väljaselgitamisele kaasaaitamiseks ja vajaduse korral rakendamiseks, osalemiseks Euroopa võimekus- ja relvastuspoliitika väljatöötamisel ning nõukogu abistamiseks sõjalise võimekuse täiustamise hindamisel moodustatakse kaitsevõime arendamise, teadusuuringute, hangete ja relvastuse alane agentuur (Euroopa Kaitseagentuur).

4. Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika alased Euroopa otsused, sealhulgas käesolevas artiklis osutatud missiooni algatamist käsitlevad otsused, võtab nõukogu vastu ühehäälselt liidu välisministri ettepanekul või liikmesriigi algatusel. Liidu välisminister võib vajaduse korral koos komisjoniga teha ettepaneku kasutada nii liikmesriigi kui ka liidu vahendeid.

5. Nõukogu võib usaldada liikmesriikide rühmale liidu väärtusi kaitsva ja liidu huve teeniva ülesande täitmise liidu raames. Selle ülesande täitmisel juhindutakse artiklist III-310.

6. Liikmesriigid, kelle sõjaline võimekus vastab nõudlikumatele kriteeriumidele ja kes on selles valdkonnas siduvamaid kohustusi võtnud, pidades silmas kõige nõudlikumaid missioone, loovad liidu raames alalise struktureeritud koostöö. Sellises koostöös juhindutakse artiklist III-312. See ei mõjuta artikli III-309 sätteid.

7. Kui üks liikmesriik langeb oma territooriumil relvastatud kallaletungi ohvriks, on teised liikmesriigid kohustatud andma talle abi kõigi nende käsutuses olevate vahenditega kooskõlas ÜRO põhikirja artikliga 51. See ei piira teatud liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära.

Kohustused ja koostöö selles valdkonnas on kooskõlas kohustustega Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis, mis jääb selle liikmesriikidele nende kollektiivse kaitse aluseks ja selle rakendamise kohaks.

8. Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhiaspektide ja põhivalikute suhtes konsulteeritakse regulaarselt Euroopa Parlamendiga. Viimast hoitakse poliitika arenguga kursis.

ARTIKKEL I-42

Erisätted vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala kohta

1. Liit loob vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala:
 - a) võttes vastu Euroopa seadused ja Euroopa raamseadused, millega vajaduse korral lähendatakse riikide õigus- ja haldusnormid III osas osutatud valdkondades;
 - b) edendades vastastikust usaldust liikmesriikide pädevate asutuste vahel eelkõige kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise alusel;
 - c) operatiivkoostöö kaudu liikmesriikide pädevate asutuste, sealhulgas politsei-, tolli- ja muude asutuste vahel, mis on spetsialiseerunud kuritegude ennetamisele ja avastamisele.

2. Liikmesriikide parlamendid võivad vabadel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala raames osaleda artiklis III-260 ettenähtud hindamismehhanismides. Nad kaasatakse poliitilisse järelevalvesse Europoli tegevuse üle ja Eurojusti tegevuse hindamisse vastavalt artiklitele III-276 ja III-273.
3. Liikmesriikidel on õigus teha algatusi politseikoostöö ja kriminaalasjadega seotud õiguselase koostöö valdkonnas vastavalt artiklile III-264.

ARTIKKEL I-43

Solidaarsusklausel

1. Kui liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks, tegutsevad liit ja selle liikmesriigid üheskoos solidaarselt. Liit mobiliseerib kõik tema käsutuses olevad vahendid, kaasa arvatud liikmesriikide poolt kättesaadavaks tehtud sõjalised vahendid, selleks et:
 - a)
 - hoida liikmesriikide territooriumil ära terrorismiohtu;
 - kaitsta demokraatlikke institutsioone ja tsiviilelanikkonda terrorirünnaku eest;
 - abistada liikmesriiki tema poliitiliste organite taotlusel ja tema territooriumil terrorirünnaku korral;
 - b) abistada liikmesriiki tema poliitiliste organite taotlusel tema territooriumil loodus- või inimtegevusest tingitud õnnetuse korral.
2. Käesoleva artikli rakendamise üksikasjalik kord on sätestatud artiklis III-329.

III PEATÜKK

TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ

ARTIKKEL I-44

Tõhustatud koostöö

1. Liikmesriigid, kes soovivad omavahel sisse seada tõhustatud koostöö valdkonnas, kus liidul ei ole ainupädevust, võivad kasutada liidu institutsioone ja pädevust, kohaldades põhiseaduse asjakohaseid sätteid, arvestades piiranguid ja järgides korda, mis on sätestatud käesolevas artiklis ja artiklites III-416 kuni III-423.

Tõhustatud koostöö eesmärk on edendada liidu eesmärke, kaitsta selle huve ja tugevdada selle integratsiooniprotsessi. Kõnealune koostöö on igal ajal avatud kõikidele liikmesriikidele vastavalt artiklile III-418.

2. Euroopa otsuse tõhustatud koostöö lubamise kohta võtab viimase abinõuna vastu nõukogu, kui ta on kindlaks teinud, et liit tervikuna ei ole võimeline selle koostöö eesmärke mõistliku aja jooksul saavutama, ning tingimusel, et selles koostöös osaleb vähemalt kolmandik liikmesriikidest. Nõukogu teeb otsuse vastavalt artiklis III-419 sätestatud korrale.

3. Kõik nõukogu liikmed võivad osaleda selle aruteludel, kuid hääletamisel osalevad vaid tõhustatud koostöös osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed.

Ühehäälseks otsuseks on vaja ainult osalevate liikmesriikide esindajate hääli.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse osalevate liikmesriikide nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusega tingimusega, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nõukogu liikmeid, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

Erandina kolmandast ja neljandast lõigust, kui nõukogu ei tee otsust komisjoni ega liidu välisministri ettepaneku põhjal, määratletakse nõutavat kvalifitseeritud häälteenamust nõukogu liikmete vähemalt 72%-lise häälteenamusega tingimusega, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

4. Tõhustatud koostöö raames vastuvõetud õigusaktid on siduvad ainult osalevatele liikmesriikidele. Neid ei käsitleta kui *acquis*'d, mida liidu kandidaatriigid peavad aktsepteerima.

VI JAOTIS

DEMOKRAATIA LIIDUS

ARTIKKEL I-45

Demokraatliku võrdsuse põhimõte

Liit järgib kogu oma tegevuses oma kodanike võrdsuse põhimõtet, liidu institutsioonid, organid ja asutused kohtlevad kodanikke võrdselt.

ARTIKKEL I-46

Esindusdemokraatia põhimõte

1. Liit toimib esindusdemokraatia alusel.
2. Kodanikud on liidu tasandil otseselt esindatud Euroopa Parlamendis.

Liikmesriike esindavad Euroopa Ülemkogus nende riigipead või valitsusjuhid ja nõukogus nende valitsused, kes ise annavad demokraatlikult aru kas oma riikide parlamentidele või kodanikele.

3. Igal kodanikul on õigus osaleda liidu demokraatias. Otsused tehakse nii avalikult ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik.
4. Euroopa tasandi erakonnad aitavad kujundada euroopalikku poliitilist teadvust ja liidu kodanike tahte väljundit.

ARTIKKEL I-47

Osalusdemokraatia põhimõte

1. Institutsioonid annavad kodanikele ja esindusühendustele sobival viisil võimaluse teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades.

2. Institutsioonid peavad esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi.
3. Komisjon korraldab asjassepuutuvate isikutega laiapõhjalisi konsultatsioone, et tagada liidu meetmete järjekindlus ja läbipaistvus.
4. Vähemalt miljon kodanikku märkimisväärsest arvust liikmesriikidest võivad kutsuda komisjoni üles esitama komisjonile antud volituste piires asjakohase ettepaneku küsimustes, mille suhtes kodanike arvates on vaja põhiseaduse rakendamiseks anda liidu õigusakt. Euroopa seadusega määratakse kindlaks sellise kodanikualgatuse esitamise kord ja tingimused, kaasa arvatud minimaalne liikmesriikide arv, millest need kodanikualgatused pärinevad.

ARTIKKEL I-48

Tööturu osapooled ja sõltumatu sotsiaalne dialoog

Liit tunnustab ja edendab tööturu osapoolte rolli liidu tasandil, võttes arvesse siseriiklike süsteemide mitmekesisust; liit aitab kaasa tööturu osapoolte dialoogile, austades nende sõltumatust.

Majanduskasvu ja tööhõivet käsitlev kolmepoolne tööturu osapoolte tippkohtumine aitab kaasa sotsiaaldialoogile.

ARTIKKEL I-49

Euroopa ombudsman

Euroopa Parlamendi poolt valitud Euroopa ombudsman võtab põhiseaduses sätestatud tingimustel vastu ja vaatab läbi kaebusi haldusomavoli juhtude kohta liidu institutsioonide, organite või asutuste tegevuses ning annab nende kohta aru. Ombudsman on oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatu.

ARTIKKEL I-50

Liidu institutsioonide, organite ja asutuste menetluste läbipaistvus

1. Hea valitsemistava edendamiseks ja kodanikuühiskonna osalemise tagamiseks teevad liidu institutsioonid, organid ja asutused oma tööd võimalikult avalikult.
2. Euroopa Parlamendi istungid on avalikud, samuti nõukogu istungid, kui see arutab ja hääletab õigustloovate aktide eelnõusid.
3. Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on III osas ettenähtud tingimustel õigus tutvuda liidu institutsioonide, organite ja asutuste mis tahes andmekandjal säilitatavate dokumentidega.

Euroopa seaduses sätestatakse üldised põhimõtted ja piirangud, mille alusel antakse avalike või erahuvide tõttu neile dokumentidele ligipääsemise õigus.

4. Iga institutsioon, organ või asutus määrab vastavalt lõikes 3 osutatud Euroopa seadusele oma kodukorras erisätted, mis käsitlevad ligipääsu tema dokumentidele.

ARTIKKEL I-51

Isikuandmete kaitse

1. Igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele.
2. Euroopa seaduses või raamseaduses kehtestatakse eeskirjad füüsiliste isikute kaitse kohta seoses isikuandmete töötlemisega liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning liikmesriikides liidu õiguse reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul, samuti selliste andmete vaba liikumise eeskirjad. Nende eeskirjade täitmist kontrollivad sõltumatud asutused.

ARTIKKEL I-52

Kirikute ja mitteusuliste organisatsioonide staatus

1. Liit austab ega kahjusta staatust, mis siseriikliku õiguse kohaselt on liikmesriikides kirikutel ja usuühendustel või -kogukondadel.
2. Liit austab siseriikliku õiguse kohaselt samavõrra ka filosoofiliste ja mitteusuliste organisatsioonide staatust.

3. Tunnustades nende identiteeti ja erilist panust, peab liit nende kirikute ja organisatsioonidega avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi.

VII JAOTIS

LIIDU RAHANDUS

ARTIKKEL I-53

Eelarve- ja finantspõhimõtted

1. Kõik liidu tulu- ja kuluartiklid võetakse arvesse igaks eelarveaastaks koostatavates kalkulatsioonides ja näidatakse ära liidu eelarves vastavalt III osale.
2. Eelarve tulud ja kulud peavad olema tasakaalus.
3. Eelarves näidatud kulud kinnitatakse aastaseks eelarveperioodiks vastavalt artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusele.
4. Eelarves näidatud kulutuste tegemiseks on vaja eelnevalt vastu võtta juriidiliselt siduv liidu õigusakt, mis annab õigusliku aluse liidu tegevusele ja asjakohase kulutuse tegemisele vastavalt artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusele, välja arvatud selles ettenähtud erandid.

5. Eelarvedistsipliinist kinnipidamiseks ei võta liit vastu ühtegi õigusakti, mis võib eelarvet märgatavalt mõjutada, sealjuures tagamata, et sellisest aktist tulenevat kulu saab rahastada liidu omavahendite piires ja kooskõlas artiklis I-55 osutatud mitmeaastase finantsraamistikuga.
6. Eelarvet täidetakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega. Liikmesriigid teevad liiduga koostööd, et tagada eelarvesse kavandatud assigneeringute kasutamine kooskõlas selle põhimõttega.
7. Liit ja liikmesriigid võitlevad pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu kooskõlas artikliga III-415.

ARTIKKEL I-54

Liidu omavahendid

1. Liit varustab end oma eesmärkide saavutamiseks ja poliitika elluviimiseks vajalike vahenditega.
2. Ilma et see piiraks muid tulusid, rahastatakse liidu eelarvet täielikult liidu omavahenditest.
3. Nõukogu Euroopa seadusega kehtestatakse liidu omavahendite süsteemiga seotud sätted. Nende sätetega võidakse kehtestada uusi omavahendeid või tunnistada kehtetuks mõni olemasolev. Nõukogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. Nimetatud Euroopa seadus jõustub pärast seda, kui liikmesriigid on selle kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

4. Nõukogu Euroopa seadusega sätestatakse liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed selles ulatuses, mis on ette nähtud lõike 3 alusel vastu võetud Euroopa seadusega. Nõukogu teeb otsuse pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

ARTIKKEL I-55

Mitmeaastane finantsraamistik

1. Mitmeaastane finantsraamistik tagab liidu kulude korrapärase kujunemise selle omavahendite piires. Sellega määratakse kindlaks kulukohustuste assigneeringute iga-aastased ülempiirid kululiikide lõikes vastavalt artiklile III-402.
2. Mitmeaastane finantsraamistik sätestatakse nõukogu Euroopa seadusega. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast seda, kui on saanud Euroopa Parlamendilt selle liikmete häälteenamusega antud nõusoleku.
3. Liidu aastaeelarve vastab mitmeaastasele finantsraamistikule.
4. Euroopa Ülemkogu võib ühehäälselt vastu võtta Euroopa otsuse, millega lubatakse nõukogul lõikes 2 osutatud nõukogu Euroopa seadust vastu võttes teha otsus kvalifitseeritud häälteenamusega.

ARTIKKEL I-56

Liidu eelarve

Liidu aastaeelarve kinnitatakse Euroopa seadusega kooskõlas artikliga III-404.

VIII JAOTIS

LIIT JA SELLE LÄHIÜMBRUS

ARTIKKEL I-57

Liit ja selle lähikümbus

1. Liit arendab naaberriikidega erisuhteid, mille eesmärk on luua heaolu ja heanaaberlikkuse ala, mis rajaneb liidu väärtustel ja mida iseloomustavad koostööl põhinevad tihedad rahumeelsed suhted.
2. Liit võib lõikes 1 osutatud eesmärgil sõlmida asjaomaste riikidega erilepinguid. Need lepingud võivad sisaldada vastastikuseid õigusi ja kohustusi ning võimaldada ühistegevust. Nende rakendamise suhtes peetakse korrapäraseid konsultatsioone.

IX JAOTIS

LIIDU LIIKMESUS

ARTIKKEL I-58

Liitu astumise kriteeriumid ja kord

1. Liit on avatud kõikidele Euroopa riikidele, kes austavad artiklis I-2 osutatud väärtusi ning võtavad omale kohustuse neid üheskoos edendada.
2. Iga Euroopa riik, kes soovib saada liidu liikmeks, esitab oma avalduse nõukogule. Sellest avaldusest teavitatakse Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast komisjoniga konsulteerimist ja nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt, mis otsustab liikmete häälteenamusega. Liikmesriigid lepivad kandidaatriigiga kokku vastuvõtmise tingimused ja korra. Kõik lepinguosalisel riigid esitavad selle lepingu ratifitseerimiseks kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega.

ARTIKKEL I-59

Liidu liikmesusest tulenevate teatud õiguste peatamine

1. Ühe kolmandiku liikmesriikide või Euroopa Parlamendi põhjendatud algatusel või komisjoni ettepaneku põhjal, võib nõukogu võtta vastu Euroopa otsuse, milles tõdetakse selget ohtu, et liikmesriik võib oluliselt rikkuda artiklis I-2 osutatud väärtusi. Nõukogu teeb otsuse oma liikmete neljaviindikulise häälteenamusega pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

Enne sellist tõdemist kuulab nõukogu kõnealuse liikmesriigi ära ja võib sama korra kohaselt otsustades anda talle soovitusi.

Nõukogu kontrollib regulaarselt, kas tõdetu põhjused on jätkuvalt olemas.

2. Euroopa Ülemkogu võib kolmandiku liikmesriikide algatusel või komisjoni ettepaneku põhjal võtta vastu Euroopa otsuse, milles ta tõdeb, et liikmesriik rikub oluliselt ja järjekindlalt artiklis I-2 mainitud väärtusi, olles eelnevalt kutsunud kõnealust liikmesriiki esitama oma märkusi. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.

3. Kui lõikes 2 mainitud tõdemine on toimunud, võib nõukogu võtta kvalifitseeritud häälteenamusega vastu Euroopa otsuse, millega ta peatab teatavate põhiseadusest tulenevate õiguste kohaldamise kõnealuse liikmesriigi suhtes, sealhulgas seda liikmesriiki esindava nõukogu liikme hääleõiguse. Nõukogu võtab arvesse sellise peatamise võimalikke tagajärgi füüsiliste ja juriidiliste isikute õigustele ja kohustustele.

Kõnealust riiki seovad igal juhul endiselt talle põhiseadusest tulenevad kohustused.

4. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega otsustades võtta vastu otsuse, millega muudab või tühistab lõike 3 kohaselt võetud meetmed, kui nende rakendamiseni viinud olukord muutub.

5. Käesoleva artikli kohaldamisel ei osale kõnealuse liikmesriigi esindaja hääletamisel Euroopa Ülemkogus või nõukogus ja kõnealust liikmesriiki ei arvestata lõigetes 1 ja 2 osutatud ühe kolmandiku või nelja viiendiku liikmesriikide hulka. Isiklikult kohal viibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista lõikes 2 osutatud Euroopa otsuste vastuvõtmist.

Lõigetes 3 ja 4 osutatud Euroopa otsuste vastuvõtmisel määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust nõukogu liikmete vähemalt 72%-lise häälteenamusega tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

Kui pärast lõike 3 alusel hääleõiguse peatamise otsuse vastuvõtmist teeb nõukogu põhiseaduse sätete alusel otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega, määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust vastavalt teisele lõigule, või kui nõukogu teeb otsuse komisjoni või liidu välisministri ettepanekul, nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusega tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast. Sellisel juhul peab blokeerivas vähemuses olema vähemalt minimaalne arv nõukogu liikmeid, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamust.

6. Selle artikli kohaldamisel teeb Euroopa Parlament otsuse kahekolmandikulise häälteenamusega antud häältest, mis esindab tema liikmete enamust.

ARTIKKEL I-60

Vabatahtlik väljaastumine liidust

1. Iga liikmesriik võib otsustada vastavalt oma põhiseadusest tulenevatele nõuetele liidust välja astuda.
2. Liikmesriik, kes otsustab välja astuda, teatab oma kavatsusest Euroopa Ülemkogule. Euroopa Ülemkogult saadud suuniste kohaselt räägib liit selle riigiga läbi ja sõlmib lepingu, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku. Kõnealuse lepingu üle peetakse läbirääkimisi kooskõlas artikli I-325 lõikega 3. Selle sõlmib nõukogu, tehes otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast Euroopa Parlamendi nõusoleku saamist.

3. Põhiseaduse kohaldamine kõnealuse liikmesriigi suhtes lõpeb väljaastumislepingu jõustumise kuupäeval või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel lõikes 2 osutatud teatest, kui Euroopa Ülemkogu kokkuleppel kõnealuse liikmesriigiga ei otsusta ühehäälselt seda ajavahemikku pikendada.

4. Lõigete 2 ja 3 kohaldamisel väljaastuvat liikmesriiki esindav Euroopa Ülemkogu ja nõukogu liige ei osale seda liikmesriiki puudutataval Euroopa Ülemkogu või nõukogu aruteludel ja Euroopa otsuste tegemisel.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 72%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

5. Kui liidust välja astunud riik avaldab soovi uuesti liitu astuda, menetletakse tema taotlust artiklis I-58 osutatud korras.

II OSA

LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA

PREAMBUL

Euroopa rahvad on üha tihedamat omavahelist liitu luues otsustanud jagada rahulikku, ühistele väärtustele rajatud tulevikku.

Liit teadvustab oma vaimset ja moraalset pärandit ning rajaneb inimväärikuse, vabaduse, võrdsuse ja solidaarsuse jagamatutel ja universaalsetel põhiväärtustel; liidu aluseks on demokraatia ning õigusriigi põhimõte. Liidu kodakondsuse kehtestamise ning vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomisega seab liit üksikisiku oma tegevuse keskmesse.

Liit toetab nende ühiste väärtuste säilitamist ja arendamist, austades samal ajal Euroopa rahvaste kultuuride ja tavade mitmekesisust, samuti liikmesriikide riiklikku identiteeti ning nende riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi asutuste korraldust; liit püüab edendada tasakaalustatud ja säästvat arengut ning tagada inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali vaba liikumise ja asutamisevabaduse.

Selleks on ühiskonna muutust, sotsiaalset progressi ning teaduse ja tehnika arengut silmas pidades vaja tugevdada põhiõiguste kaitset, tuues need hartas selgemini esile.

Käesoleva hartaga kinnitatakse liidu pädevuse ja ülesannete ning subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt õigusi, mis tulenevad eelkõige liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest ja rahvusvahelistest kohustustest, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist, liidu ja Euroopa Nõukogu poolt vastuvõetud sotsiaalhartaadest ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikast. Seoses sellega võtavad liidu ja liikmesriikide kohtud harta tõlgendamisel asjakohaselt arvesse selgitusi, mis valmistati ette harta eelnõu koostanud konvendi presiidiumi järelevalve all ning mida uuendati Euroopa Konvendi presiidiumi vastutusel.

Nende õigustega kaasnevad vastutus ning kohustused teiste inimeste, inimühiskonna ja tulevaste põlvkondade ees.

Seepärast tunnustab liit järgmisena esitatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid.

I JAOTIS

VÄÄRIKUS

ARTIKKEL II-61

Inimväärikus

Inimväärikus on puutumatu. Seda tuleb austada ja kaitsta.

ARTIKKEL II-62

Õigus elule

1. Igaühel on õigus elule.
2. Kedagi ei tohi surma mõista ega hukata.

ARTIKKEL II-63

Õigus isikupuutumatusetele

1. Igaühel on õigus kehalisele ja vaimsele puutumatusetele.
2. Meditsiini ja bioloogia valdkonnas tuleb eelkõige austada järgmisi nõudeid ja keelde:
 - a) asjaomase isiku vaba ja teadliku nõusoleku, mis on antud seaduses ettenähtud korra kohaselt, nõue,
 - b) eugeeniliste, eelkõige isikute valikuga seotud toimingute keeld,
 - c) inimkehast või selle osast kui sellisest rahalise tulu saamise keeld,
 - d) inimeste reproduktiivse kloonimise keeld.

ARTIKKEL II-64

Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld

Kedagi ei tohi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.

ARTIKKEL II-65

Orjapidamise ja sunniviisilise töö keeld

1. Kedagi ei tohi pidada orjuses ega sunduses.
2. Kellelki ei tohi nõuda sunniviisilist või kohustuslikku töötamist.
3. Inimkaubandus on keelatud.

II JAOTIS

VABADUSED

ARTIKKEL II-66

Õigus vabadusele ja turvalisusele

Igäähel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele.

ARTIKKEL II-67

Era- ja perekonnaelu austamine

Igäühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladust.

ARTIKKEL II-68

Isikuandmete kaitse

1. Igäühel on õigus tema isikuandmete kaitsele.
2. Selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Igäühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.
3. Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus.

ARTIKKEL II-69

Õigus abielluda ja õigus luua perekond

Õigus abielluda ja õigus luua perekond tagatakse nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

ARTIKKEL II-70

Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus

1. Igaühel on õigus mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusele. See õigus kätkeb vabadust muuta usku või veendumusi, samuti vabadust kuulutada usku või veendumusi nii ükski kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt kultuse, õpetamise, tava ja kombetalituse kaudu.
2. Õigust keelduda sõjaväeteenistusest oma veendumuste tõttu tunnustatakse selle õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

ARTIKKEL II-71

Sõna- ja teabevabadus

1. Igaühel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb arvamusevabadust ning vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avaliku võimu sekkumiseta ning sõltumata riigipiiridest.
2. Massiteabevahendite vabadust ja mitmekesisust austatakse.

ARTIKKEL II-72

Kogunemis- ja ühinemisvabadus

1. Igaühel on õigus rahumeelselt koguneda ning moodustada ühinguid kõigil tasanditel, eelkõige poliitika, ametiühingute ja kodanikuühiskonna valdkonnas; see kätkeb igäihe õigust oma huvide kaitseks ametiühinguid luua ja neisse astuda.
2. Liidu tasandi poliitilised erakonnad toetavad liidu kodanike poliitilise tahte väljendamist.

ARTIKKEL II-73

Kunsti ja teaduse vabadus

Kunsti ja teadusuuringuid ei piirata. Akadeemilist vabadust austatakse.

ARTIKKEL II-74

Õigus haridusele

1. Igaühel on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet.
2. See õigus kätkeb võimalust saada tasuta kohustuslikku haridust.

3. Vabadust asutada demokraatia põhimõtetest lähtudes haridusasutusi ja vanemate õigust tagada lastele oma usuliste, filosoofiliste ja pedagoogiliste veendumuste kohane haridus ja õpetamine austatakse nimetatud vabaduse ja õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

ARTIKKEL II-75

Kutsevabadus ja õigus teha tööd

1. Igaühel on õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal.
2. Igal liidu kodanikul on vabadus otsida tööd, töötada, teostada asumisõigust ning pakkuda teenuseid kõikides liikmesriikides.
3. Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.

ARTIKKEL II-76

Ettevõtlusvabadus

Ettevõtlusvabadust tunnustatakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.

ARTIKKEL II-77

Õigus omandile

1. Igaühel on õigus vallata, kasutada, käsutada ja pärandada oma seaduslikul teel saadud omandit. Kellelki ei tohi tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides.
2. Intellektuaalomandit kaitstakse.

ARTIKKEL II-78

Varjupaigaõigus

Varjupaigaõigus tagatakse 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokolli sätete ning põhiseaduse kohaselt.

ARTIKKEL II-79

Kaitse tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral

1. Kollektiivne väljasaatmine on keelatud.

2. Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

III JAOTIS

VÕRDSUS

ARTIKKEL II-80

Võrdsus seaduse ees

Kõik on seaduse ees võrdsed.

ARTIKKEL II-81

Diskrimineerimiskeeld

1. Keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.

2. Igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine on põhiseaduse reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks selle erisätete kohaldamist.

ARTIKKEL II-82

Kultuuriline, usuline ja keeleline mitmekesisus

Liit austab kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust.

ARTIKKEL II-83

Naiste ja meeste võrdõiguslikkus

Naiste ja meeste võrdõiguslikkus tuleb tagada kõikides valdkondades, kaasa arvatud tööhõive, töö ja palk.

Võrdõiguslikkuse põhimõtte ei takista säilitamast või võtmast meetmeid, mis annavad alaesindatud soole erilisi eeliseid.

ARTIKKEL II-84

Lapse õigused

1. Lastel on õigus heaoluks vajalikule kaitsele ja hoolitsusele. Lapsed võivad vabalt väljendada oma seisukohti. Neid seisukohti võetakse arvesse lapsega seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

2. Kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid.
3. Igal lapsel on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt oma mõlema vanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus.

ARTIKKEL II-85

Eakate õigused

Liit tunnustab ja austab eakate õigust elada inimväärselt ja iseseisvat elu ning osaleda sotsiaal- ja kultuurielus.

ARTIKKEL II-86

Puuetega inimeste integreerimine ühiskonda

Liit tunnustab ja austab puuetega inimeste õigust saada kasu meetmetest, mille eesmärk on tagada nende iseseisvus, sotsiaalne ja tööalane integratsioon ning osalemine ühiskonnaelus.

IV JAOTIS

SOLIDAARSUS

ARTIKKEL II-87

Töötajate õigus olla ettevõttes informeeritud ja ära kuulatud

Töötajatele või nende esindajatele tuleb asjakohasel tasandil tagada, et nad saaksid õigel ajal informatsiooni ja et nendega konsulteeritaks liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud juhtudel ja tingimustel.

ARTIKKEL II-88

Kollektiivlääbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigus

Töötajatel ja tööandjatel või nende organisatsioonidel on liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt õigus pidada asjakohasel tasandil läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida ning huvide konflikti korral kollektiivselt oma õigusi kaitsta, sealhulgas streikida.

ARTIKKEL II-89

Õigus kasutada tööhõiveteenuseid

Igäähel on õigus kasutada tasuta tööhõiveteenuseid.

ARTIKKEL II-90

Kaitse põhjendamatu vallandamise korral

Igal töötajal on õigus kaitsele põhjendamatu vallandamise eest liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.

ARTIKKEL II-91

Head ja õiglased töötingimused

1. Igal töötajal on õigus töötingimustele, mis on tema tervise, ohutuse ja väärkuse kohased.
2. Igal töötajal on õigus maksimaalse tööaja piirangule ning igapäevastele ja -nädalastele puhkeagadele ja iga-aastasele tasulisele puhkusele.

ARTIKKEL II-92

Keeld kasutada laste tööjõudu ja noorte töötajate kaitse

Laste töölevõtmine on keelatud. Töölevõtmisel ei või vanuse alammäär olla madalam kui iga, mil lõpeb koolikohustus, ilma et eelõeldu mõjutaks noortele soodsamate eeskirjade kohaldamist ja piiratud erandeid.

Töölevõetud noorte töötingimused peavad olema eakohased ning noori tuleb kaitsta majandusliku ekspluateerimise ja töö eest, mis võiks kahjustada nende ohutust, tervist või kehalist, vaimset, kõlblist või sotsiaalset arengut või takistada hariduse omandamist.

ARTIKKEL II-93

Perekonna- ja tööelu

1. Perekond on õigusliku, majandusliku ja sotsiaalse kaitse all.
2. Selleks et oleks võimalik perekonna- ja tööelu kokku sobitada, on igal inimesel õigus kaitsele vallandamise eest raseduse ja sünnituse tõttu, õigus tasulisele rasedus- ja sünnituspuhkusele ning lapsehoolduspuhkusele lapse sünni või lapsendamise järel.

ARTIKKEL II-94

Sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi

1. Liit tunnustab ja austab õigust sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalteenustele, mille kaudu pakutakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohast kaitset raseduse ja sünnituse, haiguse, tööõnnetuste, ülalpeetavaks muutumise, eakuse või töökoha kaotuse korral.

2. Igaühel, kelle elukoht on Euroopa Liidus ja kes seal seaduslikult liigub, on õigus saada sotsiaalkindlustushüvitisi ja sotsiaalseid soodustusi liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.

3. Sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemiseks tunnustab ja austab liit õigust sotsiaalabile ja eluasemetoetusele, et tagada liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohaselt rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendeid.

ARTIKKEL II-95

Tervishoid

Igaühel on õigus ennetavale tervishoiule ning ravile siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud tingimustel. Kõigi liidu poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse.

ARTIKKEL II-96

Võimalus kasutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid

Liidu sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks tunnustab ja austab liit võimalust kasutada põhiseaduse kohaselt siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid.

ARTIKKEL II-97

Keskkonnakaitse

Kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja keskkonna kvaliteedi parandamine tuleb integreerida liidu poliitikasse ning tagada säästva arengu põhimõtte kohaselt.

ARTIKKEL II-98

Tarbijakaitse

Liidu poliitikaga tagatakse tarbijakaitse kõrge tase.

V JAOTIS

KODANIKE ÕIGUSED

ARTIKKEL II-99

Õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel

1. Igal liidu kodanikul on Euroopa Parlamendi valimistel õigus hääletada ja kandideerida selles liikmesriigis, kus on tema elukoht, samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel.
2. Euroopa Parlamendi liikmed valitakse otsesest ja üldisest valimistel vaba ja salajase hääletuse teel.

ARTIKKEL II-100

Õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel

Igal liidu kodanikul on õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel selles liikmesriigis, kus on tema elukoht, samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel.

ARTIKKEL II-101

Õigus heale haldusele

1. Igaühel on õigus sellele, et liidu institutsioonid, organid ja asutused käsitleksid tema küsimusi erapooletult, õiglaselt ning mõistliku aja jooksul.
2. See õigus kätkeb:
 - a) igaühe õigust, et teda kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada;
 - b) igaühe õigust tutvuda teda puudutavate andmetega, võttes samal ajal arvesse konfidentsiaalsuse ning ameti- ja ärisaladusega seotud õigustatud huve;
 - c) asutuste kohustust põhjendada oma otsuseid.
3. Igaühel on õigus saada liikmesriikide õiguse ühiste üldprintsipiide kohaselt liidult hüvitist mis tahes kahju eest, mida selle institutsioonid või teenistujad on oma ülesannete täitmisel tekitanud.

4. Igal kodanikul on õigus pöörduda liidu institutsioonide poole ühes põhiseaduse keeltest ning talle tuleb vastata samas keeles.

ARTIKKEL II-102

Õigus tutvuda dokumentidega

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus tutvuda liidu institutsioonide, organite ja asutuste mis tahes kandjal säilitatavate dokumentidega.

ARTIKKEL II-103

Euroopa ombudsman

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus pöörduda Euroopa ombudsmani poole seoses liidu institutsioonide, organite või asutuste tegevuses ilmnenu haldusomavoliga, välja arvatud Euroopa Liidu Kohtu tegevus õigusemõistjana.

ARTIKKEL II-104

Õigus esitada petitsioone

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole.

ARTIKKEL II-105

Liikumis- ja elukohavabadus

1. Igal liidu kodanikul on õigus liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada.
2. Liikumis- ja elukohavabaduse võib põhiseaduse kohaselt anda ka kolmandate riikide kodanikele, kes elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil.

ARTIKKEL II-106

Diplomaatiline ja konsulaarkaitse

Igal liidu kodanikul on kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanik ta on, õigus saada kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi oma kodanikel.

VI JAOTIS

ÕIGUSEMÕISTMINE

ARTIKKEL II-107

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele

Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

Isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, antakse tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda.

ARTIKKEL II-108

Süütuse presumptsioon ja kaitseõigus

1. Iga süüdistatavat peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.
2. Iga süüdistatava õigus kaitsele on tagatud.

ARTIKKEL II-109

Kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõte

1. Kedagi ei tohi tunnistada süüdi kuriteos teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei tohi kohaldada kuriteo toimepanemise ajal ettenähtud karistusest raskemat karistust. Kui pärast kuriteo toimepanemist nähakse seadusega ette kergem karistus, kohaldatakse seda karistust.
2. See artikkel ei takista anda kohtu alla ega karistada isikut ükskõik missuguse teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu maailma riikide peres tunnustatud üldpõhimõtete järgi.
3. Karistuste raskus ei tohi olla kuriteo suhtes ebaproportsionaalne.

ARTIKKEL II-110

Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld

Kedagi ei tohi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.

VII JAOTIS

HARTA TÕLGENDAMIST JA KOHALDAMIST
REGULEERIVAD ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL II-111

Rakendusala

1. Käesoleva harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Seepärast austavad nad õigusi, järgivad põhimõtteid ning edendavad nende kohaldamist oma asjaomase pädevuse kohaselt, võttes arvesse liidule põhiseaduse muudes osades antud volituste piire.
2. Harta ei laienda liidu õiguse kohaldamisala kaugemale senisest pädevusest, ei lisa liidule uusi pädevusvaldkondi ja ülesandeid ega muuda põhiseaduse teistes osades määratletud pädevust ja ülesandeid.

ARTIKKEL II-112

Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine

1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

2. Hartaga tunnustatud õigusi, mis rajanevad põhiseaduse teiste osade sätetel, teostatakse neis määratletud tingimustel ja piires.
3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.
4. Hartaga tunnustatud põhiõigusi, nii nagu need tulenevad liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, tõlgendatakse kooskõlas nimetatud tavadega.
5. Harta sätteid, mis sisaldavad põhimõtteid, võib rakendada liidu institutsioonide, organite ja asutuste õigustloovate- ja rakendusaktidega, samuti liikmesriikide õigusaktidega, mis on ette nähtud liidu õiguse kohaldamiseks nende volituste teostamisel. Neile sätetele võib õiguslikult tugineda ainult kõnealuste aktide tõlgendamisel ja otsuste tegemisel nende õiguspärasuse kohta.
6. Hartas nimetatud siseriiklikke õigusakte ja tavasid tuleb täielikult arvesse võtta.
7. Põhiõiguste harta tõlgendamise juhendina koostatud selgitusi võetakse asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes.

ARTIKKEL II-113

Kaitse tase

Harta sätteid ei või tõlgendada neid inimõigusi või põhivabadusi kitsendavate või kahjustavatena, mida asjaomastes kohaldamisvaldkondades on tunnustatud rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on ühinenud liit või kõik liikmesriigid, kaasa arvatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, ning liikmesriikide põhiseadustega.

ARTIKKEL II-114

Õiguste kuritarvitamise keeld

Harta sätteid ei või tõlgendada nii, nagu õigustaksid need tegevust või toimingut, mille eesmärk on mõne käesoleva hartaga tunnustatud õiguse või vabaduse tühistamine või selle piiramine suuremal määral, kui käesoleva hartaga on ette nähtud.

III OSA

LIIDU POLIITIKA JA TOIMIMINE

I JAOTIS

ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

ARTIKKEL III-115

Liit tagab käesolevas osas osutatud erinevate poliitika ja meetmete kooskõla, võttes arvesse kõiki oma eesmärke ja järgides pädevuse omistamise põhimõtet.

ARTIKKEL III-116

Kõigi käesolevas osas osutatud meetmete puhul on liidu eesmärk naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine.

ARTIKKEL III-117

Käesolevas osas osutatud poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel võtab liit arvesse kõrge tööhõive taseme edendamise, piisava sotsiaalse kaitse tagamise, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid.

ARTIKKEL III-118

Käesolevas osas osutatud poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel püüab liit tõkestada diskrimineerimist soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.

ARTIKKEL III-119

Käesolevas osas osutatud liidu poliitika ja meetmete määratlemisse ja rakendamisse tuleb integreerida keskkonnakaitse nõuded, eelkõige pidades silmas säästva arengu edendamist.

ARTIKKEL III-120

Liidu muu poliitika ja muude meetmete määratlemisel ning rakendamisel võetakse arvesse tarbijakaitse nõudeid.

ARTIKKEL III-121

Liidu põllumajandus-, kalandus-, transpordi-, siseturu-, teadusuuringute ja tehnoloogia arengu ning kosmosepoliitika kavandamisel ja rakendamisel pööravad liit ja liikmesriigid täit tähelepanu loomade kui aistmisvõimeliste olendite heaolu nõuetele, austades samal ajal liikmesriikide õigus- või haldusnorme, mis on seotud eelkõige usutalituste, kultuuritraditsioonide ja piirkondlikku pärandiga.

ARTIKKEL III-122

Ilma et see piiraks artiklite I-5, III-166, III-167 ja III-238 kohaldamist ning arvestades kohta, mis liidu ühistes väärtustes kuulub üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele, nagu ka nende osa sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisel, hoolitsevad liit ja liikmesriigid, igaüks oma pädevuse ja käesoleva põhiseaduse kohaldamisala piires, et niisugused teenused toimiksid eelkõige majandus- ja rahandusalaste põhimõtete ja tingimuste alusel, mis võimaldavad neil täita oma ülesandeid. Nimetatud põhimõtted ja tingimused määratletakse Euroopa seaduses, ilma et see piiraks liikmesriikide pädevust kooskõlas põhiseadusega niisuguseid teenuseid osutada, tellida ja rahastada.

II JAOTIS

MITTEDISKRIMINEERIMINE JA KODAKONDSUS

ARTIKKEL III-123

Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse sätestada artikli I-4 lõikes 2 osutatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelamise eeskirjad.

ARTIKKEL III-124

1. Ilma et see piiraks põhiseaduse teiste sätete kohaldamist ja põhiseadusega liidule antud volituste piires võib nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestada vajalikke meetmeid selleks, et tõkestada diskrimineerimist soo, rassi, etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.
2. Erandina lõikest 1 võidakse Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestada liidu stimuleerivate meetmete aluspõhimõtted ja määratleda need stimuleerivad meetmed liikmesriikide võetud meetmete toetuseks lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamiseks, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

ARTIKKEL III-125

1. Kui artikli I-10 lõike 2 punktis a osutatud iga liidu kodaniku õiguse vabalt liikuda ja elada hõlbustamiseks osutub vajalikuks liidu meede, mille jaoks põhiseadus ei ole sätestanud vajalikke volitusi, võib selleks kehtestada meetmed Euroopa seaduse või raamseadusega.
2. Samadel eesmärkidel, nagu on osutatud lõikes 1, ja kui põhiseadus ei ole sätestanud vajalikke volitusi, võidakse passe, isikutunnistusi, elamislube või muid selliseid dokumente puudutavad meetmed ja sotsiaalkindlustuse või sotsiaalkaitse meetmed kehtestada nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-126

Nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega määratakse kindlaks üksikasjalik kord selleks, et teostada artikli I-10 lõike 2 punktis b osutatud iga liidu kodaniku õigust hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel ja Euroopa Parlamendi valimistel tema elukohaks olevas liikmesriigis, olemata selle riigi kodanik. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. See kord võib näha ette erandeid, kui need on õigustatud liikmesriigi eriomaste probleemidega.

Õigust hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel teostatakse, ilma et see piiraks artikli III-330 lõike 1 ja selle rakendamiseks võetud meetmete kohaldamist.

ARTIKKEL III-127

Liikmesriigid võtavad vastu vajalikud sätted liidu kodanike diplomaatilise ja konsulaarkaitse tagamiseks kolmandates riikides, nagu on osutatud artikli I-10 lõike 2 punktis c.

Liikmesriigid alustavad sellise kaitse kindlustamiseks rahvusvahelisi läbirääkimisi.

Nõukogu Euroopa seadusega võidakse kehtestada sellise kaitse hõlbustamiseks vajalikud meetmed. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-128

Keeled, milles igal liidu kodanikul on õigus vastavalt artikli I-10 lõike 2 punktile d institutsioonide või organite poole pöörduda ja saada vastus, on loetletud artikli IV-448 lõikes 1. Artikli I-10 lõike 2 punktis d osutatud institutsioonid ja organid on loetletud artikli I-19 lõike 1 teises lõigus ning artiklites I-30, I-31 ja I-32, samuti Euroopa ombudsman.

ARTIKKEL III-129

Komisjon esitab iga kolme aasta järel Euroopa Parlamendile, nõukogule ja majandus- ja sotsiaalkomiteele aruande artikli I-10 ja käesoleva jaotise kohaldamise kohta. Selles aruandes võetakse arvesse liidu arengut.

Selle alusel ning ilma et see piiraks põhiseaduse muude sätete kohaldamist, võidakse nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega täiendada artiklis I-10 sätestatud õigusi. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt. Kõnealune seadus või raamseadus jõustub, kui liikmesriigid on selle heaks kiitnud kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega.

III JAOTIS

SISEPOLIITIKA JA MEETMED

I PEATÜKK

SISETURG

1. JAGU

SISETURU RAJAMINE JA TOIMIMINE

ARTIKKEL III-130

1. Liit võtab meetmeid siseturu rajamiseks või toimimise tagamiseks vastavalt põhiseaduse asjakohastele sätetele.

2. Siseturg hõlmab sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse isikute, teenuste, kaupade ja kapitali vaba liikumine vastavalt põhiseadusele.
3. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi ja otsuseid, millega määratakse kõigis asjassepuutuvates sektorites tasakaalustatud arengu tagamiseks vajalikud suunised ja tingimused.
4. Koostades oma ettepanekuid lõigetes 1 ja 2 osutatud eesmärkide saavutamiseks, võtab komisjon arvesse nende jõupingutuste ulatust, mida erineva arengutasemega rahvamajandustel tuleb siseturu rajamisel teha, ning ta võib ette panna asjakohaseid meetmeid.

Kui need meetmed kehtestatakse eranditena, peavad need olema ajutised ja võimalikult vähe häirima siseturu toimimist.

ARTIKKEL III-131

Liikmesriigid konsulteerivad omavahel, et võtta ühiselt vastu vajalikud sätted, selleks et takistada siseturu toimimise kahjustamist meetmete tõttu, mida mõni liikmesriik võib olla sunnitud võtma tõsiste õiguskorda kahjustada võivate riigisiseste häirete puhul, sõja või endas sõjaohtu kätkeva tõsise rahvusvahelise pinge korral või selleks, et täita endale rahu ja rahvusvahelise julgeoleku säilitamiseks võetud kohustusi.

ARTIKKEL III-132

Kui artiklites III-131 ja III-436 märgitud asjaoludel võetud meetmetest tulenevalt moonutatakse siseturul konkurentsitingimusi, uurib komisjon koos asjaomase liikmesriigiga, kuidas nimetatud meetmed viia vastavusse põhiseaduses sätestatud eeskirjadega.

Erandina artiklites III-360 ja III-361 sätestatud menetlusest võib komisjon või iga liikmesriik anda asja otse Euroopa Kohtusse, kui komisjon või liikmesriik on arvamisel, et mõni teine liikmesriik kasutab ebaõigesti artiklites III-131 ja III-436 ettenähtud volitusi. Euroopa Kohus teeb oma otsuse kinnisel istungil.

2. JAGU

ISIKUTE JA TEENUSTE VABA LIIKUMINE

1. alajagu

Töötajad

ARTIKKEL III-133

1. Töötajatel on õigus liidu piires vabalt liikuda.

2. Keelatakse liikmesriikide töötajate mis tahes diskrimineerimine kodakondsuse alusel nii töölevõtmisel, töö tasustamisel kui ka muude töötingimuste puhul.
3. Alludes piirangutele, mis on õigustatud avaliku korra, julgeoleku või rahvatervise seisukohalt, on töötajatel õigus:
 - a) võtta vastu tegelikult tehtud tööpakkumisi;
 - b) liikuda sel eesmärgil vabalt liikmesriikide territooriumil;
 - c) viibida liikmesriigis, et seal töötada kooskõlas selle riigi kodanike töösuhteid reguleerivate õigus- ja haldusnormidega;
 - d) jääda liikmesriigi territooriumile pärast selles riigis töötamist kooskõlas tingimustega, mis lülitatakse komisjoni poolt vastuvõetavatesse Euroopa määrustesse.
4. Käesolevat artiklit ei kohaldata avalikus teenistuses töötamise suhtes.

ARTIKKEL III-134

Euroopa seaduses või raamseaduses nähakse ette artiklis III-133 määratletud töötajate liikumisvabaduse saavutamiseks vajalikud meetmed. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Euroopa seaduse või raamseaduse eesmärk on eelkõige:

- a) tagada tihe koostöö riikide tööhõivetalituste vahel;
- b) kaotada niisugused siseriiklikest õigusaktidest või liikmesriikide vahel varem sõlmitud lepingutest tulenevad haldusmenetlused ja -tavad ning vabale töökohale asumise õigusega seotud tähtajad, mille säilitamine takistaks töötajate liikumisvabaduse kehtestamist;
- c) kaotada kõik sellised siseriiklike õigusaktide või varem liikmesriikide vahel sõlmitud lepingute põhjal ettenähtud tähtajad ja muud piirangud, mis seavad teiste liikmesriikide töötajatele töökoha vaba valiku suhtes tingimusi, mis erinevad oma riigi töötajatele seatud tingimustest;
- d) seada sisse sobiv mehhanism tööpakkumiste ja tööotsijate kokkuviimiseks ning hõlbustada tööturul nõudmise ja pakkumise tasakaalu saavutamist sellisel viisil, mis väldiks tõsist ohtu elatus- ja tööhõivetasemele eri piirkondades ja tööstusharudes.

ARTIKKEL III-135

Liikmesriigid toetavad noorte töötajate vahetamist ühisprogrammi raames.

ARTIKKEL III-136

1. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse sotsiaalkindlustuse valdkonnas meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks, võttes kasutusele süsteemi, mis kindlustab võõrtöötajatele ja teise liikmesriigi füüsilisest isikust ettevõtjatele ning nende ülalpeetavatele:
 - a) kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmise, et omandada ja säilitada õigus saada hüvitisi ja arvutada hüvitiste suurus;
 - b) hüvitiste maksmise isikutele, kes elavad liikmesriigi territooriumil.

2. Kui nõukogu liige leiab, et lõikes 1 osutatud Euroopa seaduse või raamseaduse eelnõu mõjutaks tema sotsiaalkindlustussüsteemi aluspõhimõtteid, kaasa arvatud selle kohaldamisala, kulu- või finantsstruktuuri, või mõjutaks selle süsteemi finantstasakaalu, võib ta nõuda, et küsimus esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul peatatakse artiklis III-396 osutatud menetlus. Pärast arutelu ja nelja kuu jooksul pärast kõnealuse menetluse peatamist Euroopa Ülemkogu:
 - a) saadab eelnõu tagasi nõukogule, jätkab artiklis III-396 osutatud menetlust või
 - b) taotleb, et komisjon esitaks uue ettepaneku; sellisel juhul ei loeta algselt esitatud õigusakti vastuvõetuks.

2. alajagu

Asutamisvabadus

ARTIKKEL III-137

Käesoleva alajao sätete kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil. Sellega keelatakse ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütarettevõtjaid.

Kui kapitali käsitlevast 4. jaost ei tulene teisiti, on liikmesriigi kodanikel õigus teise liikmesriigi territooriumil alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ning asutada ja juhtida ettevõtteid, eriti äriühinguid artikli III-142 teises lõigus määratletud tähenduses tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestavad selle riigi seadused, kus niisugune asutamine toimub.

ARTIKKEL III-138

1. Asutamisvabaduse saavutamiseks teataval tegevusalal kehtestatakse meetmed Euroopa raamseadusega. Raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.
2. Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon täidavad lõikest 1 tulenevaid ülesandeid, eelkõige:

- a) käsitledes üldjuhul prioriteetsena tegevusalasid, mille puhul asutamisvabadus tagab eriti väärtusliku panuse tootmise ja kaubanduse arendamisse;
- b) tagades tiheda koostöö liikmesriikide pädevate asutuste vahel, selleks et kindlaks teha mitmesuguste tegevusalade eriomane olukord liidu piires;
- c) kaotades kas siseriiklikest õigusaktidest või varem liikmesriikide vahel sõlmitud lepingutest tulenevad haldusmenetlused ja -tavad, mille säilitamine kujuneks takistuseks asutamisvabadusele;
- d) tagades, et ühe liikmesriigi töötajad, kes on võetud tööle teise liikmesriigi territooriumil, võivad jääda sellele territooriumile, et alustada seal tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana, kui nad täidavad tingimusi, mille täitmist neilt nõutaks siis, kui nad siseneksid sellesse riiki ajal, mil nad sellist tegevust alustada kavatsevad;
- e) võimaldades ühe liikmesriigi kodanikel omandada ja kasutada teise liikmesriigi territooriumil asuvat maad ning ehitisi, kuivõrd see ei ole vastuolus artikli III-227 lõikes 2 osutatud põhimõtetega;
- f) kaotades järk-järgult asutamisvabaduse piirangud igas kõnealuses tegevusharus nii tingimuste puhul, mis on seotud mingi liikmesriigi territooriumil esinduste, filiaalide ja tütarettevõtjate asutamisega, kui ka tingimuste puhul, mis reguleerivad emaettevõtja töötajate asumist sellistes esindustes, filiaalides ja tütarettevõtjates juhtimis- või järelevalveülesannetega ametikohale;

- g) kooskõlastades vastavalt vajadusele tagatise, mida liikmesriigid nõuavad äriühingutelt artikli III-142 teises lõigus määratletud tähenduses nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitseks, pidades silmas selliste tagatiste muutmist võrdväärseks kogu liidu ulatuses;
- h) veendudes, et liikmesriikide antava abiga ei rikuta asutamistingimusi.

ARTIKKEL III-139

Käesoleva alajao sätteid ei kohaldata liikmesriigis tegevuse puhul, mis selles riigis on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega.

Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse sätestada, et käesoleva alajao sätteid ei kohaldata teatud tegevusalade suhtes.

ARTIKKEL III-140

1. Käesoleva alajao sätted ja nende alusel võetud meetmed ei mõjuta liikmesriikide nende õigus- ja haldusnormide kohaldatavust, mis sätestavad väliskodanike teistsuguse kohtlemise avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise huvides.
2. Lõikes 1 osutatud siseriiklikud sätted kooskõlastatakse Euroopa raamseadusega.

ARTIKKEL III-141

1. Tegevuse alustamist ja jätkamist füüsilisest isikust ettevõtjana hõlbustatakse Euroopa raamseadusega, mille eesmärk on:
 - a) diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsioonitõendite vastastikune tunnustamine;
 - b) liikmesriikide nende õigus- ja haldusnormide kooskõlastamine, mis käsitlevad tegevuse alustamist ja jätkamist füüsilisest isikust ettevõtjana.
2. Meditsiini-, meditsiiniga seotud ning farmaatsiaerialade puhul sõltub piirangute järkjärguline kaotamine nendel aladel töötamise tingimuste kooskõlastamisest eri liikmesriikides.

ARTIKKEL III-142

Äriühingud, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi seadusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, võrdsustatakse käesoleva alajao sätete kohaldamisel füüsiliste isikutega, kes on liikmesriikide kodanikud.

Äriühingutena mõistetakse tsiviil- või kaubandusõiguslikke äriühinguid, samuti ühistuid ja muid avalik-õiguslikke või eraõiguslikke juriidilisi isikuid, välja arvatud mittetulundusühingud.

ARTIKKEL III-143

Liikmesriigid annavad teiste liikmesriikide kodanikele õiguse osaleda artikli III-142 teises lõigus määratletud äriühingute kapitalis samasugustel tingimustel kui oma kodanikele, ilma et see piiraks põhiseaduse teiste sätete kohaldamist.

3. alajagu

Teenuste osutamise vabadus

ARTIKKEL III-144

Käesoleva alajao sätete kohaselt keelatakse liidu piires teenuste osutamise vabaduse piirangud liikmesriikide kodanike suhtes, kes asuvad mõnes teises liikmesriigis kui see isik, kellele teenuseid pakutakse.

Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse käesolevat alajagu kohaldada kolmanda riigi kodanike suhtes, kes osutavad teenuseid ja asuvad liidu piires.

ARTIKKEL III-145

Teenustena mõistetakse käesolevas põhiseaduses tavaliselt tasulist tegevust, niivõrd kui see ei ole reguleeritud isikute, kaupade ja kapitali vaba liikumist käsitlevate sätetega.

Teenuste hulka kuuluvad eelkõige:

- a) tööstuslik tegevus;
- b) kaubanduslik tegevus;
- c) käsitöenduslik tegevus;
- d) vabakutseline tegevus.

Ilma et see piiraks asutamisvabadust käsitleva 2. alajao sätete kohaldamist, võib teenust osutav isik ajutiselt jätkata oma tegevust riigis, kus seda teenust osutatakse samadel tingimustel, mis see riik on seadnud oma kodanikele.

ARTIKKEL III-146

1. Transporditeenuste osutamise vabadust reguleerib III peatüki transporti käsitlev 7. jagu.
2. Kapitali liikumisega seotud pangandus- ja kindlustusteenused liberaliseeritakse kooskõlas kapitali liikumise liberaliseerimisega.

ARTIKKEL III-147

1. Konkreetse teenuse liberaliseerimise saavutamiseks kehtestatakse meetmed Euroopa seadusega. See võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.
2. Lõikes 1 märgitud Euroopa raamseaduse puhul käsitletakse üldjuhul prioriteetsena neid teenuseid, mis otseselt mõjutavad tootmiskulusid või mille liberaliseerimine aitab edendada kaubavahetust.

ARTIKKEL III-148

Kui liikmesriikide üldine majandusolukord ja vastava majandussektori olukord võimaldavad, püüavad nad liberaliseerida teenused üle selle määra, mis on nõutud artikli III-147 lõike 1 alusel vastuvõetud Euroopa raamseaduses.

Komisjon annab selleks nendele liikmesriikidele soovitusi.

ARTIKKEL III-149

Niikaua kui teenuste osutamise vabaduse piirangud ei ole kaotatud, rakendavad liikmesriigid selliseid piiranguid kõigi isikute suhtes, kes osutavad teenuseid artikli III-144 esimeses lõigus määratletud tähenduses, tegemata vahet nende kodakondsuse või elukoha alusel.

ARTIKKEL III-150

Käesolevas alajaos käsitletud küsimuste puhul kohaldatakse artikleid III-139 kuni III-142.

3. JAGU

KAUPADE VABA LIIKUMINE

1. alajagu

Tolliliit

ARTIKKEL III-151

1. Liit rajaneb tolliliidul, mis hõlmab kogu kaubavahetust ning millega kaasneb impordi- ja eksporditollimaksude ja kõigi samaväärse toimega maksude keelustamine liikmesriikide vahel, samuti ühise tollitariifi vastuvõtmine nende suhetes kolmandate riikidega.
2. Lõiget 4 ja 3. alajagu koguseliste piirangute keelu kohta kohaldatakse liikmesriikidest pärit toodete ning kolmandatest riikidest tulevate toodete suhtes, mis on liikmesriikides vabas ringluses.

3. Kolmandast riigist tulevad tooted loetakse liikmesriigis vabas ringluses olevaks, kui on täidetud impordiformaalsused ning tollimaksud või samaväärse toimega maksud, mida tuleb maksta, on selles liikmesriigis tasutud, ja kui selliseid tolli- või muid makse pole täielikult või osaliselt tagastatud.
4. Liikmesriikide vahel on keelatud impordi- ja eksporditollimaksud ja samaväärse toimega maksud. See keeld kehtib ka fiskaalsete tollimaksude suhtes.
5. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrused ja otsused, millega kehtestatakse ühise tollitariifistiku maksumäärad.
6. Täites talle käesoleva artikliga antud ülesandeid, juhindub komisjon:
 - a) vajadusest edendada liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelist kaubandust;
 - b) konkurentsitingimuste arengust liidu piires, niivõrd kui see parandab ettevõtjate konkurentsivõimet;
 - c) liidu nõuetest toorainega ja pooltoodetega varustamise suhtes; seoses sellega kannab komisjon hoolt, et valmistoodete puhul välditaks konkurentsitingimuste moonutamist liikmesriikide vahel;
 - d) vajadusest vältida tõsiseid häireid liikmesriikide majanduses ning tagada tootmise ratsionaalne areng ja tarbimise laienemine liidu piires.

2. alajagu

Tollikoostöö

ARTIKKEL III-152

Põhiseaduse kohaldamisalas kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega meetmed tollikoostöö tugevdamiseks liikmesriikide ning liikmesriikide ja komisjoni vahel.

3. alajagu

Koguseliste piirangute keeld

ARTIKKEL III-153

Liikmesriikidevahelised koguselised impordi- ja ekspordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed on keelatud.

ARTIKKEL III-154

Artikkel III-153 ei välista selliste impordi-, ekspordi- või transiidikeeldude või -piirangute kehtestamist, mis on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohast; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunsti-, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvuslike rikkuste või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks. Sellised keelud või piirangud ei või kujutada endast siiski suvalise diskrimineerimise vahendit ega liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist.

ARTIKKEL III-155

1. Liikmesriigid kohandavad kaubanduslikke riigimonopole nii, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste suhtes ei oleks diskrimineerimist liikmesriikide kodanike vahel.

Käesolev artikkel kehtib iga asutuse suhtes, kelle kaudu liikmesriik kas juriidiliselt või faktiliselt, otseselt või kaudselt kontrollib, määrab või oluliselt mõjutab liikmesriikidevahelist importi ja eksporti. Artikkel on kohaldatav samuti monopolide suhtes, mis põhinevad riigi delegeeritud ainuõigusel.

2. Liikmesriigid hoiduvad uutest meetmetest, mis on vastuolus lõikes 1 osutatud põhimõtetega või piiravad liikmesriikidevaheliste tollimaksude ja koguseliste piirangute keelamist käsitlevate artiklite reguleerimisala.

3. Kui kaubanduslikul riigimonopolil on eeskirju, mille eesmärk on kergendada põllumajandustoodete müüki või tagada nende parim tulusus, tuleb käesoleva artikli eeskirjade kohaldamisel anda samaväärsed tagatised asjassepuutuvate tootjate tööhõive ja elatustaseme kindlustamiseks.

4. JAGU

KAPITAL JA MAKSED

ARTIKKEL III-156

Käesoleva jao kohaselt keelatakse kõik kapitali liikumise ja maksete piirangud liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel.

ARTIKKEL III-157

1. Artikkel III-156 ei takista kohaldamast kolmandate riikide suhtes 31. detsembril 1993 siseriikliku või liidu õiguse järgi kehtinud piiranguid, mis käsitlevad kapitali liikumist kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest seoses otseinvesteeringutega – sealhulgas investeeringutega kinnisvarasse –, asutamisega, finantsteenuste osutamisega või väärtpaberite lubamisega kapitaliturgudele. Eesti ja Ungari siseriikliku õiguse järgi kehtivate piirangute osas loetakse kõnealuseks kuupäevaks 31. detsember 1999.

2. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse meetmed kapitali liikumise kohta kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest seoses otseinvesteeringutega – sealhulgas investeeringutega kinnisvarasse –, asutamisega, finantsteenuste osutamisega või väärtpaberite lubamisega kapitaliturgudele.

Euroopa Parlament ja nõukogu püüavad saavutada võimalikult laialdast kapitali vaba liikumist liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel, ilma et see piiraks põhiseaduse muude sätete kohaldamist.

3. Erandina lõikest 2 võib meetmeid, mis kujutavad endast liidu õiguses sammu tagasi kapitali kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest liikumise liberaliseerimise osas, võtta vastu ainult nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega. Nõukogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-158

1. Artikkel III-156 ei mõjuta liikmesriikide õigust:

- a) kohaldada oma maksualaste õigusaktide vastavaid sätteid, mis eristavad maksumaksjaid nende elukoha või nende kapitali investeerimise koha põhjal;
 - b) võtta kõik vajalikud meetmeid, et takistada siseriiklike õigus- ja haldusnormide rikkumist, eriti maksustamise ja rahaasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve alal, või kehtestada kapitali liikumise deklareerimise kord haldamiseks vajalike või statistiliste andmete saamiseks, või võtta meetmeid, mis on õigustatud avaliku korra või julgeoleku seisukohalt.
2. Käesolev jagu ei mõjuta niisuguste asutamisõiguse piirangute kohaldamist, mis on kooskõlas käesoleva põhiseadusega.
 3. Lõigetes 1 ja 2 märgitud meetmed ja kord ei tohi kujutada endast suvalise diskrimineerimise vahendit ega varjatud piirangut kapitali ja maksete vabale liikumisele artikli III-156 tähenduses.
 4. Artikli III-157 lõikes 3 ette nähtud Euroopa seaduse või raamseaduse puudumisel võib komisjon või komisjoni Euroopa otsuse puudumisel nõukogu vastu võtta Euroopa otsuse, millega nähakse ette, et liikmesriigi poolt vastuvõetud üht või enam kolmandat riiki puudutavad piiravad maksumeedmed loetakse põhiseadusega kokkusobivaks, kui nad on põhjendatud ühega liidu eesmärkidest ja sobivad siseturu normaalse toimimisega. Nõukogu võtab otsuse vastu ühehäälselt liikmesriigi taotluse alusel.

ARTIKKEL III-159

Kui erandlike asjaolude tõttu kapitali liikumine kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest põhjustab või ähvardab põhjustada tõsiseid raskusi majandus- ja rahaliidu toimimises, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal võtta Euroopa määruste või otsustega kolmandate riikide suhtes mitte kauemaks kui kuueks kuuks tarvitusele kaitsemeetmed, kui sellised meetmed on vältimatud. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

ARTIKKEL III-160

Kui see on vajalik artiklis III-257 osutatud eesmärkide saavutamiseks, seoses terrorismi ja sellega seotud tegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks, määratletakse Euroopa seadusega raamistik meetmete võtmiseks kapitali liikumise ja maksete suhtes, näiteks füüsilistele või juriidilistele isikutele, rühmadele või mitteriiklikele rühmitustele kuuluvate või nende omanduses või valduses olevate rahaliste vahendite, finantsvarade või tulude külmutamiseks.

Esimeses lõigus osutatud Euroopa seaduse rakendamiseks võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi või Euroopa otsuseid.

Käesolevas artiklis osutatud õigusaktid sisaldavad vajalikke õiguslikke tagatise käsitlevaid sätteid.

5. JAGU

KONKURENTSIEESKIRJAD

1. alajagu

Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad

ARTIKKEL III-161

1. Siseturuga ei sobi kokku ja on keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on konkurentsi moonutamine, takistamine või piiramine siseturu piires, eelkõige need, millega:
 - a) otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused;
 - b) piiratakse või kontrollitakse tootmist, turge, tehnilist arengut või investeeringuid;
 - c) jagatakse turge või tarneallikaid;
 - d) rakendatakse võrdväärsete tehingute puhul erinevaid tingimusi, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;

e) seatakse lepingu sõlmimise eeltingimuseks teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud sellise lepingu objektiga.

2. Kõik käesoleva artikli põhjal keelatud kokkulepped või otsused on algusest peale tühised.

3. Lõike 1 sätteid võib kuulutada kohaldamatuks:

- ettevõtjatevaheliste kokkulepete või kokkuleppeliikide suhtes;
- ettevõtjate ühenduste otsuste või otsuseliikide suhtes;
- kooskõlastatud tegevuse või kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes,

mis aitavad parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, võimaldades samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa, ilma et:

- a) kehtestaks asjassepuutuvatele ettevõtjatele piiranguid, mis ei ole nimetatud eesmärkide saavutamiseks hädavajalikud;
- b) annaks sellistele ettevõtjatele võimalust kõrvaldada konkurentsi kõnesolevate toodete olulise osa suhtes.

ARTIKKEL III-162

Siseturul või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt on keelatud kui siseturuga kokkusobimatu, niivõrd kui see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Sellised kuritarvitused võivad seisneda eelkõige:

- a) ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises;
- b) toodangu, turgude või tehnilise arengu piiramises tarbijate kahjuks;
- c) erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- d) selles, et lepingu sõlmimise eeltingimuseks seatakse teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud lepingu objektiga.

ARTIKKEL III-163

Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu artiklites III-161 ja III-162 sätestatud põhimõtete kohaldamiseks vajalikud Euroopa määrused. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Nende määruste eesmärk on eelkõige:

- a) tagada kinnipidamine artikli III-161 lõikes 1 ja artiklis III-162 sätestatud keeldudest, kehtestades selleks sätted trahvide ja karistusmaksete rakendamiseks;
- b) kehtestada üksikasjalikud eeskirjad artikli III-161 lõike 3 kohaldamiseks, võttes arvesse ühelt poolt vajadust tagada tõhus järelevalve ning teiselt poolt vajadust halduskontrolli niipalju kui võimalik lihtsustada;
- c) määratleda vajaduse korral artiklite III-161 ja III-162 kohaldamisala eri majandusharudes;
- d) määratleda komisjoni ja Euroopa Liidu kohtu roll käesoleva lõigu sätete kohaldamisel;
- e) määrata kindlaks suhted ühelt poolt liikmesriikide õigusaktide ja teiselt poolt nii käesoleva jao kui ka käesoleva artikli alusel vastuvõetud Euroopa määruste vahel.

ARTIKKEL III-164

Kuni artikli III-163 alusel vastuvõetud Euroopa määruste jõustumiseni otsustavad liikmesriikide asutused kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse lubatavuse ning siseturul valitseva seisundi kuritarvitamise üle oma riigi õigusest ning artiklist III-161, eelkõige selle lõikest 3, ja artiklist III-162 lähtudes.

ARTIKKEL III-165

1. Ilma et see mõjutaks artikli III-164 kohaldamist, tagab komisjon artiklites III-161 ja III-162 esitatud põhimõtete rakendamise. Liikmesriigi avalduse põhjal või omal algatusel ning koostöös teda abistavate liikmesriikide pädevate asutustega uurib komisjon juhtumeid, mil kahtlustatakse nimetatud põhimõtete rikkumist. Kui komisjon leiab, et põhimõtteid on rikutud, paneb ta ette kohased meetmed rikkumise lõpetamiseks.
2. Kui lõikes 1 osutatud rikkumist ei lõpetata, sedastab komisjon kõnealuste põhimõtete rikkumise motiveeritud Euroopa otsuses. Komisjon võib otsuse avaldada ja volitada liikmesriike võtma olukorra parandamiseks vajalikke meetmeid, mille tingimused ja üksikasjad määrab komisjon.
3. Komisjon võib võtta vastu Euroopa määrusi, mis on seotud kokkulepete liikidega, mille suhtes nõukogu on vastu võtnud Euroopa määruse vastavalt artikli III-163 teise lõigu punktile b.

ARTIKKEL III-166

1. Riigi osalusega äriühingute ja nende ettevõtjate puhul, kellele liikmesriigid annavad eri- või ainuõigused, ei jõusta ega säilita liikmesriigid mingeid sätteid, mis on vastuolus käesoleva põhiseadusega, eelkõige artikli I-4 lõikega 2 ja artiklitega III-161 kuni III-169.

2. Ettevõtjad, kellele on usaldatud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine või kes on fiskaalmonopolid, alluvad käesoleva põhiseaduse sätetele, eriti konkurentsieeskirjadele, niivõrd kui nimetatud sätete kohaldamine ei takista juriidiliselt ega faktiliselt neile antud eriülesannete täitmist. Kaubanduse arengut ei tohi mõjutada määral, mis oleks vastuolus liidu huvidega.
3. Komisjon tagab käesoleva artikli kohaldamise ja võtab vajaduse korral vastu asjakohased Euroopa määrused või otsused.

2. alajagu

Liikmesriikide antav abi

ARTIKKEL III-167

1. Kui käesolevas põhiseaduses ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu, niivõrd kui see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.
2. Siseturuga sobib kokku:
 - a) üksiktarbijatele antav sotsiaalabi, kui sellist abi antakse ilma asjassepuutuvate toodete päritolul põhineva diskrimineerimiseta;

- b) loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi;
- c) Saksamaa jagamisest kahjustatud Saksamaa Liitvabariigi teatud piirkondade majandusele antav abi määral, mis on vajalik nimetatud jagamisest põhjustatud majandusliku mahajäämuse korvamiseks. Viis aastat pärast Euroopa põhiseaduse lepingu jõustumist võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta otsuse käesoleva punkti kehtetuks tunnistamise kohta.

3. Siseturuga kokkusobivaks võib pidada:

- a) abi majandusarengu edendamiseks niisugustes piirkondades, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus ja artiklis III-424 osutatud piirkondades, arvestades nende struktuurilist, majanduslikku ja sotsiaalset olukorda;
- b) abi üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimiseks või mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks;
- c) abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega;
- d) abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks, kui niisugune abi ei kahjusta kaubandustingimusi ja konkurentsi liidus määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega;

- e) muud liiki abi, mida võib kindlaks määrata komisjoni ettepaneku põhjal vastuvõetud nõukogu Euroopa määruste või otsustega.

ARTIKKEL III-168

1. Komisjon kontrollib koostöös liikmesriikidega pidevalt kõiki neis riikides eksisteerivaid abisüsteeme. Ta teeb neile ettepanekuid asjakohaste meetmete kohta, mis on vajalikud siseturu järkjärguliseks arenguks või toimimiseks.

2. Kui komisjon leiab pärast asjassepuutuvatelt isikutelt selgituste saamist, et riigi poolt või riigi ressurssidest antav abi ei sobi siseturuga kokku artikli III-167 järgi või et sellist abi kasutatakse valel eesmärgil, võtab komisjon vastu Euroopa otsuse, millega nõutakse, et asjassepuutuv liikmesriik peab säärase abi lõpetama või muutma seda komisjoni määratud tähtaja jooksul.

Kui asjassepuutuv liikmesriik ei täida ettenähtud tähtaja jooksul seda Euroopa otsust, võib komisjon või mõni teine asjast huvitatud riik erandina artiklitest III-360 ja III-361 anda asja otse Euroopa Liidu kohtusse.

Liikmesriigi avalduse põhjal võib nõukogu võtta ühehäälselt vastu Euroopa otsuse, et abi, mida see riik annab või kavatseb anda, tuleb erandina artiklist III-167 või artiklis III-169 sätestatud Euroopa määrustest vaadelda kui siseturuga kokkusobivat, kui sellist otsust õigustavad erandlikud asjaolud. Kui komisjon on kõnesoleva abi küsimuses juba algatanud käesoleva lõike esimeses lõigus ettenähtud menetluse, peatab tõsiasi, et asjassepuutuv liikmesriik on esitanud nõukogule avalduse, nimetatud menetluse selle ajani, kuni nõukogu on oma seisukoha teatavaks teinud.

Kui nõukogu ei ole kolme kuu jooksul alates nimetatud avalduse esitamisest oma seisukohta teatanud, teeb otsuse komisjon.

3. Komisjoni teavitatakse kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse. Kui komisjon arvab, et mõni selline plaan ei sobi siseturuga kokku artikli III-167 järgi, algatab ta viivitamata käesoleva artikli lõikes 2 ettenähtud menetluse. Asjassepuutuv liikmesriik ei tohi rakendada kavatsatud meetmeid enne, kui nimetatud menetluses on tehtud lõplik otsus.

4. Komisjon võib võtta vastu Euroopa määrusi seoses riigiabi liikidega, mille kohta nõukogu on vastavalt artiklile III-169 kindlaks määranud, et need võib käesoleva artikli lõikes 3 ette nähtud teavitamiskohustusest vabastada.

ARTIKKEL III-169

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta Euroopa määrusi artiklite III-167 ja III-168 kohaldamiseks, eelkõige võib ta määrata tingimused, mille puhul kehtib artikli III-168 lõige 3, ja nimetatud lõikega ettenähtud teavitamiskohustusest vabastatud abi liigid. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

6. JAGU

MAKSUSÄTTED

ARTIKKEL III-170

1. Ükski liikmesriik ei kehtesta teiste liikmesriikide toodetele mingeid otseseid ega kaudseid riigimakse, mis on suuremad samasugustele kodumaistele toodetele kehtestatud otsestest või kaudsetest maksudest.

Peale selle ei kehtesta ükski liikmesriik teiste liikmesriikide toodetele selliseid riigimakse, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset.

2. Toodete eksportimisel liikmesriigist teise liikmesriigi territooriumile ei tohi riigimaksude tagasimaksed ületada nendele kehtestatud otseseid või kaudseid riigimakse.

3. Peale käibemaksu, aktsiisi ja teiste kaudsete maksude ei või muude maksude puhul anda maksuvabastust ega teha tagasimakseid ekspordi puhul teistesse liikmesriikidesse, samuti ei või kehtestada tasakaalustusmaksu impordile teistest liikmesriikidest, kui nõukogu ei ole kavandatavaid meetmeid eelnevalt komisjoni ettepaneku põhjal tehtud Euroopa otsusega piiratud ajaks heaks kiitnud.

ARTIKKEL III-171

Nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse meetmed käibemaksu, aktsiisi ja muid kaudseid makse käsitlevate õigusaktide ühtlustamiseks, kui see on vajalik siseturu rajamiseks või selle toimimise tagamiseks ja konkurentsi moonutamise vältimiseks. Nõukogu teeb ühehääelse otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

7. JAGU

ÜHISSÄTTED

ARTIKKEL III-172

1. Kui käesolevas põhiseaduses ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse artiklis III-130 seatud eesmärkide saavutamiseks käesolevat artiklit. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse meetmed liikmesriikide nende õigus- ja haldusnormide lähendamiseks, mille eesmärk on siseturu rajamine või selle toimimine. Seadused või raamseadused võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.
2. Lõiget 1 ei kohaldata maksusätete, isikute vaba liikumist käsitlevate sätete ega nende sätete suhtes, mis käsitlevad töötajate õigusi ja huvisid.

3. Lõikes 1 ettenähtud tervishoidu, ohutust, keskkonnakaitset ja tarbijakaitset käsitlevates ettepanekutes võtab komisjon aluseks kaitstuse kõrge taseme, eriti võttes arvesse kõiki uusi teaduslikel faktidel põhinevaid suundumusi. Oma vastavate volituste piires püüavad ka Euroopa Parlament ja nõukogu saavutada sama eesmärki.
 4. Kui pärast ühtlustamismeetme vastuvõtmist Euroopa seaduse või raamseadusega või komisjoni Euroopa määrusega peab liikmesriik artiklis III-154 märgitud oluliste vajaduste tõttu või seoses keskkonna või töökeskkonna kaitsega vajalikuks säilitada siseriiklikke norme, teatab ta nendest normidest ja nende säilitamise põhjustest komisjonile.
 5. Lisaks sellele ja ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, kui pärast ühtlustamismeetme võtmist Euroopa seaduse või raamseadusega või komisjoni määrusega peab liikmesriik vajalikuks ühtlustamismeetme võtmise järel eriomaselt selles liikmesriigis ilmneva probleemi tõttu kehtestada keskkonna ja töökeskkonna kaitsega seotud uutel teaduslikel tõenditel põhinevaid siseriiklikke norme, teatab ta kavandatavatest normidest ja nende kehtestamise põhjustest komisjonile.
 6. Komisjon teeb kuue kuu jooksul pärast lõigetes 4 ja 5 osutatud teatamist Euroopa otsuse, milles kinnitab kõnealused siseriiklikud normid või lükkab need tagasi, olles eelnevalt kindlaks teinud, kas need on või ei ole suvalise diskrimineerimise vahendid või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piirangud ja kas need kujutavad või ei kujuta endast takistust siseturu toimimisele.
- Kui komisjon selles ajavahemikus otsust ei tee, loetakse lõigetes 4 ja 5 osutatud siseriiklikud normid kinnitatuks.

Kui seda õigustab küsimuse keerukus ja kui puudub oht inimeste tervisele, võib komisjon asjaomasele liikmesriigile teatada, et käesolevas lõikes osutatud ajavahemikku võidakse pikendada veel kuni kuus kuud.

7. Kui liikmesriik on vastavalt lõikele 6 volitatud säilitama või kehtestama siseriiklikke norme, mis erinevad ühtlustamismeetmest, uurib komisjon viivitamata, kas teha ettepanek selle meetme kohandamiseks.

8. Kui liikmesriik tõstatab rahvaterviseiga seotud küsimuse valdkonnas, kus varem on võetud ühtlustusmeetmeid, juhib ta sellele komisjoni tähelepanu, kes siis viivitamata uurib, kas teha ettepanek vajalike meetmete kohta.

9. Erandina artiklites III-360 ja III-361 osutatud menetlusest võib komisjon või liikmesriik anda asja otse Euroopa Liidu kohtusse, kui ta arvab, et mõni teine liikmesriik kasutab käesolevas artiklis ettenähtud volitusi vääriti.

10. Asjakohastel juhtudel on eespool märgitud ühtlustamismeetmetes kaitseklausel, mis volitab liikmesriike ühel või mitmel artiklis III-154 osutatud majandusvälisel põhjusel võtma liidu kontrollimenetlusele alluvaid ajutisi meetmeid.

ARTIKKEL III-173

Ilma et see piiraks artikli III-172 kohaldamist, kehtestatakse nõukogu Euroopa raamseadusega meetmed liikmesriikide niisuguste õigus- ja haldusnormide lähendamiseks, mis otseselt mõjutavad siseturu rajamist või toimimist. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

ARTIKKEL III-174

Kui komisjon leiab, et liikmesriikide õigus- või haldusnormide erinevus moonutab konkurentsitingimusi siseturul ja et sellest tulenev moonutus tuleb kõrvaldada, konsulteerib ta asjassepuutuvate liikmesriikidega.

Kui sellise konsultatsiooni tulemusena ei jõuta kokkuleppeni, kehtestatakse Euroopa raamseadusega kõnealuse moonutuse kõrvaldamiseks vajalikud meetmed. Võidakse vastu võtta ka muid põhiseaduses sätestatud asjakohaseid meetmeid.

ARTIKKEL III-175

1. Kui on alust eeldada, et liikmesriigi õigus- või haldusnormi vastuvõtmine või muutmine võib põhjustada artiklis III-174 märgitud moonutusi, konsulteerib õigus- või haldusnormi vastu võtta kavatsev liikmesriik komisjoniga. Olles konsulteerinud liikmesriikidega, soovib komisjon asjassepuutuvatele riikidele kõnesoleva moonutuse vältimiseks kohaseid meetmeid.

2. Kui mõni liikmesriik, soovides kehtestada või muuta oma õigus- või haldusnorme, ei täida temale adresseeritud komisjoni soovitusi, ei pea teised liikmesriigid artiklist III-174 lähtudes oma õigus- või haldusnorme sellise moonutuse kõrvaldamiseks muutma. Kui komisjoni soovitus eiranud liikmesriik põhjustab moonutuse ainult endale, siis artiklit III-174 ei kohaldata.

ARTIKKEL III-176

Siseturu rajamisel või selle toimimise käigus sätestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega meetmed selleks, et luua Euroopa intellektuaalomandi õigused, mis tagaksid ühetaolise kaitse kogu liidus ning kogu liitu hõlmav tsentraliseeritud volitamise, kooskõlastamise ja järelevalve kord.

Euroopa dokumentide keelenõuded kehtestatakse nõukogu Euroopa seadusega. Nõukogu teeb ühehäälse otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

II PEATÜKK

MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA

ARTIKKEL III-177

Artiklis I-3 seatud eesmärkide saavutamiseks hõlmab liikmesriikide ja liidu tegevus põhiseaduse kohaselt niisuguse majanduspoliitika kasutuselevõttu, mis rajaneb liikmesriikide majanduspoliitika tihedal koordineerimisel, siseturul ja ühiseesmärkide kindlaksmääramisel ning mida korraldatakse kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

Rööbiti eespool märgituga ning põhiseaduse kohaselt ja vastavalt selles esitatud menetlustele hõlmab see tegevus ühisraha, mille nimetus on euro, ning ühtse rahapoliitika ja vahetuskursipoliitika määratlemist ja teostamist; mõlema poliitika esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus ning nimetatud eesmärki kahjustamata toetada liidu üldist majanduspoliitikat kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

See liikmesriikide ja liidu tegevus tähendab kinnipidamist järgmistest juhtpõhimõtetest: stabiilsed hinnad, riigi rahanduse ja valuutaolukorra usaldusväärsus ning stabiilne maksebilanss.

1. JAGU

MAJANDUSPOLIITIKA

ARTIKKEL III-178

Liikmesriigid teostavad oma majanduspoliitikat nii, et aidata kaasa liidu eesmärkide saavutamisele, nagu need on määratletud artiklis I-3, ning pidades silmas artikli III-179 lõikes 2 märgitud üldsuuniseid. Liikmesriigid ja liit tegutsevad kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside tõhusat jaotumist ning järgides artiklis III-177 esitatud põhimõtteid.

ARTIKKEL III-179

1. Liikmesriigid käsitlevad oma majanduspoliitikat kui ühise huvi küsimust ning kooskõlastavad selle nõukogus vastavalt artiklile III-178.
2. Komisjoni soovitusel põhjal sõnastab nõukogu liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste eelnõu ning esitab Euroopa Ülemkogule aruande.

Nõukogu aruandest lähtudes arutab Euroopa Ülemkogu järeldust liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste kohta. Selle järelduse alusel võtab nõukogu vastu soovitusi, milles esitatakse nimetatud üldsuunised. Nõukogu informeerib oma soovitusel Euroopa Parlamenti.

3. Et tagada liikmesriikide majanduspoliitika tihedam kooskõlastamine ning majandusliku suutlikkuse püsiv vastastikune lähenemine, jälgib nõukogu komisjoni esitatud aruannete põhjal iga liikmesriigi ja liidu majandusarengut ning nende majanduspoliitika ühtivust lõikes 2 nimetatud üldsuunistega ning annab korrapäraselt üldhinnanguid.

Sellise mitmepoolse järelevalve tagamiseks saavad liikmesriigid komisjonile teavet oma majanduspoliitika valdkonnas võetud tähtsate meetmete kohta ning muud vajalikku teavet.

4. Kui lõikes 3 sätestatud menetluse kohaselt tehakse kindlaks, et liikmesriigi majanduspoliitika ei vasta lõikes 2 märgitud üldsuunistele või et see võib ohustada majandus- ja rahaliidu laitmatut toimimist, võib komisjon teha asjassepuutuvalle liikmesriigile hoiatuse. Nõukogu võib komisjoni soovitusel anda asjassepuutuvalle liikmesriigile vajalikke soovitusi. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal otsustada oma soovitusel avaldada.

Käesoleva lõike kohaldamisalas teeb nõukogu otsuse, arvesse võtmata kõnealust liikmesriiki esindava nõukogu liikme häält.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse ülejäänud nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest ülejäänud nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

5. Nõukogu eesistuja ja komisjon esitavad Euroopa Parlamendile aruande mitmepoolse järelevalve tulemuste kohta. Kui nõukogu on oma soovitusel avaldanud, võidakse nõukogu eesistuja kutsuda Euroopa Parlamendi pädeva komitee ette.

6. Üksikasjalikud eeskirjad käesoleva artikli lõigetes 3 ja 4 osutatud mitmepoolse järelevalve menetluse kohta võidakse sätestada Euroopa seadusega.

ARTIKKEL III-180

1. Ilma et see piiraks muude põhiseaduses sätestatud menetluste kohaldamist, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal Euroopa otsusega kehtestada majandusolukorrale vastavad meetmed, eriti kui tekib tõsiseid raskusi teatud toodetega varustamisel.

2. Kui liikmesriik on raskustes või kui tal on tõsine oht sattuda suurtesse raskustesse, mida põhjustavad loodusõnnetused või temast olenematud erakorralised sündmused, võib nõukogu võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse anda asjassepuutuvale liikmesriigile teatud tingimustel liidu rahalist abi. Nõukogu eesistuja teavitab Euroopa Parlamenti vastuvõetud otsusest.

ARTIKKEL III-181

1. Keelatud on Euroopa Keskpanga või liikmesriikide keskpankade (edaspidi “riikide keskpangad”) arvelduslaenuid või muud tüüpi krediidid liidu institutsioonidele, organitele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, piirkondlikele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, muudele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele, samuti on keelatud Euroopa Keskpangal või riikide keskpankadel osta neilt otse võlakohustusi.
2. Lõiget 1 ei kohaldata avaliku sektori krediidasutuste suhtes, mida riikide keskpangad ja Euroopa Keskpank kohtlevad keskpangapoolse reservidega varustamise seisukohalt võrdsetel alustel erakrediidasutustega.

ARTIKKEL III-182

Kõik liidu institutsioonidele, organitele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, piirkondlikele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, muudele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele rahaasutustes eesõigusi andvad meetmed on keelatud, kui need ei põhine usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel.

ARTIKKEL III-183

1. Liit ei kanna vastutust ega võta enda peale liikmesriikide keskvalitsuste, piirkondlike, kohalike või muude avaliku võimu organite, muude avalik-õiguslike isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelöeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist konkreetse projekti ühiseks teostamiseks. Liikmesriik ei kanna vastutust ega võta enda peale teiste liikmesriikide keskvalitsuste, piirkondlike, kohalike või muude avaliku võimu organite, muude avalik-õiguslike isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelöeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist teatava projekti ühiseks teostamiseks.
2. Nõukogu võib võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi või otsuseid, milles täpsustab määratlused artiklites III-181 ja III-182 ning käesolevas artiklis sätestatud keelu kohaldamiseks. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-184

1. Liikmesriigid hoiduvad ülemäärasest riigieelarve puudujäägist.
2. Komisjon jälgib liikmesriikide eelarveseisundit ja riigivõla kujunemist, selleks et välja selgitada tõsised hälbed. Eelkõige kontrollib ta eelarvedistsipliini järgimist, võttes aluseks kaks kriteeriumi:
 - a) kas kavandatud või tegeliku eelarvepuudujäägi suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui:

- i) see suhe on oluliselt ja pidevalt langenud ning jõudnud kontrollväärtuse lähedasele tasemele või;
 - ii) kontrollväärtuse ületamine on ainult erandlik ja ajutine ning suhe on kontrollväärtuse lähedane;
- b) kas riigivõla suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui see suhe väheneb piisavalt ning läheneb kontrollväärtusele rahuldava kiirusega.

Kontrollväärtused on esitatud protokollis ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohta.

3. Kui liikmesriik ei vasta ühele või kummalegi kriteeriumile, koostab komisjon ettekande. Komisjon võtab ettekandes arvesse seda, kas eelarvepuudujääk ületab riigi investeerimiskulutusi, samuti kõiki muid asjassepuutuvaid tegureid, kaasa arvatud liikmesriigi keskpika perioodi majandus- ja eelarveseisundit.

Komisjon võib koostada ettekande ka juhul, kui ta on kriteeriumite täitmisest hoolimata seisukohal, et liikmesriigis on ülemäärase eelarvepuudujäägi tekkimise oht.

4. Artikli III-192 kohaselt moodustatud majandus- ja rahanduskomitee sõnastab komisjoni ettekande kohta arvamuse.

5. Kui komisjon on arvamusel, et liikmesriigis on või võib tekkida ülemäärane eelarvepuudujääk, esitab komisjon asjassepuutuvale liikmesriigile oma arvamuse ja informeerib vastavalt ka nõukogu.

6. Olles kaalunud kõiki asjassepuutuva liikmesriigi võimalikke märkusi ja pärast üldhinnangut otsustab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal, kas ülemäärane eelarvepuudujääk eksisteerib. Sellisel juhul esitab nõukogu komisjoni soovitusel põhjendamatult viivitamata asjassepuutuvale liikmesriigile soovitused niisuguse olukorra lõpetamiseks määratud tähtaja jooksul. Kui lõikest 8 ei tulene teisiti, siis kõnealuseid soovitusi ei avalikustata.

Käesoleva lõike kohaldamisalas teeb nõukogu otsuse, arvesse võtmata kõnealust liikmesriiki esindava nõukogu liikme häält.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse ülejäänud nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest ülejäänud nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

7. Nõukogu võtab vastu komisjoni soovituse põhjal lõigetes 8 kuni 11 osutatud Euroopa otsused ja soovitused.

Nõukogu teeb otsuse arvesse võtmata asjassepuutuvat liikmesriiki esindava nõukogu liikme häält.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse ülejäänud nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest ülejäänud nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamused.

8. Kui nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, milles tõdetakse, et kehtestatud tähtaja jooksul ei ole tema soovitudele reageeritud tõhusate meetmetega, võib ta oma soovitud avalikustada.

9. Kui liikmesriik jätkuvalt ei rakenda nõukogu soovitusi, võib nõukogu võtta vastu Euroopa otsuse, millega teatab liikmesriigile, et tal tuleb ettenähtud tähtaja piires võtta eelarvepuudujäägi vähendamiseks meetmeid, mida nõukogu peab olukorra parandamiseks vajalikuks.

Niisugusel juhul võib nõukogu nõuda, et asjassepuutuv liikmesriik esitaks ajakava kohaselt aruandeid, selleks et ta saaks jälgida selle liikmesriigi kohandamiseks tehtavaid pingutusi.

10. Niikaua kui liikmesriik ei ole asunud täitma lõike 9 kohaselt vastuvõetud Euroopa otsust, võib nõukogu otsustada kohaldada või vajaduse korral karmistada üht või mitut järgmistest meetmetest:

- a) taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik avaldaks enne võlakirjade ja väärtpaberite emissiooni lisateavet, mille sisu määrab kindlaks nõukogu;
- b) taotleda, et Euroopa Investeerimispank vaataks läbi oma laenupoliitika asjassepuutuva liikmesriigi suhtes;

- c) taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik annaks liidule sobiva suurusega intressivaba tagatise, kuni ülemäärane eelarvepuudujääk on nõukogu arvates korrigeeritud;
- d) määrata vajaliku suurusega trahve.

Nõukogu eesistuja teavitab Euroopa Parlamenti vastuvõetud meetmetest.

11. Nõukogu tühistab mõned või kõik lõigetes 6, 8, 9 ja 10 osutatud meetmed, kui ülemäärane eelarvepuudujääk asjassepuutivas liikmesriigis on nõukogu arvates korrigeeritud. Kui nõukogu on soovitusel eelnevalt avalikustanud, teeb ta niipea, kui lõike 8 kohaselt vastuvõetud otsus on tunnustatud kehtetuks, avalduse, et asjassepuutivas liikmesriigis ei ole enam ülemäärast eelarvepuudujääki.

12. Artiklitega III-360 ja III-361 ettenähtud hagemisõigust ei või kasutada käesoleva artikli lõigete 1 kuni 6 või lõigete 8 ja 9 raames.

13. Käesolevas artiklis ettenähtud menetluse kohaldamist käsitlevad täiendavad sätted on esitatud protokollis ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohta.

Nõukogu sätestab Euroopa seadusega asjakohased meetmed, millega nimetatud protokoll seejärel asendatakse. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpangaga.

Kui käesoleva lõike muud sätted seda ei piira, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrused ja otsused, milles sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad ja määratlused nimetatud protokollis sätete kohaldamiseks. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

2. JAGU

RAHAPOLIITIKA

ARTIKKEL III-185

1. Euroopa Keskpankade Süsteemi põhieesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks nimetatud eesmärgi saavutamist, toetab Euroopa Keskpankade Süsteem liidu üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata liidu eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud artiklis I-3. Euroopa Keskpankade Süsteem toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside tõhusat jaotumist ning järgides artiklis III-177 ettenähtud põhimõtteid.
2. Euroopa Keskpankade Süsteemi kaudu täidetakse järgmisi põhiülesandeid:
 - a) liidu rahapoliitika määratlemine ja elluviimine;
 - b) välisvaluutatehingute sooritamine vastavalt artiklile III-326;
 - c) liikmesriikide ametlike välisvaluutareserve hoidmine ja haldamine;
 - d) maksesüsteemide tõrgeteta toimimise edendamine.
3. Lõike 2 punkt c ei piira liikmesriikide valitsuste õigust hoida ja hallata välisvaluuta jooksvaid saldosid.

4. Euroopa Keskpangaga tuleb konsulteerida:
 - a) iga tema pädevusvaldkonda jääva liidu õigusakti eelnõu puhul;
 - b) riikide asutustel iga Euroopa Keskpanga pädevusvaldkonda jääva õigusakti eelnõu puhul, kuid nendes piirides ja tingimustel, mis nõukogu vastavalt artikli III-187 lõikes 4 sätestatud menetlusele kindlaks määrab.

Euroopa Keskpank võib tema volituste piiridesse jäävates küsimustes esitada arvamusi vastavatele liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning riikide asutustele.

5. Euroopa Keskpankade Süsteem aitab kaasa krediidasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele.

6. Nõukogu Euroopa seadusega võidakse anda Euroopa Keskpangale eriülesandeid, mis käsitlevad krediidasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvega seotud poliitikat. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpangaga.

ARTIKKEL III-186

1. Euroopa Keskpangal on ainuõigus anda luba euro pangatähtede emissiooniks liidu piires. Pangatähti võivad emiteerida Euroopa Keskpank ja riikide keskpangad. Euroopa Keskpanga ja riikide keskpankade emiteeritud pangatähed on liidus ainsad seadusliku maksevahendi staatusega pangatähed.

2. Liikmesriigid võivad emiteerida euro münte tingimusel, et Euroopa Keskpank on emissiooni mahu heaks kiitnud.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta Euroopa määrusi, milles sätestatakse meetmed ringlusse lastavate müntide nominaalväärtuse ja tehniliste tunnuste ühtlustamiseks, niivõrd kui see on vajalik nende tõrgeteta ringluseks liidu piires. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpangaga.

ARTIKKEL III-187

1. Euroopa Keskpankade Süsteemi juhivad Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid, milleks on nõukogu ja juhatus.
2. Euroopa Keskpankade Süsteemi põhikiri on sätestatud protokollis Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kinnitamise kohta.
3. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 5 lõikeid 1, 2 ja 3, artikleid 17 ja 18, artikli 19 lõiget 1, artikleid 22, 23, 24 ja 26, artikli 32 lõikeid 2, 3, 4 ja 6, artikli 33 lõike 1 punkti a ja artiklit 36 võib muuta Euroopa seadusega, mis on vastu võetud:
 - a) kas komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga, või
 - b) Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga.

4. Nõukogu võtab vastu Euroopa määrused ja otsused, milles sätestatakse Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpannga põhikirja artiklis 4, artikli 5 lõikes 4, artikli 19 lõikes 2, artiklis 20, artikli 28 lõikes 1, artikli 29 lõikes 2, artikli 30 lõikes 4 ja artikli 34 lõikes 3 osutatud meetmed.

Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga:

- a) kas komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpanngaga, või
- b) Euroopa Keskpannga soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga.

ARTIKKEL III-188

Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud käesoleva põhiseadusega ja Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpannga põhikirjaga, ei taotle ega saa Euroopa Keskpank ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki muult organilt. Liidu institutsioonid, organid ja asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada Euroopa Keskpannga või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid oma ülesannete täitmisel.

ARTIKKEL III-189

Iga liikmesriik tagab, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpannga põhikiri, on vastavuses käesoleva põhiseadusega ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpannga põhikirjaga.

ARTIKKEL III-190

1. Euroopa Keskpankade Süsteemile antud ülesannete täitmiseks ja kooskõlas põhiseaduse sätetega ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas ettenähtud tingimustega võtab Euroopa Keskpank vastu:
 - a) Euroopa määrusi, niivõrd kui see on vajalik ülesannete täitmiseks, mis on määratletud Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 3 lõike 1 punktis a, artikli 19 lõikes 1, artiklis 22 ja artikli 25 lõikes 2 ning juhtudel, mis esitatakse artikli III-187 lõikes 4 osutatud Euroopa määrustes ja otsustes;
 - b) Euroopa otsuseid, mis on vajalikud Euroopa Keskpankade Süsteemile põhiseaduse ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks;
 - c) soovitusi ja arvamusi.
2. Euroopa Keskpank võib otsustada oma otsused, soovitused ja arvamused avaldada.
3. Neis piirides ja tingimustel, mida nõukogu artikli III-187 lõikes 4 sätestatud menetluse kohaselt vastuvõetud Euroopa määrustes kindlaks määrab, on Euroopa Keskpangal õigus määrata ettevõtjatele Euroopa Keskpanga Euroopa määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest trahve või karistusmaksleid.

ARTIKKEL III-191

Ilma et see piiraks Euroopa Keskpanga volitusi, kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega vajalikud meetmed euro kasutamiseks ühisrahana. Selline seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

3. JAGU

INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

ARTIKKEL III-192

1. Selleks et edendada liikmesriikide poliitika kooskõlastamist siseturu toimimiseks vajalikul määral, luuakse käesolevaga majandus- ja rahanduskomitee.
2. Komiteel on järgmised ülesanded:
 - a) nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel esitada neile institutsioonidele arvamusi;
 - b) jälgida liikmesriikide ja liidu majandus- ja rahandusolukorda ning esitada nende kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt aruandeid, eelkõige seoses finantssuhetega kolmandate riikide ja rahvusvaheliste institutsioonidega;

- c) ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, aidata ette valmistada nõukogu tööd, millele on viidatud artiklis III-159, artikli III-179 lõigetes 2, 3, 4 ja 6, artiklites III-180, III-183, III-184, artikli III-185 lõikes 6, artikli III-186 lõikes 2, artikli III-187 lõigetes 3 ja 4, artiklites III-191 ja III-196, artikli III-198 lõigetes 2 ja 3, artiklis III-201, artikli III-202 lõigetes 2 ja 3, artiklites III-322 ja III-326, ning täita muid nõukogult saadud nõuandvaid ja ettevalmistavaid ülesandeid;
- d) tutvuda vähemalt kord aastas kapitali liikumise ja maksete vabaduse olukorraga, mis tuleneb põhiseaduse ja liidu õigusaktide rakendamisest; see tutvumine hõlmab kõiki kapitali liikumise ja maksetega seotud meetmeid; komitee esitab komisjonile ja nõukogule tutvumise tulemuste kohta aruande.

Liikmesriigid, komisjon ja Euroopa Keskpang määravad igaüks mitte rohkem kui kaks komitee liiget.

3. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse, millega kehtestab üksikasjalikud sätted majandus- ja rahanduskomitee koosseisu kohta. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpanga ja komiteega. Nõukogu eesistuja teavitab Euroopa Parlamenti sellest otsusest.

4. Lisaks lõikes 2 osutatud ülesannetele jälgib komitee, kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud artiklis III-197 märgitud erand, nende liikmesriikide rahaturu olukorda ja finantsolukorda ning üldist maksesüsteemi ning esitab selle kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt aruandeid.

ARTIKKEL III-193

Küsimustes, mida hõlmavad artikli III-179 lõige 4, artikkel III-184, välja arvatud lõige 13, artiklid III-191, III-196, artikli III-198 lõige 3 ja artikkel III-326, võib nõukogu või liikmesriik taotleda komisjoni soovitusi või ettepanekut, nagu vastaval juhul asjakohane. Komisjon vaatab taotluse läbi ja esitab viivitamata nõukogule oma järeldused.

4. JAGU

ERISÄTTED LIIKMESRIIKIDE KOHTA, MILLE RAHAÜHIK ON EURO

ARTIKKEL III-194

1. Majandus- ja rahaliidu nõuetekohase toimimise tagamiseks ning kooskõlas põhiseaduse asjakohaste sätetega võtab nõukogu liikmesriikide suhtes, mille rahaühik on euro, vastu meetmed vastavalt asjakohasele korrale artiklites III-179 ja III-184 osutatud meetmete hulgast, välja arvatud artikli III-184 lõikes 13 sätestatud menetlus, millega:

- a) tugevdatakse kõnealuste liikmesriikide eelarvedistsipliini kooskõlastamist ja järelevalvet;
- b) kehtestatakse kõnealuste liikmesriikide tarvis majanduspoliitilised suunised, tagades nende ühilduvuse kogu liidu suhtes vastuvõetud suunistega ja järelevalve nende täitmise üle.

2. Lõikes 1 sätestatud meetmete vastuvõtmisel hääletavad ainult neid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, mille rahaühik on euro.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

ARTIKKEL III-195

Nende liikmesriikide, mille rahaühik on euro, ministrite kohtumiste kord sätestatakse protokollis eurorühma kohta.

ARTIKKEL III-196

1. Euro koha kindlustamiseks rahvusvahelises valuutasüsteemis võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse, millega kehtestatakse ühised seisukohad majandus- ja rahaliidule erilist huvi pakkuvates küsimustes, mida järgitakse pädevates rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta asjakohaseid meetmeid ühtse esindamise tagamiseks rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud meetmete vastuvõtmisel hääletavad ainult neid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, mille rahaühik on euro.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

5. JAGU

ÜLEMINEKUSÄTTED

ARTIKKEL III-197

1. Liikmesriikidele, kes nõukogu otsuse kohaselt ei täida euro kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi, viidatakse edaspidi kui “liikmesriikidele, kelle suhtes on kehtestatud erand”.

2. Nimetatud liikmesriikide suhtes ei kohaldata põhiseaduse järgmisi sätteid:
- a) majanduspoliitika üldsuuniste nende osade vastuvõtmine, mis puudutavad euroala üldiselt (artikli III-179 lõige 2);
 - b) sunnivahendid ülemääraste eelarvepuudujääkide likvideerimiseks (artikli III-184 lõiked 9 ja 10);
 - c) Euroopa Keskpankade Süsteemi eesmärgid ja ülesanded (artikli III-185 lõiked 1, 2, 3 ja 5);
 - d) euro emiteerimine (artikkel III-186);
 - e) Euroopa Keskpanka õigusaktid (artikkel III-190);
 - f) euro kasutamist reguleerivad meetmed (artikkel III-191);
 - g) valuutakokkulepped ja muud vahetuskursipoliitikaga seotud meetmed (artikkel III-326);
 - h) Euroopa Keskpanka juhatuse liikmete nimetamine (artikli III-382 lõike 2 punkt b);
 - i) Euroopa otsused, millega kehtestatakse majandus- ja rahaliidu jaoks olulistest küsimustes ühised seisukohad, mida järgitakse pädevates rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel (artikkel III-196 lõige 1);

- j) meetmed ühtse esindatuse tagamiseks rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel (artikkel III-196 lõige 2).

Punktides a kuni j osutatud artiklites tähendavad “liikmesriigid” seega liikmesriike, mille rahaühik on euro.

3. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja IX peatüki kohaselt ei ole liikmesriikidel, kelle suhtes on kehtestatud erand, ja nende keskpankadel õigusi ega kohustusi Euroopa Keskpankade Süsteemi raames.

4. Nende nõukogu liikmete hääleõigus, kes esindavad liikmesriike, kelle suhtes on kehtestatud erand, peatatakse siis, kui nõukogu võtab vastu meetmeid, millele on osutatud lõikes 2 loetletud artiklites ja järgmisel juhtudel:

- a) liikmesriikidele, mille rahaühik on euro, mitmepoolse järelevalve raames tehtud soovitused, kaasa arvatud stabiilsusprogrammide ja hoiatuste kohta (artikkel III-179 lõige 4);
- b) ülemäärase eelarvepuudujäägiga seonduvad meetmed, mis puudutavad liikmesriike, mille rahaühik on euro (artikkel III-184 lõiked 6, 7, 8 ja 11).

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse ülejäänud nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusega tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv ülejäänud nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

ARTIKKEL III-198

1. Vähemalt kord iga kahe aasta jooksul või mõne liikmesriigi taotlusel, kelle suhtes on kehtestatud erand, annavad komisjon ja Euroopa Keskpank nõukogule aru edusammudest, mida majandus- ja rahaliidu loomisega seotud kohustuste täitmisel on saavutanud liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand. Nendes aruannetes vaadeldakse iga liikmesriigi siseriiklike õigusaktide, sealhulgas tema keskpanga põhikirja ühtivust artiklitega III-188 ja III-189 ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjaga. Samuti vaadeldakse aruannetes, kas on saavutatud püsiva vastastikuse lähenemise kõrge tase, analüüsides selleks, millisel määral on liikmesriik täitnud järgmisi kriteeriume:

- a) hindade stabiilsuse kõrge taseme saavutamine; see nähtub inflatsioonimäärast, mis on hindade stabiilsuse mõttes lähedane kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi omale;
- b) riigi rahanduse stabiilsus; see nähtub niisuguse eelarveseisundi saavutamisest, kus puudub eelarvepuudujääk, mis artikli III-184 lõike 6 kohaselt on ülemäärane;
- c) kinnipidamine Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismiga ettenähtud normaalsetest kõikumispiiridest vähemalt kahe aasta jooksul, devalveerimata oma vääringut euro suhtes;

- d) liikmesriigi poolt, mille suhtes on kehtestatud erand, saavutatud vastastikuse lähenemise ja vahetuskursimehhanismis osalemise püsivus, mis peegeldub tema pikaajaliste intressimäärade tasemes.

Käesolevas lõikes osutatud nelja kriteeriumi ning vastavaid perioode, mille jooksul neid kriteeriume tuleb arvesse võtta, käsitletakse põhjalikumalt protokollis lähenemiskriteeriumide kohta. Komisjoni ja Euroopa Keskpanga aruannetes võetakse arvesse ka turgude integratsiooni tulemusi, maksebilansside jooksevkontode olukorda ja arengut ning ühiku tööjõukulude arengu ja muude hinnaindeksite uuringuid.

2. Pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja pärast arutelu Euroopa Ülemkogus võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse selle kohta, millised liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, täidavad vajalikke tingimusi lõikes 1 esitatud kriteeriumide alusel, ja tühistab asjassepuutuvatele liikmesriikidele kehtestatud erandid.

Nõukogu teeb otsuse pärast kvalifitseeritud häälteenamusega tehtud soovitusel kättesaamist oma nendelt liikmetelt, kes esindavad liikmesriike, mille rahaühikuks on euro. Need liikmesriigid hääletavad 6 kuu jooksul pärast komisjoni ettepaneku kättesaamist nõukogult.

Teises lõigus osutatud kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusega tingimusega, et nad esindavad liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% osalevate liikmesriikide elanikkonnast. Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt minimaalne arv nendest nõukogu liikmetest, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

3. Kui vastavalt lõikes 2 sätestatud menetlusele on otsustatud erand tühistada, siis võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrused või otsused, millega fikseerib lõpliku kursi, mille alusel euro hakkab asendama asjassepuutuva liikmesriigi valuutat, ja sätestab muud meetmed, mis on vajalikud euro kui ühisraha kasutuselevõtmiseks asjassepuutuvas riigis. Nõukogu teeb liikmesriike, mille rahaühik on euro, ja asjassepuutuvat liikmesriiki esindavate liikmete ühehäälsel nõusolekul otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

ARTIKKEL III-199

1. Kuni on liikmesriike, kelle suhtes on kehtestatud erand, ning ilma et see piiraks artikli III-187 lõike 1 kohaldamist, moodustatakse Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artiklis 45 märgitud Euroopa Keskpanga üldnõukogu kui kolmas Euroopa Keskpanga otsuseid tegev organ.

2. Kuni on liikmesriike, kelle suhtes on kehtestatud erand, võtab Euroopa Keskpank nende liikmesriikide suhtes järgmisi meetmeid:

- a) tugevdab koostööd riikide keskpankade vahel;
- b) tugevdab liikmesriikide rahapoliitika koordineerimist, et tagada hindade stabiilsus;
- c) jälgib vahetuskursimehhanismi toimimist;

- d) peab konsultatsioone küsimustes, mis kuuluvad riikide keskpankade pädevusse ning mõjutavad rahaasutuste ja -turgude stabiilsust;
- e) täidab Euroopa Valuutakoostöö Fondi endisi ülesandeid, mis Euroopa Rahainstituut oli üle võtnud.

ARTIKKEL III-200

Iga liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, käsitleb oma vahetuskursipoliitikat kui ühise huvi küsimust. Seda tehes võtavad liikmesriigid arvesse vahetuskursimehhanismi raames toimunud koostöös omandatud kogemused.

ARTIKKEL III-201

1. Kui liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, on raskustes või teda ähvardab tõsine oht sattuda raskustesse seoses maksebilansiga kas maksebilansi üldise tasakaalustamatuse tõttu või tema käsutuses oleva valuuta tõttu, eriti kui sellised raskused võivad ohustada siseturu toimimist või ühise kaubanduspoliitika rakendamist, uurib komisjon viivitamata kõnealuse riigi olukorda ning abinõusid, mida see riik kõigi tema käsutuses olevate vahenditega on kasutusele võtnud või võib kasutusele võtta kooskõlas põhiseaduse sätetega. Komisjon teatab, missuguseid meetmeid ta asjassepuutuval riigil soovib vastu võtta.

Kui meetmed, mis on võtnud liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, ja komisjoni soovitatud abinõud osutuvad ebapiisavaks tekkinud või tekkida võivatest raskustest ülesaamiseks, soovitab komisjon, olles eelnevalt konsulteerinud majandus- ja rahanduskomiteega, nõukogule vastastikuse abi andmist ning selleks kohaseid meetodeid.

Komisjon teavitab nõukogu regulaarselt olukorrast ja selle arengust.

2. Nõukogu võtab vastu Euroopa määrused või otsused vastastikuse abi andmiseks ja niisuguse abi tingimuste ja üksikasjade sätestamiseks. Abi vormid võivad olla järgmised:
 - a) kooskõlastatud tegevus mis tahes muu rahvusvahelise organisatsiooniga, mille poole liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, võivad pöörduda;
 - b) meetmed, mis on vajalikud kaubavahetuse häirete vältimiseks, kui raskustes olev liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, säilitab või taaskehtestab koguselised piirangud kolmandate riikide suhtes;
 - c) piiratud krediitide võimaldamine teiste liikmesriikide poolt nende nõusolekul.

3. Kui nõukogu ei anna komisjoni poolt soovitatud vastastikust abi või kui antud vastastikusest abist ja kasutuselevõetud meetmetest ei piisa, annab komisjon raskustes olevale riigile loa võtta kaitsemeetmeid, mille tingimused ja üksikasjad määrab komisjon.

Nõukogu võib niisuguse loa tühistada ning niisuguseid tingimusi ja üksikasju muuta.

ARTIKKEL III-202

1. Kui tekib ootamatu maksebilansi kriis ega võeta viivitamata vastu artikli III-201 lõikes 2 osutatud õigusakti, võib asjassepuutuv liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, ettevaatusabinõuna võtta vajalikud kaitsemeetmed. Need meetmed peavad võimalikult vähe häirima siseturu toimimist ega tohi olla laiema ulatusega, kui on vältimatult vaja ootamatult tekkinud raskuste kõrvaldamiseks.
2. Komisjoni ja teisi liikmesriike informeeritakse lõikes 1 osutatud kaitsemeetmetest hiljemalt nende jõustumisel. Komisjon võib nõukogule soovitada vastastikuse abi andmist artikli III-201 alusel.
3. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist majandus- ja rahanduskomiteega vastu võtta Euroopa otsuse, mis näeb ette, et asjassepuutuval riigil tuleb eespool märgitud kaitsemeetmed muuta, peatada või tühistada.

III PEATÜKK

POLIITIKA MUUDES VALDKONDADES

1. JAGU

TÖÖHÕIVE

ARTIKKEL III-203

Liit ja liikmesriigid püüavad käesoleva jao kohaselt välja arendada kooskõlastatud tööhõivestrategiat, eelkõige edendada kvalifitseeritud, koolitatud ja kohanemisvõimelist tööjõudu ning majanduslikele muudatustele reageerivaid tööturget, pidades silmas artiklis I-3 määratletud eesmärkide saavutamist.

ARTIKKEL III-204

1. Liikmesriigid aitavad oma tööhõivepoliitikaga kaasa artiklis III-203 osutatud eesmärkide saavutamisele viisil, mis on kooskõlas artikli III-179 lõike 2 kohaselt vastuvõetud liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuunistega.
2. Võttes arvesse riikide tööturu osapoolte kohustustega seotud tavaid, käsitlevad liikmesriigid tööhõive edendamist ühist huvi pakkuva probleemina ja kooskõlastavad nõukogus oma sellealased meetmed vastavalt artiklile III-206.

ARTIKKEL III-205

1. Liit aitab kaasa kõrge tööhõivetaseme saavutamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning toetades ja vajaduse korral täiendades nende meetmeid. Seejuures austatakse liikmesriikide pädevust.
2. Liidu poliitika ja meetmete sõnastamisel ning rakendamisel võetakse arvesse eesmärki saavutada kõrge tööhõivetase.

ARTIKKEL III-206

1. Euroopa Ülemkogu arutab igal aastal tööhõive olukorda liidus ja teeb selle kohta järeldusi nõukogu ja komisjoni ühise aastaaruande põhjal.
2. Euroopa Ülemkogu järeldustest lähtudes võtab nõukogu igal aastal komisjoni ettepaneku põhjal vastu suunised, mida liikmesriigid oma tööhõivepoliitikas arvesse võtavad. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, regioonide komitee, majandus- ja sotsiaalkomitee ning tööhõivekomiteega.

Need suunised on kooskõlas artikli III-179 lõike 2 kohaselt vastuvõetud üldsuunistega.

3. Iga liikmesriik esitab nõukogule ja komisjonile aastaaruande põhimeetmete kohta, mis võetakse tema tööhõivepoliitika rakendamiseks vastavalt lõikes 2 osutatud tööhõivesuunistele.

4. Lõikes 3 osutatud aruannete põhjal ja olles ära kuulunud tööhõivekomitee arvamuse, kontrollib nõukogu igal aastal liikmesriikide tööhõivepoliitika elluviimist vastavalt tööhõivesuunistele. Nõukogu võib komisjoni soovitusel põhjal võtta vastu ja anda liikmesriikidele soovitusi.

5. Kontrollimise tulemuste põhjal teevad nõukogu ja komisjon tööhõive olukorrast liidus ja tööhõivesuuniste rakendamisest ühise aastaaruande Euroopa Ülemkogule.

ARTIKKEL III-207

Euroopa seaduse või raamseadusega võib võtta stimuleerivaid meetmeid, mis on kavandatud liikmesriikidevahelise koostöö soodustamiseks ning nende tööhõivealase tegevuse toetamiseks algatuste abil, mille eesmärk on teabe ja heade tavade vahetuse arendamine, võrdleva analüüsi ja nõuannete pakkumine, samuti uudse lähenemise soodustamine ja kogemustele hinnangu andmine, eriti kasutades katseprojekte. Seadused või raamseadused võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Euroopa seadus või raamseadus ei või kohustada liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

ARTIKKEL III-208

Nõukogu võtab lihthäälteenamusega vastu Euroopa otsuse, millega asutatakse nõuandev tööhõivekomitee, et edendada liikmesriikide tööhõive- ja tööturupoliitika kooskõlastamist. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Komitee ülesanded on:

- a) jälgida tööhõive olukorda ja tööhõivepoliitikat liidus ja liikmesriikides;
- b) sõnastada arvamusi nõukogu või komisjoni palvel või omal algatusel, ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, ja aidata kaasa artiklis III-206 osutatud nõukogu menetluste ettevalmistamisele.

Oma ülesannet täites konsulteerib komitee tööturu osapooltega.

Iga liikmesriik ja komisjon nimetavad komiteesse kaks liiget.

2. JAGU

SOTSIAALPOLIITIKA

ARTIKKEL III-209

Pidades silmas sotsiaalseid põhiõigusi, nagu need on määratletud 18. oktoobril 1961 Torinos allakirjutatud Euroopa sotsiaalhartas ja ühenduse 1989. aasta hartas töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta, võtavad liit ja liikmesriigid oma eesmärgiks tööhõive edendamise ning parandatud elamis- ja töötingimused, et võimaldada nende ühtlustamist samal ajal jätkuva parandamisega, piisava sotsiaalkaitse, tööturu osapoolte dialoogi, püsivat kõrget tööhõivet võimaldava inimressursside arendamise, ja tööturult väljatõrjumise tõkestamise.

Sel eesmärgil rakendavad liit ja liikmesriigid meetmeid, mis võtavad arvesse riigiti kehtivate tavade mitmekesisust, eriti lepinguliste suhete vallas, ja vajadust säilitada liidu majanduse konkurentsivõime.

Nad usuvad, et niisugune areng ei tulene ainult siseturu toimimisest, mis soodustab sotsiaalsüsteemide ühtlustamist, vaid ka käesoleva põhiseadusega sätestatud menetlustest ning liikmesriikide õigus- ja haldusnormide lähendamisest.

ARTIKKEL III-210

1. Pidades silmas artiklis III-209 seatud eesmärkide saavutamist, toetab ja täiendab liit liikmesriikide meetmeid järgmistes valdkondades:

- a) eelkõige töökeskkonna parandamine, et kaitsta töötajate tervist ja turvalisust;
- b) töötingimused;
- c) töötajate sotsiaalkindlustus ja sotsiaalkaitse;
- d) töötajate kaitse, kui nende tööleping lõpetatakse;
- e) töötajate teavitamine ja ärakuulamine;
- f) töötajate ja tööandjate huvide esindamine ja kollektiivne kaitse, sealhulgas töötajate osavõtt ettevõtte juhtimisest, kui lõikes 6 ei ole sätestatud teisiti;

- g) seaduslikult liidu territooriumil elavate kolmandate riikide kodanike tööhõive tingimused;
- h) tööturult väljatõrjutud isikute integreerimine, ilma et see piiraks artikli III-283 kohaldamist;
- i) naiste ja meeste võrdõiguslikkus seoses nende võimalustega tööturul ja kohtlemisega tööl;
- j) võitlemine sotsiaalse tõrjutusega;
- k) sotsiaalkaitse süsteemide ajakohastamine, ilma et see piiraks punkti c kohaldamist.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil:

- a) võidakse Euroopa seaduse või raamseadusega võtta meetmeid, mis on kavandatud liikmesriikidevahelise koostöö ergutamiseks algatuste abil, mille eesmärk on teadmiste täiendamine, teabe ja heade tavade vahetuse arendamine, uudse lähenemise soodustamine ja kogemustele hinnangu andmine, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama;
- b) võidakse lõike 1 punktides a kuni i osutatud valdkondades Euroopa raamseadusega vastu võtta miinimumnõuded järkjärguliseks rakendamiseks, arvestades igas liikmesriigis kehtivaid tingimusi ja tehnilisi eeskirju. Raamseadusega hoidutakse haldus-, finants- ja õiguslike piirangute kehtestamisest viisil, mis pidurdaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete loomist ja arengut.

Kõigil juhtudel võetakse Euroopa seadus või raamseadus vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

3. Erandina lõikest 2 võtab nõukogu lõike 1 punktides c, d, f ja g osutatud valdkondades ühehäälselt vastu Euroopa seaduse või raamseaduse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal võtta vastu Euroopa otsuse, millega teeb lõike 1 punktide d, f ja g suhtes kohaldatavaks tavamenetluse. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

4. Liikmesriik võib tööturu osapooltele nende ühise taotluse korral usaldada lõigete 2 ja 3 kohaselt vastuvõetud Euroopa raamseaduste rakendamise või vajaduse korral artikli III-212 kohaselt vastu võetud Euroopa määruste või otsuste rakendamise.

Sellisel juhul tagab liikmesriik, et hiljemalt selleks ajaks, mil Euroopa raamseadus peab olema üle võetud või Euroopa määrus või otsus rakendatud, on tööturu osapooled kokkuleppel kehtestanud vajalikud meetmed, kusjuures asjaomane liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, mis võimaldavad tal igal ajal tagada selle raamseaduse, määruse või otsusega ettenähtud tulemusi.

5. Käesoleva artikli alusel vastuvõetud Euroopa seadused ja raamseadused:

- a) ei mõjuta liikmesriikide õigust määratleda oma sotsiaalkindlustussüsteemide aluspõhimõtteid ega või oluliselt mõjutada nende finantstasakaalu;
- b) ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast rangemaid kaitsemeetmeid, mis on kooskõlas käesoleva põhiseadusega.

6. Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata tasustamise, ühinemisõiguse, streigiõiguse ega töösuluõiguse suhtes.

ARTIKKEL III-211

1. Komisjon edendab tööturu osapooltega konsulteerimist liidu tasandil ja võtab kõik asjakohased meetmed nende dialoogi hõlbustamiseks, tagades osapooltele tasakaalustatud toetuse.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil konsulteerib komisjon enne sotsiaalpoliitiliste ettepanekute tegemist tööturu osapooltega liidu meetmete võimaliku suuna üle.

3. Kui komisjon peab pärast lõikes 2 osutatud konsulteerimist liidu meetmeid soovitavaks, konsulteerib ta tööturu osapooltega kavandatava ettepaneku sisu üle. Tööturu osapooled edastavad komisjonile arvamuse või vajaduse korral soovitusi.

4. Lõigetes 2 ja 3 osutatud konsultatsiooni korral võivad tööturu osapooled teatada komisjonile oma soovist algatada artikli III-212 lõikes 1 sätestatud menetlus. Menetluse kestus ei ületa üheksat kuud, kui asjaomased tööturu osapooled koos komisjoniga ei otsusta ühiselt seda pikendada.

ARTIKKEL III-212

1. Kui tööturu osapooled soovivad, võib nendevaheline dialoog liidu tasandil tuua kaasa lepingusuhted, sealhulgas kokkulepete sõlmimise.

2. Liidu tasandil sõlmitud kokkuleppeid rakendatakse tööturu osapoolte ja liikmesriikide kehtivate menetluste või tavade kohaselt, artiklis III-210 käsitletud küsimustes aga allakirjutanute ühisel taotlusel nõukogu Euroopa määruste või otsustega komisjoni ettepaneku põhjal. Sellest teavitatakse Euroopa Parlamenti.

Kui kõnealuses kokkuleppes on üks või mitu sätet, mis käsitlevad valdkondi, mille puhul on artikli III-210 lõike 3 kohaselt nõutav ühehäälsus, teeb nõukogu otsuse ühehäälselt.

ARTIKKEL III-213

Pidades silmas artikli III-209 eesmärkide saavutamist ja ilma et see piiraks põhiseaduse teiste sätete kohaldamist, edendab komisjon liikmesriikide koostööd ja hõlbustab nende meetmete kooskõlastamist kõigis käesoleva jaoga hõlmatud sotsiaalpoliitika valdkondades, eriti küsimustes, mis käsitlevad:

- a) tööhõivet;
- b) tööõigust ja töötingimusi;
- c) põhi- ja täienduskutseõpet;
- d) sotsiaalkindlustust;
- e) tööõnnetuste ja kutsehaiguste vältimist;
- f) tööhügieeni;
- g) ühinemisõigust ning tööandjate ja töötajate vahelisi kollektiivlääbirääkimisi.

Sellel eesmärgil tegutseb komisjon tihedas kontaktis liikmesriikidega, tehes uuringuid, esitades arvamusi ja korraldades konsultatsioone nii riigi tasandil tekkivates kui ka rahvusvaheliste organisatsioonidega seotud küsimustes, eelkõige tehes algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist, valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

Enne käesolevas artiklis ettenähtud arvamuste esitamist konsulteerib komisjon majandus- ja sotsiaalkomiteega.

ARTIKKEL III-214

1. Iga liikmesriik tagab naistele ja meestele võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte rakendamise.
2. Käesolevas artiklis mõistetakse “tasu” all harilikku põhi- või miinimumpalka või mõnda muud tasumoodust kas rahas või loonusena, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab.

Võrdne tasu ilma soolise diskrimineerimiseta tähendab, et:

- a) ühe ja sama tükitööna tehtava töö eest arvestatakse tasu ühe ja sama mõõtühiku alusel;
- b) ajatöö eest ühel ja samal töökohal on ühesugune tasu.

3. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse meetmed, et tagada naiste ja meeste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte, sealhulgas võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamine tööhõive ja elukutse küsimustes. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

4. Pidades silmas naiste ja meeste täieliku ja tegeliku võrdõiguslikkuse tagamist tööasjus, ei takista võrdse kohtlemise põhimõtte ühtki liikmesriiki säilitamast või võtmast meetmeid, mis sätestavad erilised eelised, et hõlbustada alaesindatud sool tegutsemist oma kutsealal ja ära hoida või heastada halvemust tööalases karjääris.

ARTIKKEL III-215

Liikmesriigid püüavad säilitada olemasolevat võrdväärsust tasustatavate puhkuste süsteemides.

ARTIKKEL III-216

Komisjon koostab igal aastal aruande artiklis III-209 sätestatud eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude ja liidu demograafilise olukorra kohta. Selle aruande edastab ta Euroopa Parlamendile, nõukogule ning majandus- ja sotsiaalkomiteele.

ARTIKKEL III-217

Nõukogu võtab lihthäälteenamusega vastu Euroopa otsuse nõuandva sotsiaalkaitsekomitee asutamiseks liikmesriikide ja komisjoni vahelise koostöö edendamiseks sotsiaalkaitsepoliitika alal. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Komitee ülesanded on:

- a) jälgida sotsiaalset olukorda ja sotsiaalkaitsepoliitika arengut liikmesriikides ja liidus;
- b) hõlbustada liikmesriikide omavahelist ning liikmesriikide ja komisjoni vahelist teabe-, kogemuste- ja heade tavade vahetust;
- c) ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, koostada aruandeid, sõnastada arvamusi või tegutseda muul viisil oma volituste piires nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel.

Oma ülesandeid täites loob komitee vajalikud kontaktid tööturu osapooltega.

Iga liikmesriik ja komisjon nimetavad komiteesse kaks liiget.

ARTIKKEL III-218

Komisjon lülitab oma Euroopa Parlamendile esitatavasse aastaaruandesse eraldi peatüki sotsiaalse arengu kohta liidu piires.

Euroopa Parlament võib taotleda, et komisjon koostaks aruandeid sotsiaaloludega seotud eriprobleemide kohta.

ARTIKKEL III-219

1. Et parandada töötajate tööhõivevõimalusi siseturul ja aidata niiviisi kaasa elatustaseme tõusule, luuakse käesolevaga Euroopa Sotsiaalfond; selle eesmärk on kergendada töötajate rakendamist ja suurendada nende geograafilist ja ametialast liikuvust liidu piires ning soodustada nende kohanemist tööstuse ja tootmissüsteemide muutumisega, seda eelkõige kutseõppe ja ümberõppe kaudu.
2. Fondi haldab komisjon. Selle ülesande täitmisel abistab komisjoni komitee, mida juhib komisjoni liige ja mis koosneb liikmesriikide, ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide esindajatest.
3. Fondiga seotud rakendusmeetmed kehtestatakse Euroopa seadusega. Seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

3. JAGU

MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUULUVUS

ARTIKKEL III-220

Selleks, et edendada oma igakülgset harmoonilist arengut, töötab liit välja ja rakendab meetmeid majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks.

Liit taotleb eelkõige eri piirkondade arengutaseme ühtlustamist ning mahajäämuse vähendamist kõige ebasoodsamates piirkondades.

Asjaomastes piirkondades tuleb erilist tähelepanu pöörata maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja piirkondadele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele.

ARTIKKEL III-221

Liikmesriigid teostavad ja koordineerivad oma majanduspoliitikat niisugusel viisil, mille abil on võimalik saavutada ka artiklis III-220 seatud eesmärgid. Liidu poliitika ja meetmete kavandamisel ja rakendamisel ning siseturu rajamisel võetakse arvesse neid eesmäärke ning aidatakse kaasa nende saavutamisele. Liit toetab nende eesmärkide saavutamist struktuurifondide (Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastu; Euroopa Sotsiaalfond; Euroopa Regionaalarengu Fond), Euroopa Investeerimispannga ja teiste olemasolevate rahastamisvahendite kaudu finantseeritavate meetmetega.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile, nõukogule, regioonide komiteele ning majandus- ja sotsiaalkomiteele iga kolme aasta järel ettekande edusammude kohta, mida on tehtud majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamisel, ning selle kohta, kuidas sellele on kaasa aidanud mitmesugused käesolevas artiklis sätestatud abinõud. Vajaduse korral lisatakse ettekandele asjakohased ettepanekud.

Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse kehtestada vajalikud fondidevälised eriomased meetmed, ilma et see piiraks liidu muu poliitika raames otsustatud abinõude kohaldamist. Seadused või raamseadused võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;

ARTIKKEL III-222

Euroopa Regionaalarengu Fond on mõeldud selleks, et olla abiks põhiliste piirkondlike ebavõrdsusilmingute tasandamisel liidu piires, võttes osa arengus mahajäävate piirkondade arengulisest ja struktuurilisest kohandamisest ning taandarenguga tööstuspiirkondade ümberkorraldamisest.

ARTIKKEL III-223

1. Ilma et see piiraks artikli III-224 kohaldamist, määratakse Euroopa seadusega kindlaks struktuurifondide ülesanded, esmatahtsad eesmärgid ja ülesehitus – mis võib hõlmata fondide rühmitamist – ning nende suhtes kohaldatavad üldeeskirjad ja sätted, mis on vajalikud nende tõhususe tagamiseks ning fondide koordineerimiseks üksteisega ja muude olemasolevate rahastamisvahenditega.

Euroopa seadusega asutatud Ühtekuuluvusfond annab rahalist abi keskkonnaprojektidele ning üleeuroopaliste võrkude projektidele transpordi infrastruktuuri valdkonnas.

Kõigil juhtudel võetakse Euroopa seadused vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

2. Esimesed sätted struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi kohta, mis võetakse vastu Euroopa põhiseaduse lepingu allkirjastamise kuupäeval jõus olnud sätete järgselt, kehtestatakse nõukogu Euroopa seadusega. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.

ARTIKKEL III-224

Euroopa Regionaalarengu Fondi käsitlevad rakendusotsused kehtestatakse Euroopa seadusega. Seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastu ja Euroopa Sotsiaalfondi suhtes kohaldatakse vastavalt artiklit III-231 ja artikli III-219 lõiget 3.

4. JAGU

PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS

ARTIKKEL III-225

Liit määratleb ja viib ellu ühist põllumajandus- ja kalanduspoliitikat.

“Põllumajandustooted” tähendavad põllundus-, loomakasvatus- ja kalandustooteid ning nende toodetega otseselt seotud esmatöötlemissaadusi. Viited ühisele põllumajanduspoliitikale või põllumajandusele ning termini “põllumajanduslik” kasutamine hõlmavad ka kalandust, võttes arvesse selle sektori iseärasusi.

ARTIKKEL III-226

1. Siseturg hõlmab ka põllumajandust ja põllumajandustoodetega kauplemist.
2. Siseturu rajamiseks ja toimimiseks ettenähtud eeskirjad kehtivad ka põllumajandustoodete suhtes, kui artiklites III-227 kuni III-232 ei ole sätestatud teisiti.
3. Tooted, mille suhtes kohaldatakse artikleid III-227 kuni III-232, on loetletud I lisas.
4. Põllumajandustoodete siseturu toimimise ja arenguga peab kaasnema ühine põllumajanduspoliitika.

ARTIKKEL III-227

1. Ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid on:
 - a) tõsta põllumajanduse tootlikkust tehnilise progressi edendamise ning põllumajandusliku tootmise ratsionaalse arengu tagamise ja tootmistegurite, eelkõige tööjõu optimaalse kasutamise teel;
 - b) selle kaudu kindlustada põllumajandusega hõivatud rahvastikuosa rahuldav elatustase, eelkõige põllumajanduses töötavate inimeste isikutulu suurendamise teel;
 - c) stabiliseerida turud;
 - d) tagada toiduainetega varustamine;
 - e) tagada mõistlikud tarbijahinnad.
2. Ühise põllumajanduspoliitika ja selle rakendamise erimeetodite väljatöötamisel võetakse arvesse:
 - a) põllumajandusliku tegevuse eripära, mis tuleneb põllumajanduse sotsiaalsest struktuurist ning põllumajanduspiirkondade struktuurilistest ja looduslikest erinevustest;
 - b) vajadust viia asjakohaseid kohandamisi ellu järk-järgult;
 - c) tõsiasja, et põllumajandus kujutab endast liikmesriikides kogu rahvamajandusega tihedalt seotud sektorit.

ARTIKKEL III-228

1. Artiklis III-227 seatud eesmärkide saavutamiseks kehtestatakse ühine põllumajanduse turukorraldus.

Sõltuvalt tootest on selleks korralduseks üks järgmistest:

- a) ühised konkurentsieeskirjad;
- b) eri riikide turukorralduse kohustuslik koordineerimine;
- c) Euroopa turukorraldus.

2. Koosõlas lõikega 1 kehtestatud ühine korraldus võib hõlmata kõiki meetmeid, mis on nõutavad artiklis III-227 seatud eesmärkide saavutamiseks, eelkõige hindade reguleerimist, toetusi mitmesuguste saaduste tootmiseks ja turustamiseks, varude ladustamis- ja ülekandmissüsteemi ning ühist impordi ja ekspordi stabiliseerimise süsteemi.

Ühine korraldus piirdub artiklis III-227 seatud eesmärkide taotlemisega ja välistab liidu piires igasuguse tootjate või tarbijate diskrimineerimise.

Igasugune ühine hinnapoliitika rajaneb ühistel kriteeriumidel ja ühesugustel arvutusmeetoditel.

3. Et võimaldada lõikes 1 märgitud ühise korralduse eesmärkide saavutamist, võidakse luua üks või mitu põllumajanduse arendus- ja tagatisfondi.

ARTIKKEL III-229

Et võimaldada artiklis III-227 seatud eesmärkide saavutamist, võidakse ühise põllumajanduspoliitika raames ette näha järgmisi meetmeid:

- a) tõhus jõupingutuste koordineerimine kutseõppe, uuringute ja põllumajanduslike teadmiste levitamise alal; see võib hõlmata projektide või institutsioonide ühisrahastamist;
- b) ühismeetmed teatud toodete tarbimise edendamiseks.

ARTIKKEL III-230

1. Konkurentsieeskirju käsitleva jao sätteid kohaldatakse põllumajandustoodete tootmise ja nendega kauplemise suhtes ainult selles ulatuses, nagu Euroopa seaduses või raamseaduses artikli III-231 lõike 2 kohaselt kindlaks määratakse, võttes arvesse artiklis III-227 seatud eesmäärke.

2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta Euroopa määruse või otsuse, millega lubatakse toetust anda:

- a) struktuuriliste või looduslike tingimuste tõttu halvemuses olevate ettevõtjate kaitseks;
- b) majandusarengu programmide raames.

ARTIKKEL III-231

1. Komisjon teeb ettepanekud ühise põllumajanduspoliitika väljatöötamiseks ja rakendamiseks, sealhulgas riikide turukorralduse asendamiseks ühega artikli III-228 lõikes 1 ettenähtud ühise korralduse vormidest ning käesolevas jaos osutatud meetmete rakendamiseks.

Nendes ettepanekutes võetakse arvesse käesolevas jaos käsitletud põllumajandusküsimuste omavahelist seotust.

2. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse artikli III-228 lõikes 1 ette nähtud ühine turukorraldus ja muud ühise põllumajanduspoliitika ja ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalikud sätted. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

3. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi või otsuseid hindade ja maksude, toetuste ja koguseliste piirangute kehtestamise kohta ning kalapüügivõimaluste kehtestamise ja eraldamise kohta.

4. Vastavalt lõikele 2 võidakse asendada riikide turukorraldused ühise korraldusega, mis on ette nähtud artikli III-228 lõikes 1, kui:

- a) ühine korraldus võimaldab selle meetme vastu olevatele ja kõnealuse toodangu jaoks turukorraldust omavatele liikmesriikidele asjassepuutuvate tootjate tööhõive ning elatusaseme samaväärseid tagatisi, võttes arvesse võimalikke kohandamisi ja aja jooksul vajalikuks osutuvat spetsialiseerumist;
- b) selline korraldus tagab liidu piires samasugused kaubandustingimused, kui on riigi siseturul.

5. Kui teatud tooraine jaoks luuakse ühine korraldus enne, kui on olemas ühine korraldus vastava töödeldud toote jaoks, võib sellist toorainet, mida kasutatakse kolmandatesse riikidesse eksporditavate töödeldud toodete valmistamiseks, importida väljastpoolt liitu.

ARTIKKEL III-232

Kui mõnes liikmesriigis kehtib mingi toote riiklik turukorraldus või rakendatakse samaväärse toimega siseriiklikke eeskirju, mis mõjutavad samasuguse toodangu konkurentsivõimet teises liikmesriigis, rakendavad liikmesriigid tasakaalustusmakset selle toote impordile liikmesriigist, kus niisugune turukorraldus või eeskirjad kehtivad, juhul kui see riik ei rakenda tasakaalustusmakseid ekspordi puhul.

Komisjon võtab vastu Euroopa määrused või otsused, milles määrab kindlaks nimetatud maksete taseme, mis on vajalik tasakaalu saavutamiseks. Ta võib lubada ka muid abinõusid, mille tingimused ja üksikasjad ta kindlaks määrab.

5. JAGU

KESKKOND

ARTIKKEL III-233

1. Liidu keskkonnapoliitika aitab kaasa järgmiste eesmärkide taotlemisele:
 - a) keskkonna säilitamine ja kaitsmine ning selle kvaliteedi parandamine;
 - b) inimese tervise kaitsmine;
 - c) loodusressursside kaalutletud ja mõistlik kasutamine;
 - d) meetmete edendamine rahvusvahelisel tasandil, selleks et lahendada piirkondlikke ja ülemaailmseid keskkonnaprobleeme.

2. Liidu keskkonnapoliitika, võttes arvesse liidu eri piirkondade olukorra mitmekesisust, seab eesmärgiks kaitstuse kõrge taseme. See rajaneb ettevaatusprintsiiibil ja põhimõtetel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid ja keskkonnakahjustus heastada eeskätt kahjustuse kohas, saastaja peab aga maksma.

Sellega seoses sisaldavad keskkonnakaitse nõuetele vastavad ühtlustamismeetmed vajaduse korral kaitseklauslit, mis lubab liikmesriikidel majandusvälistel keskkonnakaitsetel põhjustel võtta liidu kontrollimenetlusele alluvaid ajutisi meetmeid.

3. Oma keskkonnapoliitikat ette valmistades võtab liit arvesse:

- a) kättesaadavaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid;
- b) liidu eri piirkondade keskkonnatingimusi;
- c) meetme võtmise või võtmata jätmise potentsiaalseid tulusid ja kulusid;
- d) liidu kui terviku majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning tema piirkondade tasakaalustatud arengut.

4. Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Liidu koostöö korralduse võib kokku leppida liidu ja asjassepuutuvate kolmandate osapoolte vaheliste lepingutega.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organites ja sõlmida rahvusvahelisi lepinguid.

ARTIKKEL III-234

1. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse, missuguseid meetmeid tuleb võtta, et saavutada artiklis III-233 seatud eesmärgid. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;

2. Erandina lõike 1 sätetest ja ilma et see piiraks artikli III-172 kohaldamist, võtab nõukogu ühehäälselt vastu Euroopa seadused või raamseadused, millega kehtestatakse:

- a) peamiselt maksusätteid;
- b) meetmeid, mis käsitlevad:

- i) asulate või maapiirkondade planeerimist;
 - ii) veeressursside kvantitatiivset majandamist või mõjutavad otseselt või kaudselt nende ressursside kättesaadavust;
 - iii) maa kasutamist, välja arvatud jäätmemajandus;
- c) meetmeid, mis mõjutavad oluliselt liikmesriigi valikut energiaallikate vahel ning tema energiavarustuse üldstruktuuri.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastuvõetud Euroopa otsusega määratleda need esimeses lõigus märgitud valdkonnad, mille puhul kohaldatakse seadusandlikku tavamenetlust.

Nõukogu teeb kõigil juhtudel otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

3. Euroopa seadusega kehtestatakse üldised tegevusprogrammid, milles sätestatakse esmatähtsad eesmärgid. See seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Nende programmide elluviimiseks vajalikud meetmed võetakse vastu olenevalt juhtumist kas lõike 1 või 2 tingimuste kohaselt.

4. Ilma et see piiraks teatavate liitu puudutavate meetmete võtmist, rahastavad ja rakendavad keskkonnapoliitikat liikmesriigid.

5. Kui lõikel 1 rajanev meede tekitab liikmesriigi asutustele ebaproportsionaalseks peetavaid kulusid, siis kehtestatakse, ilma et see piiraks võimalust kohaldada põhimõtet, et saastajal tuleb maksta, selle meetme vastuvõtmise õigusaktis asjakohased sätted:

- a) ajutiste eranditena, ja/või
- b) rahaliste toetustena Ühtekuuluvusfondist.

6. Käesoleva artikli kohaselt võetud kaitsemeetmed ei takista liikmesriiki säilitamast või kasutusele võtmast rangemaid kaitsemeetmeid. Niisugused meetmed peavad olema kooskõlas põhiseadusega. Neist teatatakse komisjonile.

6. JAGU

TARBIJAKAITSE

ARTIKKEL III-235

1. Tarbijate huvide edendamiseks ja kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks aitab liit kaitsta tarbijate tervist, turvalisust ja majanduslikke huve, samuti edendada nende õigust teavitamisele, koolitamisele ja organiseerumisele oma huvide kaitseks.
2. Liit aitab kaasa lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisele:
 - a) meetmetega, mis on võetud artikli III-172 põhjal seoses siseturu rajamise ja toimimisega;
 - b) meetmetega, mille abil toetatakse, täiendatakse ja jälgitakse liikmesriikide poliitikat.

3. Lõike 2 punktis b osutatud meetmed kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

4. Lõike 3 kohaselt vastuvõetud õigusaktid ei takista ühtki liikmesriiki säilitamast või kasutusele võtmast rangemaid kaitsemeetmeid. Niisugused meetmed peavad olema kooskõlas põhiseadusega. Neist teavitatakse komisjoni.

7. JAGU

TRANSPORT

ARTIKKEL III-236

1. Käesolevas jaos käsitletud küsimustes taotlevad liikmesriigid põhiseaduse eesmärgke ühise transpordipoliitika raames.

2. Euroopa seaduse või raamseadusega rakendatakse lõiget 1, võttes arvesse transpordile tüüpilisi tunnusoone. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;

Euroopa seadus või raamseadus sätestab:

a) ühised eeskirjad, mida kohaldatakse liikmesriigi territooriumile või sealt välja, samuti läbi ühe või mitme liikmesriigi territooriumi kulgeva rahvusvahelise transpordi suhtes;

- b) tingimused, mille kohaselt võivad liikmesriigis transporditeenuseid osutada mitteresidentidest vedajad;
- c) meetmed transpordi ohutuse tõhustamiseks;
- d) kõik muud asjakohased sätted.

3. Lõikes 2 osutatud Euroopa seaduse või raamseaduse vastuvõtmisel võetakse arvesse juhtumeid, mil nende rakendamine võib teatavates piirkondades tõsiselt mõjutada elatus- ja tööhõive taset ning transpordi toimimist.

ARTIKKEL III-237

Kuni artikli III-236 lõikes 2 osutatud Euroopa seaduse või raamseaduse vastuvõtmiseni ei või ükski liikmesriik, mille suhtes nõukogu ei ole võtnud ühehäälselt vastu erandit võimaldavat Euroopa otsust, muuta 1. jaanuaril 1958 või ühinevate riikide puhul nende ühinemise kuupäeval seda valdkonda reguleerivaid sätteid teiste liikmesriikide vedajate suhtes ei otsese ega kaudse mõju poolest ebasoodsamaks kui kõnealuses riigis registreeritud vedajate suhtes.

ARTIKKEL III-238

Toetused ei ole põhiseadusega vastuolus, kui need vastavad transpordi koordineerimise vajadusele või kujutavad endast avalike teenuste hulka kuuluvate teatud kohustuste täitmise kulude katmist.

ARTIKKEL III-239

Iga põhiseaduse kohaselt veohindade ja -tingimuste suhtes võetav meede peab arvesse võtma vedajate majanduslikku olukorda.

ARTIKKEL III-240

1. Liidu piires toimuva transpordi puhul keelatakse diskrimineerimine, mis seisneb selles, et vedajad kehtestavad veetavate kaupade päritolu- või sihtriigi alusel erinevad veohinnad või erinevad veotingimused ühtede ja samade kaupade transportimisel ühtedel ja samadel ühendusteedel.
2. Lõikes 1 sätestatu ei takista vastu võtmast muid Euroopa seadusi või raamseadusi artikli III-236 lõike 2 alusel.
3. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrused või otsused lõike 1 sätete rakendamiseks. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Eelkõige võib nõukogu võtta vastu Euroopa määrusi ja otsuseid, mis on vajalikud, et võimaldada institutsioonidel tagada lõikes 1 osutatud eeskirja täitmine ning kindlustada, et kasutajad saaksid sellest täiel määral kasu.

4. Omal algatusel või liikmesriigi avalduse põhjal uurib komisjon lõike 1 reguleerimisalasse kuuluvaid diskrimineerimisjuhtumeid ja võtab pärast iga asjassepuutuva liikmesriigiga konsulteerimist vastu vajalikud Euroopa otsused lõikes 3 osutatud Euroopa määruste ja otsuste raames.

ARTIKKEL III-241

1. Liidu piires osutatavatele transporditeenustele liikmesriigi kehtestatud hinnad ja tingimused, mis sisaldavad toetus- või kaitseelementi ühe või mitme ettevõtja või tootmisharu huvides, keelatakse, välja arvatud juhul, kui komisjon Euroopa otsusega selleks loa annab.

2. Omal algatusel või liikmesriigi avalduse põhjal vaatab komisjon läbi lõikes 1 märgitud hinnad ja tingimused, võttes eriti arvesse ühelt poolt sobiva regionaalse majanduspoliitika nõudeid, vähearenenud piirkondade vajadusi ja poliitilistest asjaoludest tugevasti mõjutatud piirkondade probleeme ning teiselt poolt selliste hindade ja tingimuste mõju eri transpordiliikide omavahelisele konkurentsile.

Pärast konsulteerimist iga asjassepuutuva liikmesriigiga võtab komisjon vastu vajalikud Euroopa otsused.

3. Lõikes 1 sätestatud keeld ei kehti konkurentsitariifide suhtes.

ARTIKKEL III-242

Maksud või lõivud, mida vedaja võtab piiriületamise eest lisaks veohindadele, ei tohi ületada mõistlikku taset, kui on võetud arvesse piiriületamisega tegelikult seotud kulud.

Liikmesriigid püüavad neid kulusid järk-järgult vähendada.

Komisjon võib anda liikmesriikidele soovitusi käesoleva artikli kohaldamiseks.

ARTIKKEL III-243

Käesoleva jao sätted ei takista rakendamast meeteid, mida Saksamaa Liitvabariigis kasutatakse niipalju, kui need meetmed on vajalikud, et kompenseerida Saksamaa jagamisest põhjustatud majanduslikku mahajäämust sellest jagamisest mõjutatud liitvabariigi mõne piirkonna majanduses. Viis aastat pärast Euroopa põhiseaduse lepingu jõustumist võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta otsuse käesoleva artikli kehtetuks tunnistamise kohta.

ARTIKKEL III-244

Komisjoni juurde luuakse nõuandekomitee, mis koosneb liikmesriikide valitsuste nimetatud ekspertidest. Kui komisjon seda vajalikuks peab, konsulteerib ta komiteega transpordiküsimustes.

ARTIKKEL III-245

1. Käesoleva jao sätted kehtivad raudtee-, maantee- ja siseveetranspordi suhtes.

2. Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse sätestada asjakohased meetmed mere- ja lennutranspordi kohta. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;

8. JAGU

ÜLEEUROOPALISED VÕRGUD

ARTIKKEL III-246

1. Selleks et aidata saavutada artiklites III-130 ja III-220 märgitud eesmärke ning võimaldada liidu kodanikel, majandustegevuses osalejatel ning piirkondlikel ja kohalikel kogukondadel saada täit kasu sisepiirideta ala rajamisest, aitab liit kaasa üleeuroopaliste võrkude rajamisele ja arendamisele transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika infrastruktuuri valdkonnas.
2. Avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemis on liidu meetmed suunatud kaasa aitama riikide võrkude omavahelisele ühendamisele ja koostoimimisvõimele, samuti niisuguste võrkude kasutamise võimalusele. Eelkõige võetakse arvesse vajadust siduda saared, raskesti ligipääsetavad ja perifeersed piirkonnad liidu keskregioonidega.

ARTIKKEL III-247

1. Selleks et saavutada artiklis III-246 seatud eesmäärke, liit:
 - a) sätestab suunised, mis hõlmavad üleeuroopaliste võrkude valdkonnas kavandatud eesmäärke, prioriteete ja üldmeetmeid; nendes suunistes määratakse kindlaks ühist huvi pakkuvad projektid;
 - b) rakendab kõiki meetmeid, eriti tehnilise standardimise valdkonnas, mis võivad osutada tarvilikuks niisuguste võrkude koostoimimisvõime tagamiseks;
 - c) võib toetada eelkõige lähteuringute, laenu tagatiste või intressitoetuste näol liikmesriikide rahastatavaid ühist huvi pakkuvaid projekte, mis on kindlaks määratud punktis a märgitud suuniste raames; liit võib samuti kaasa aidata transpordi infrastruktuuri alaste eriprojektide rahastamisele liikmesriikides Ühtekuuluvusfondi kaudu.

Liidu tegevuses võetakse arvesse projektide potentsiaalset majanduslikku elujõulisust.

2. Lõikes 1 osutatud suunised ja muud meetmed kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega. See võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Suunisteks ja ühist huvi pakkuvateks projektideks, mis on seotud mõne liikmesriigi territooriumiga, on vajalik asjassepuutuva liikmesriigi nõusolek.

3. Koostöös komisjoniga kooskõlastavad liikmesriigid omavahel riigi tasandil järgitavat poliitikat, millel võib olla oluline mõju artiklis III-246 seatud eesmärkide saavutamisele. Tihedas koostöös liikmesriikidega võib komisjon teha kasulikke algatusi sellise kooskõlastamise edendamiseks.

4. Liit võib teha koostööd kolmandate riikidega vastastikust huvi pakkuvate projektide edendamiseks ning võrkude koostoimimisvõime tagamiseks.

9. JAGU

TEADUSUURINGUD JA TEHNOLOOGIA ARENDAMINE NING KOSMOS

ARTIKKEL III-248

1. Liidu eesmärk on tugevdada oma teaduslikke ja tehnoloogilisi aluseid, luues Euroopa teadusruumi, kus toimuks teadlaste, teadusliku teabe ning tehnoloogia vaba ringlus, ja toetada nende, kaasa arvatud asjaomase tööstuse, konkurentsivõime arengut, samal ajal edendades kõiki neid teadusuuringuid, mida peetakse vajalikuks põhiseaduse teiste peatükkide põhjal.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil toetab ta kogu liidus ettevõtjaid, kaasa arvatud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, uurimiskeskusi ja ülikoole nende kõrgekvaliteedilises teadusuuringute ja tehnoloogia arendamisega seotud tegevuses. Liit toetab nende koostööpürgimusi ja taotleb eelkõige, et teadlastel oleks võimalus teha vabalt piiriülest koostööd ja ettevõtjatel oleks võimalus kasutada siseturu potentsiaali, iseäranis liikmesriigi riigihanke pakkumiste avamise, ühiste standardite määratlemise ja sellist koostööd takistavate õiguslike ning fiskaaltõkete kõrvaldamise kaudu.

3. Kogu liidu tegevus teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise valdkonnas, kaasa arvatud tutvustamisprojektid, otsustatakse ja viiakse ellu kooskõlas käesoleva jao sätetega.

ARTIKKEL III-249

Artiklis III-248 osutatud eesmärkide taotlemisel võtab liit järgmisi liikmesriikide tegevust täiendavaid meetmeid:

- a) teadusuuringuid, tehnoloogia arendamist ja tutvustamist hõlmavate programmide rakendamine, edendades koostööd ettevõtjate, uurimiskeskuste ja ülikoolidega ning nende vahel;
- b) koostöö edendamine kolmandate riikidega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega liidu teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja tutvustamise valdkonnas;
- c) liidu teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja tutvustamisega seotud tegevuse tulemuste levitamine ja kasutamine;
- d) liidu teadustöötajate koolituse ja liikuvuse stimuleerimine.

ARTIKKEL III-250

1. Liit ja liikmesriigid kooskõlastavad oma teadusuuringud ja tehnoloogia arendamise, et tagada liikmesriikide poliitika ja liidu poliitika vastastikune sobivus.

2. Komisjon võib tihedas koostöös liikmesriikidega teha kasulikke algatusi, et edendada lõikes 1 märgitud kooskõlastamist, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist, valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

ARTIKKEL III-251

1. Euroopa seadusega kehtestatakse mitmeaastane raamprogramm, mis hõlmab kogu liidu finantseeritud tegevust. Seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Raamprogrammis:

- a) seatakse teaduslikud ja tehnoloogilised eesmärgid, mis tuleb saavutada artiklis III-249 ettenähtud tegevusega, ja kehtestatakse asjakohased prioriteedid;
 - b) näidatakse niisuguse tegevuse üldsuunad;
 - c) kehtestatakse maksimaalne üldmaht ja üksikasjalikud eeskirjad liidu finantsosaluseks raamprogrammis ning vastavad osad, mis on nähtud ette iga tegevuse puhul.
2. Olukorra muutudes mitmeaastast raamprogrammi kohandatakse või täiendatakse.

3. Euroopa seadusega kehtestatakse eriprogrammid, mille kaudu viiakse ellu iga valdkonna mitmeaastane raamprogramm. Igas eriprogrammis määratakse kindlaks selle rakendamise üksikasjalikud eeskirjad ja selle kestus ning nähakse ette vajalikud vahendid. Eriprogrammides fikseeritud vajalike vahendite summa ei või ületada maksimaalset üldmahtu, mis on määratud raamprogrammi ja iga tegevuse jaoks. Selline seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

4. Täiendusena mitmeaastase raamprogrammi raames kavandatavatele tegevustele kehtestatakse Euroopa seadusega Euroopa teadusruumi rajamiseks vajalikud meetmed. Selline seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

ARTIKKEL III-252

1. Mitmeaastase raamprogrammi elluviimiseks kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega:

- a) ettevõtjate, uurimiskeskuste ja ülikoolide osavõtu eeskirjad;
- b) uurimistulemuste levitamise eeskirjad.

Selline Euroopa seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

2. Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võidakse Euroopa seadusega kehtestada lisaprogrammid, milles osalevad ainult teatud liikmesriigid, kes rahastavad neid sõltuvalt liidu võimalikust osavõtust.

Selle seadusega määratakse kindlaks lisaprogrammide suhtes kohaldatavad eeskirjad, eelkõige teadmiste levitamise ja teiste liikmesriikide juurdepääsu kohta nendele programmidele. Seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning asjassepuutuva liikmesriigi nõusolekul.

3. Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võidakse kokkuleppel asjassepuutuvate liikmesriikidega sätestada Euroopa seadusega osavõtt mitme liikmesriigi algatatud uurimis- ja arendusprogrammide, kaasa arvatud osavõtt nende programmide elluviimiseks loodud struktuuridest.

See seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

4. Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võib liit sätestada liidu teadusuuringuid, tehnoloogia arendamist ja tutvustamist hõlmava koostöö kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Sellise koostöö üksikasjaliku korralduse võib kokku leppida liidu ja asjassepuutuvate kolmandate osapoolte vaheliste lepingutega.

ARTIKKEL III-253

Nõukogu võib võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi või otsuseid ühissetevõtete või muude struktuuride loomiseks, mis on vajalikud liidu teadusuuringuid, tehnoloogia arendamist või tutvustamist hõlmavate programmide edukaks elluviimiseks. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja majandus- ja sotsiaalkomiteega.

ARTIKKEL III-254

1. Teaduse ja tehnika progressi ning tööstuse konkurentsivõime edendamiseks, samuti oma poliitika elluviimiseks koostab liit Euroopa kosmosepoliitika. Selleks võib ta edendada ühiseid algatusi, toetada teadusuuringuid ja tehnoloogia arendamist ning koordineerida kosmose uurimiseks ja kasutamiseks vajalikke jõupingutusi.
2. Lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega vajalikud meetmed, mis võidakse ellu viia Euroopa kosmoseprogrammi kujul.
3. Liit loob Euroopa Kosmoseagentuuriga vajalikud kontaktid.

ARTIKKEL III-255

Iga aasta alguses saadab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Aruanne sisaldab teavet tegevuse kohta, mis on seotud teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ning nende tulemuste levitamisega eelmise aasta jooksul, samuti jooksva aasta tööprogrammi.

10. JAGU

ENERGEETIKA

ARTIKKEL III-256

1. Siseturu rajamisel ja toimimisel ning pidades silmas vajadust säilitada ja parandada keskkonda, on liidu energiapoliitikal järgmised eesmärgid:

- a) tagada energiaturu toimimine;
- b) tagada energiaga varustamise kindlus liidus; ning
- c) edendada energia tõhusat kasutamist ja säästmist ning uute ja taastuvate energiaallikate väljaarendamist.

2. Ilma et see piiraks põhiseaduse muude sätete kohaldamist, saavutatakse lõikes 1 sätestatud eesmärgid Euroopa seaduses või raamseaduses kehtestatud meetmetega. Euroopa seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Euroopa seadus või raamseadus ei mõjuta liikmesriigi õigust määrata kindlaks oma energiavarude kasutustingimusi, tema valikuid erinevate energiaallikate vahel ning tema energiavarustuse üldstruktuuri, ilma et see piiraks artikli III-234 lõike 2 punkti c kohaldamist.

3. Erandina lõikest 2 kehtestatakse nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega selles osutatud meetmed juhul kui need on peamiselt maksualased. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

IV PEATÜKK

VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEV ALA

1. JAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL III-257

1. Liit moodustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigustraditsioone ja -süsteeme.
2. Liit tagab isikutele piirikontrolli puudumise sisepiiridel ning kujundab varjupaiga, sisserände ja välispiiril teostatava kontrolli valdkonnas liikmesriikidevahelisel solidaarsusel põhineva ühise poliitika, mis on õiglane kolmandate riikide kodanike suhtes. Käesoleva peatüki kohaldamisel koheldakse kodakondsuseta isikuid kolmandate riikide kodanikena.

3. Liit püüab tagada turvalisuse kõrge taseme kuritegevuse, rassismi ja ksenofoobia vältimise ja nende vastu võitlemise meetmetega, politsei ja kohtuasutuste ning muude pädevate asutuste tegevuse koordineerimise ja koostöö tagamise meetmetega, samuti kriminaalasjades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamisega ning vajaduse korral kriminaalõiguse alaste õigusaktide lähendamisega.

4. Liit hõlbustab õiguskaitse kättesaadavust eelkõige tsiviilasjadega seotud kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kaudu.

ARTIKKEL III-258

Euroopa Ülemkogu määratleb seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamise strateegilised suunised vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires.

ARTIKKEL III-259

Riikide parlamendid tagavad käesoleva peatüki 4. ja 5. jao alusel esitatavate ettepanekute ja seadusandlike algatuste vastavuse subsidiaarsuse põhimõttele vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta.

ARTIKKEL III-260

Ilma et see piiraks artiklite III-360 kuni III-362 kohaldamist, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal eelkõige vastastikuse tunnustamise põhimõtte täieliku rakendamise hõlbustamiseks vastu võtta Euroopa määrusi ja otsuseid, milles sätestab korra, mille kohaselt liikmesriigid hindavad koostöös komisjoniga objektiivselt ja erapooletult käesolevas peatükis osutatud liidu poliitika rakendamist liikmesriikide asutuste poolt. Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente teavitatakse hindamise sisust ja tulemustest.

ARTIKKEL III-261

Sisejulgeoleku alase operatiivkoostöö edendamiseks ja tugevdamiseks liidus moodustatakse nõukogu alaline komitee. Ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, aitab komitee kaasa liikmesriikide pädevate asutuste tegevuse koordineerimisele. Selle komitee töös võivad osaleda liidu asjaomaste organite ja asutuste esindajad. Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente teavitatakse komitee tegevusest.

ARTIKKEL III-262

Käesolev peatükk ei mõjuta liikmesriikide nende kohustuste täitmist, mis on seotud avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsega.

ARTIKKEL III-263

Nõukogu võtab vastu Euroopa määrusi liikmesriikide pädevate talituste vahelise ning samuti nende talituste ja komisjoni vahelise halduskoostöö tagamiseks käesolevas peatükis käsitletavates valdkondades. Nõukogu teeb otsuse komisjoni ettepaneku põhjal, kohaldades artiklit III-264, ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-264

4. ja 5. jaos osutatud õigusaktid koos artiklis III-263 osutatud Euroopa määrustega, mis tagavad halduskoostöö nimetatud jagudes määratletud valdkondades, võetakse vastu:

- a) komisjoni ettepaneku põhjal, või
- b) ühe neljandiku liikmesriikide algatusel.

2. JAGU

PIIRIKONTROLI-, VARJUPAIGA- JA SISSERÄNDEPOLIITIKA

ARTIKKEL III-265

1. Liit töötab välja poliitika, mille eesmärk on:

- a) tagada sisepiiride ületamisel piirikontrolli puudumine mis tahes kodakondsusega isikute suhtes;
 - b) tagada isikute kontrollimine ja tõhusa valve teostamine välispiiride ületamisel;
 - c) kehtestada järk-järgult välispiiride integreeritud piirivalvesüsteem.
2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega meetmed, mis puudutavad:
- a) ühtset poliitikat viisade ja muude lühiajaliste elamislubade suhtes;
 - b) välispiire ületavate isikute suhtes teostatavat kontrolli;
 - c) tingimusi, mille kohaselt kolmandate riikide kodanikud võivad liidu piires lühiajaliselt vabalt reisida;
 - d) meetmeid, mis on vajalikud välispiiride integreeritud piirivalvesüsteemi järkjärguliseks kehtestamiseks;
 - e) igasuguse kontrolli puudumist mis tahes kodakondsusega isikute suhtes sisepiiride ületamisel.
3. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide pädevust tähistada oma piire maastikul kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

ARTIKKEL III-266

1. Liit arendab välja varjupaiga, täiendava kaitse ja ajutise kaitsega seotud ühise poliitika, mille eesmärk on tagada sobiv seisund kõikidele rahvusvahelist kaitset vajavatele kolmandate riikide kodanikele ning tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimine. Nimetatud poliitika peab vastama 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsioonile ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundit käsitlevale protokollile ning teistele asjakohastele lepingutele.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil sätestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega meetmed Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomiseks, mis hõlmab:

- a) kogu liidus kehtivat ühetaolist varjupaigaseisundit kolmandate riikide kodanikele;
- b) ühetaolist täiendava kaitse seisundit kolmandate riikide kodanikele, kes Euroopa varjupaika saamata vajavad rahvusvahelist kaitset;
- c) ühist ajutise kaitse süsteemi ümberasustatud isikutele nende massilise sissevoolu korral;
- d) ühist menetlust ühetaolise varjupaiga või täiendava kaitse seisundi andmiseks ja äravõtmiseks;
- e) kriteeriume ja mehhanisme, millega määratakse kindlaks, milline liikmesriik on vastutav varjupaiga- või täiendava kaitse taotluse läbivaatamise eest;
- f) varjupaiga või täiendava kaitse taotlejate vastuvõtmise tingimusi käsitlevaid norme;

g) partnerlust ja koostööd kolmandate riikidega, et juhtida varjupaika, täiendavat või ajutist kaitset taotlevate isikute sissevoolu.

3. Kui ühes või mitmes liikmesriigis tekib kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevoolu tõttu hädaolukord, võib nõukogu võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määrusi või otsuseid, millega sätestatakse ajutised meetmed asjaomase liikmesriigi või liikmesriikide toetamiseks. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-267

1. Liit töötab välja ühise sisserändepoliitika, mille eesmärk on tagada kõigil etappidel sisserändevooegade tõhus juhtimine, seaduslikult liikmesriikides elavate kolmandate riikide kodanike õiglane kohtlemine ning tõhusamad meetmed ebaseadusliku sisserände ja inimkaubanduse ennetamiseks ja tõkestamiseks.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil kehtestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega meetmed järgmistes valdkondades:

- a) liikmesriiki sisenemise ja seal viibimise tingimused ning normid, mille kohaselt liikmesriigid väljastavad pikaajalisi viisasid ja elamislube, sealhulgas neid, mille eesmärk on perekondade taasühinemine;
- b) liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike õiguste määratlemine, sealhulgas liidusisest liikumisvabadust ja teistes liikmesriikides elamist reguleerivate tingimuste sätestamine;

c) ebaseaduslik sisseränne ja ebaseaduslik elamine riigis, sealhulgas ebaseaduslikult riigis elavate isikute väljasaatmine ja repatrieerimine;

d) inimkaubanduse, eelkõige naiste ja lastega kauplemise tõkestamine.

3. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega tagasivõttulepinguid riigis loata elavate kolmandate riikide kodanike, kes ei täida või enam ei täida liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise nõudeid, tagasivõtmiseks nende päritoluriiki või -kohta.

4. Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse kehtestada meetmeid, millega stimuleeritakse ja ergutatakse liikmesriike edendama oma territooriumil seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike integratsiooni, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

5. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide õigust otsustada seda, kui palju lubada oma territooriumile kolmandate riikide kodanikke, kes saavad riiki töö otsimise eesmärgil kas palgatud töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana.

ARTIKKEL III-268

Käesolevas jaos sätestatud liidu poliitika kavandamisel ja elluviimisel juhindutakse solidaarsuse ning vastutuse, sealhulgas finantskoormuse liikmesriikide vahelise õiglase jagamise põhimõtetest. Käesoleva jao põhjal vastu võetud liidu õigusaktides sisalduvad vajaduse korral asjakohased meetmed nimetatud põhimõtete rakendamiseks.

3. JAGU

ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ TSIVIILASJADES

ARTIKKEL III-269

1. Liit arendab õigusalast koostööd piiriülese toimega tsiviilasjades, lähtudes kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttest. Selline koostöö võib hõlmata meetmete võtmist liikmesriikide õigus- ja haldusnormide lähendamiseks.
2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil, ja eriti kui see on vajalik siseturu nõuetekohaseks toimimiseks, sätestatakse seaduse või raamseadusega meetmed, mille eesmärk on tagada:
 - a) kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine liikmesriikide vahel;
 - b) kohtu- ja kohtuväliste dokumentide piiriülene kätteandmine;
 - c) õigusnormide kollisiooni ja kohtualluvuse konflikti suhtes liikmesriikides kohaldatavate eeskirjade kokkusobivus;
 - d) koostöö tõendite kogumisel;
 - e) tõhus juurdepääs õigusemõistmisele;

- f) tsiviilkohtumenetluse nõuetekohast toimimist takistavate tegurite kõrvaldamine, vajaduse korral edendades liikmesriikides kohaldatavate tsiviilkohtumenetlusnormide kokkusobivust;
- g) vaidluste lahendamise alternatiivsete meetodite väljatöötamine;
- h) kohtunike ja kohtutöötajate koolituse toetamine.

3. Olenemata lõikest 2 sätestatakse perekonnaõiguse piiriüleseid mõjusid käsitlevad meetmed nõukogu Euroopa seaduses või raamseaduses. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal võtta vastu Euroopa otsuse, millega määratakse kindlaks need perekonnaõiguse piiriülese toimega aspektid, mille kohta võib aktid võtta vastu tavamenetluse käigus. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

4. JAGU

ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ KRIMINAALASJADES

ARTIKKEL III-270

1. Õiguslane koostöö kriminaalasjades liidus põhineb kohtuotsuste ja menetluse käigus tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttel ning hõlmab liikmesriikide õigus- ja haldusnormide lähendamist lõikes 2 ja artiklis III-271 osutatud valdkondades.

Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse meetmed, et:

- a) kehtestada eeskirjad ja menetlused igat liiki kohtuotsuste ja menetluse käigus tehtud otsuste tunnustamise tagamiseks kõikjal liidus;
- b) ennetada ja lahendada kohtualluvuse konflikte liikmesriikide vahel;
- c) toetada kohtunike, prokuröride ning kohtute ja prokuratuuride töötajate koolitust;
- d) hõlbustada liikmesriikide kohtuasutuste või samaväärsete asutuste vahelist koostööd kriminaalasjade menetlemisel ja otsuste täitmisel.

2. Määral, mil see on vajalik kohtuotsuste, samuti muudes menetluse käigus tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise ning politsei- ja õiguskooostöö hõlbustamiseks piiriülese mõõtmega kriminaalasjades, võidakse Euroopa raamseadusega kehtestada miinimumeeskirjad. Sellised eeskirjad võtavad arvesse liikmesriikide õigustraditsioonide ja -süsteemide vahelisi erinevusi.

Need käsitlevad:

- a) tõendite lubatavust liikmesriikide vahel;
- b) isikute õigusi kriminaalmenetluses;
- c) kuriteoohvrite õigusi;

- d) kriminaalmenetluse muid eriomaseid aspekte, mis nõukogu on Euroopa otsusega eelnevalt kindlaks määranud. Nõukogu teeb ühehäälse otsuse pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.

Käesolevas lõikes osutatud miinimumeeskirjade vastuvõtmine ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast isikutele kõrgema tasemega kaitset.

3. Kui nõukogu liige leiab, et lõikes 2 osutatud Euroopa raamseaduse eelnõu mõjutaks tema kriminaalõigussüsteemi aluspõhimõtteid, võib ta nõuda, et raamseaduse eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul peatatakse artiklis III-396 osutatud menetlus. Pärast arutelu ja 4 kuu jooksul pärast kõnealuse menetluse peatamist Euroopa Ülemkogu:

- a) saadab eelnõu tagasi nõukogule, kes jätkab artiklis III-396 osutatud menetlust, või
- b) taotleb komisjonilt või liikmesriikide rühmalt, kellelt eelnõu pärineb, uue eelnõu esitamist; sellisel juhul ei loeta algselt esitatud õigusakti vastuvõetuks.

4. Kui lõikes 3 osutatud perioodi lõpuks ei ole Euroopa Ülemkogu võtnud mingeid meetmeid või kui 12 kuu jooksul uue eelnõu esitamisest lõike 3 punkti b kohaselt ei ole Euroopa raamseadus vastu võetud ning vähemalt üks kolmandik liikmesriikidest soovib asjaomase raamseaduse eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni.

Sellisel juhul loetakse artikli I-44 lõikes 2 ja artikli III-419 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

ARTIKKEL III-271

1. Euroopa raamseadusega võidakse kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike, piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest tõkestada neid ühistel alustel.

Need kuriteoliigid on järgmised: terrorism, inimkaubandus ning naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, ebaseaduslik uimastikaubandus, ebaseaduslik relvaäri, rahapesu, korruptsioon, maksevahendite võltsimine, arvutikuriteod ja organiseeritud kuritegevus.

Olenevalt kuritegevusealase olukorra kujunemisest võib nõukogu võtta vastu Euroopa otsuse, milles tuvastatakse muud kuriteovaldkonnad, mis vastavad käesolevas lõikes sätestatud kriteeriumidele. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.

2. Kui kriminaalõiguse alaste õigus- ja haldusnormide lähendamine osutub möödapääsmatuks liidu poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks valdkonnas, kus on rakendatud ühtlustamismeetmeid, võidakse Euroopa raamseadusega kehtestada asjassepuutuvas valdkonnas kuritegude ja karistuste määratlemise miinimumeeskirjad. See raamseadus võetakse vastu sama menetluse kohaselt, mida järgiti kõnealuste ühtlustamismeetmete vastuvõtmisel, ilma et see piiraks artikli III-264 kohaldamist.

3. Kui nõukogu liige leiab, et lõikes 1 või 2 osutatud Euroopa raamseaduse eelnõu mõjutaks tema kriminaalõigussüsteemi aluspõhimõtteid, võib ta nõuda, et raamseaduse eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul, kui on kohaldatav artiklis III-396 osutatud menetlus, see peatatakse. Pärast arutelu ja 4 kuu jooksul pärast kõnealuse menetluse peatamist Euroopa Ülemkogu:

- a) saadab eelnõu tagasi nõukogule, kes jätkab artiklis III-396 osutatud menetlust kui see on kohaldatav, või
- b) taotleb komisjonilt või liikmesriikide rühmalt, kellelt eelnõu pärineb, uue eelnõu esitamist; sellisel juhul ei loeta algselt esitatud õigusakti vastuvõetuks.

4. Kui lõikes 3 osutatud perioodi lõpuks ei ole Euroopa Ülemkogu võtnud mingeid meetmeid või kui 12 kuu jooksul uue eelnõu esitamisest lõike 3 punkti b kohaselt ei ole Euroopa raamseadus vastu võetud ning vähemalt üks kolmandik liikmesriikidest soovib asjaomase raamseaduse eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni.

Sellisel juhul loetakse artikli I-44 lõikes 2 ja artikli III-419 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

ARTIKKEL III-272

Euroopa seaduse või raamseadusega võidakse kehtestada meetmed liikmesriikide tegevuse edendamiseks ja toetamiseks kuritegevuse ennetamise alal. Sellised meetmed ei või kohustada liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

ARTIKKEL III-273

1. Eurojusti ülesanne on toetada ja tõhustada riikide eeluurimise ja süüdistuse esitamise eest vastutavate organite koordineerivat tegevust ja koostööd raskete kuritegude puhul, mis puudutavad kahte või enam liikmesriiki või nõuavad uurimist ühistel alustel liikmesriikide asutuste ja Europoli korraldatud uurimistoimingute ja hangitud teabe põhjal.

Eurojusti struktuur, toimimismehhanismid, tegevusvaldkond ja ülesanded määratakse selles kontekstis kindlaks Euroopa seadusega. Nende ülesannete hulka võib kuuluda:

- a) riigi pädevate asutuste poolt läbi viidavate eeluurimiste algatamine ja ettepanekute tegemine süüdistuste esitamiseks, eelkõige seoses liidu finantshuve kahjustavate kuritegudega;
- b) punktis a osutatud eeluurimiste ja süüdistuste esitamise koordineerimine;
- c) õigusalase koostöö tugevdamine, sealhulgas kohtualluvuse konfliktide lahendamise teel ja tihedas koostöös Euroopa õigusalase koostöö võrgustikuga.

Selle Euroopa seadusega määratakse kindlaks ka kord Euroopa Parlamendi ja riikide parlamentide kaasamiseks Eurojusti tegevuse hindamiseks.

2. Lõikes 1 osutatud menetlustes teostavad menetlustoiminguid liikmesriigi pädevad ametnikud, ilma et see piiraks artikli III-274 sätete kohaldamist.

ARTIKKEL III-274

1. Liidu finantshuve kahjustavate kuritegude vastu võitlemiseks võidakse nõukogu Euroopa seadusega asutada Eurojusti põhjal Euroopa Prokuratuur. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt.
2. Euroopa Prokuratuur vastutab, vajaduse korral koostöös Europoliga, mitut liikmesriiki puudutavate raskete kuritegude ning liidu finantshuve kahjustavate kuritegude uurimise ning nende kuritegude toimepanijate ja neist osavõtnute vastutuselevõtmise tagamise eest vastavalt lõikes 1 osutatud Euroopa seadusele. Euroopa Prokuratuur täidab liikmesriikide pädevates kohtutes nende kuritegude suhtes prokuröri ülesandeid.
3. Lõikes 1 osutatud Euroopa seadusega kinnitatakse Euroopa Prokuratuuri põhikiri, tema ülesannete täitmise tingimused, menetlusreeglid tema tegevuse ja tõendite lubatavuse kohta, samuti tema ülesannete täitmisel tehtud menetlustoimingute kohtuliku kontrolli suhtes kohaldatavad eeskirjad.
4. Euroopa Ülemkogu võib samal ajal või hiljem võtta vastu Euroopa otsuse lõike 1 muutmise kohta, et laiendada Euroopa Prokuratuuri volitusi piiriülese mõõtmega raskete kuritegude osas, ja muuta vastavalt lõiget 2, mis käsitleb rohkem kui üht liikmesriiki puudutavate raskete kuritegude toimepanijaid ja neist osavõtnuid. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse ühehäälselt pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt ja pärast konsulteerimist komisjoniga.

5. JAGU

POLITSEIKOOSTÖÖ

ARTIKKEL III-275

1. Liit seab kõikide liikmesriikide pädevate asutuste, sealhulgas politsei-, tolli- ja teiste õiguskaitseasutuste vahel sisse politseikoostöö, mis hõlmab kuritegude ennetamist, avastamist ja uurimist.
2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil võidakse Euroopa seaduse või raamseadusega võtta meetmeid seoses:
 - a) asjakohaste andmete kogumise, säilitamise, töötlemise, analüüsi ja vahetusega;
 - b) töötajate koolituse toetamisega ning töötajate vahetamise, seadmete kasutamise ja kriminalistikauuringute alase koostööga;
 - c) organiseeritud kuritegevuse raskete vormide avastamisega seotud ühiste uurimismeetoditega.
3. Nõukogu võib Euroopa seaduse või raamseadusega võtta meetmeid käesolevas artiklis nimetatud asutuste vahelise operatiivkoostöö valdkonnas. Nõukogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

ARTIKKEL III-276

1. Europoli ülesanne on toetada ja tõhustada liikmesriikide politseiasutuste ja teiste õiguskaitseorganite tegevust ning nende vastastikust koostööd kahte või enam liikmesriiki puudutava raske kuritegevuse, terrorismi ning liidu poliitikaga hõlmatud ühist huvi kahjustavate kuritegevuse vormide ennetamisel ja tõkestamisel.
2. Europoli struktuur, toimimismehhanismid, tegevusvaldkond ja ülesanded määratakse kindlaks Euroopa seadusega. Kõnealuste ülesannete hulka võivad kuuluda:
 - a) liikmesriikide asutustelt, kolmandatelt riikidelt või organitelt saadud andmete kogumine, säilitamine, töötlemine, analüüs ja vahetus;
 - b) liikmesriikide pädevate asutuste poolt ühiselt või ühiste uurimisrühmade poolt ettevõetud uurimistoimingute ja operatiivtegevuse koordineerimine, korraldamine ja teostamine, vajadusel koostöös Eurojustiga.

Selle Euroopa seadusega määratakse kindlaks ka see, kuidas kontrollib Euroopa Parlament koostöös riikide parlamentidega Europoli tegevust.

3. Europoli mis tahes operatiivtegevust tuleb korraldada koostöös selle liikmesriigi asutustega, kelle territooriumil nimetatud tegevus toimub, ning nende nõusolekul. Sunnimeetmete rakendamise volitused on üksnes riigi pädevatel asutustel.

ARTIKKEL III-277

Nõukogu sätestab Euroopa seaduses või raamseaduses tingimused ja piirangud, mida järgides võivad liikmesriikide pädevad asutused, millele viidatakse artiklites III-270 ja III-275, tegutseda teise liikmesriigi territooriumil koostöös selle liikmesriigi pädevate asutustega ja nende nõusolekul. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

V PEATÜKK

VALDKONNAD, KUS LIIT VÕIB VÕTTA
TOETAVAD, KOORDINEERIVAD VÕI TÄIENDAVAD
MEETMEID

1. JAGU

RAHVATERVIS

ARTIKKEL III-278

1. Kogu liidu poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse.

Liidu meetmed, mis täiendavad liikmesriikide poliitikat, on suunatud rahvatervise parandamisele, inimeste haiguste ennetamisele ning füüsilist ja vaimset tervist ohustavate tegurite kõrvaldamisele. Need meetmed sisaldavad:

- a) võitlust peamiste tervist kahjustavate tegurite vastu, edendades nende põhjuste, leviku ja ennetamise uurimist, samuti tervisealast selgitus- ja kasvatustööd;
- b) tõsiste piiriüleste terviseohtude seiret, nende eest varajast hoiatamist ja nende tõkestamist.

Liit täiendab uimastitest tulenevate tervisekahjustuste vähendamiseks võetavaid liikmesriikide meetmeid, kaasa arvatud teavitamine ja ennetamine.

2. Liit soodustab liikmesriikidevahelist koostööd käesoleva artikliga hõlmatud valdkondades ja toetab vajaduse korral nende meetmeid. Eriti soodustab ta liikmesriikidevahelist koostööd, et parandada nende tervisehoiuteenuste vastastikust täiendavust piirialadel.

Koostöös komisjoniga kooskõlastavad liikmesriigid oma poliitikat ja programme lõikega 1 hõlmatud valdkondades. Komisjon võib tihedas koostöös liikmesriikidega teha sellise kooskõlastamise edendamiseks kasulikke algatusi, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist, valmistada ette perioodiliseks seireks ja hindamiseks vajalikke üksikasju. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

3. Liit ja liikmesriigid edendavad rahvatervise alal koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

4. Erandina artikli I-12 lõikest 5 ja artikli I-17 punktist a ning kooskõlas artikli I-14 lõike 2 punktiga k aidatakse Euroopa seaduse või raamseadusega käesolevas artiklis osutatud eesmärkide saavutamisele kaasa, kehtestades järgmisi meetmeid jagusaamiseks ühistest ohutusprobleemidest:

- a) meetmeid, millega kehtestatakse inimpäritoluga organitele ja ainetele, verele ja verepreparaatidele kõrged kvaliteedi- ja ohutusnõuded; need meetmed ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast rangemaid kaitsemeetmeid;
- b) meetmeid veterinaaria- ja fütosanitaaralal, mille otsene eesmärk on rahvatervise kaitse;
- c) meetmeid, millega kehtestatakse ravimitele ja meditsiiniseadmetele kõrged kvaliteedi- ja ohutusnõuded;
- d) meetmed, mis puudutavad tõsiste piiriüleste terviseohtude seiret, nende eest varajast hoiatamist ja nende tõkestamist.

Selline Euroopa seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komitee ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

5. Samuti võidakse Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestada inimeste tervise kaitseks ja parandamiseks ning eelkõige peamiste piiriüleste tervist kahjustavate tegurite tõkestamiseks kavandatud stimuleerivaid meetmeid, samuti meetmeid, mille otsene eesmärk on rahvatervise kaitse seoses tubakaga ja alkoholi kuritarvitamisega, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.

6. Komisjoni ettepaneku põhjal võib nõukogu võtta vastu ka soovitusi käesolevas artiklis loetletud eesmärkidel.

7. Liidu meetmed võtavad arvesse liikmesriikide vastutust oma tervishoiupoliitika määramisel, tervishoiuteenuste korraldamisel ja osutamisel ning kättesaadavaks muutmisel. Liikmesriikide vastutus hõlmab tervishoiu juhtimist ning tervishoiule määratud vahendite jaotamist. Lõike 4 punktis a osutatud meetmed ei mõjuta organite ja vere annetamise või meditsiinilise kasutamise siseriiklikke norme.

2. JAGU

TÖÖSTUS

ARTIKKEL III-279

1. Liit ja liikmesriigid tagavad liidu tööstuse konkurentsivõime seisukohalt vajalikud tingimused.

Sel eesmärgil ning kooskõlas avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemiga püüavad nad:

- a) kiirendada tööstuse kohanemist struktuurimuutustega;
- b) ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks algatuslikkust ja ettevõtjate, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate arengut kogu liidu ulatuses;

- c) ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks ettevõtjatevahelist koostööd;
- d) edendada innovatsiooni, teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise poliitika tööstusliku potentsiaali paremat ärakasutamist.

2. Koostöös komisjoniga konsulteerivad liikmesriigid omavahel ja kooskõlastavad vajaduse korral oma tegevust. Komisjon võib teha sellise kooskõlastamise edendamiseks kasulikke algatusi, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist, valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

3. Liit aitab kaasa lõikes 1 seatud eesmärkide saavutamisele poliitika ja tegevuse kaudu, mida ta järgib põhiseaduse teiste sätete kohaselt. Euroopa seaduse või raamseadusega võib võtta erimeetmeid, et toetada liikmesriikides algatatud tegevust lõikes 1 seatud eesmärkide saavutamiseks, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Käesolev jagu ei anna liidule alust võtta meetmeid, mis võiksid viia konkurentsi moonutamisele, ega meetmeid, mis sisaldavad maksusätteid või töötajate õiguste ja huvidega seotud sätteid.

3. JAGU

KULTUUR

ARTIKKEL III-280

1. Liit aitab kaasa liikmesriikide kultuuri õitsengule, austades ühtlasi nende rahvuslikku ja piirkondlikku mitmekesisust ning rõhutades samal ajal ühist kultuuripärandit.
2. Liidu meetmete eesmärk on ergutada liikmesriikidevahelist koostööd ning vajaduse korral toetada ja täiendada nende tegevust järgmistel aladel:
 - a) Euroopa rahvaste kultuuri ja ajaloo alaste teadmiste täiendamine ja levitamine;
 - b) üleeuroopalise tähtsusega kultuuripärandi säilitamine ja kaitsmine;
 - c) mitteäriline kultuurivahetus;
 - d) kunsti- ja kirjanduslooming, sealhulgas audiovisuaalses sektoris.
3. Liit ja liikmesriigid edendavad kultuuri valdkonnas koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.
4. Põhiseaduse teiste sätete kohaselt tegutsedes võtab liit arvesse erinevaid kultuuriaspekte eriti selleks, et austada ja edendada oma kultuuride mitmekesisust.

5. Selleks et aidata kaasa käesolevas artiklis märgitud eesmärkide saavutamisele:
- a) võetakse Euroopa seaduse või raamseadusega stimuleerivaid meetmeid, ilma et need kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega;
 - b) annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal soovitusi.

4. JAGU

TURISM

ARTIKKEL III-281

1. Liit täiendab liikmesriikide tegevust turismisektoris, eriti edendades liidu ettevõtjate konkurentsivõimet asjaomases sektoris.

Seetõttu on liidu tegevuse eesmärk:

- a) ergutada soodsa keskkonna loomist selle sektori ettevõtjate arendamiseks;
- b) edendada koostööd liikmesriikide vahel, eriti heade kogemuste vahetamise teel.

2. Euroopa seaduse või raamseadusega võetakse vastu erimeetmeid, et toetada liikmesriikide tegevust lõikes 1 seatud eesmärkide saavutamiseks, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

5. JAGU

HARIDUS, NOORSUGU, SPORT JA KUTSEÕPE

ARTIKKEL III-282

1. Liit aitab kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust. Liit austab täiel määral liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust.

Liit aitab edendada Euroopa panust sporti, võttes arvesse selle eripära, vabatahtlikkusel põhinevaid struktuure ning selle sotsiaalset ja kasvatuslikku funktsiooni.

Liidu tegevuse eesmärk on:

- a) arendada Euroopa mõõdet hariduses, eelkõige liikmesriikide keelte õpetamise ja levitamise kaudu;

- b) ergutada õppijate ja õpetajate liikuvust, muu hulgas kaasa aidates diplomite ja õpiaja akadeemilisele tunnustamisele;
 - c) soodustada haridusasutuste omavahelist koostööd;
 - d) tõhustada informatsiooni ja kogemuste vahetamist liikmesriikide haridussüsteemidele ühistes küsimustes;
 - e) soodustada noorsoovahetuse ja juhendajate vahetuse arengut sotsiaalhariduse alal ja ergutada noori osalema Euroopa demokraatias;
 - f) ergutada kaugõppe arengut;
 - g) arendada Euroopa mõõdet spordis spordivõistluste aususe ning avatuse ja sporditöö eest vastutavate asutuste omavahelise koostöö edendamise ning sportlaste, iseäranis noorte sportlaste füüsilise ja vaimse puutumatuse kaitsmise kaudu.
2. Liit ja liikmesriigid edendavad hariduse ja spordi valdkonnas koostööd kolmandate riikidega ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.
3. Selleks et aidata kaasa käesolevas artiklis märgitud eesmärkide saavutamisele:
- a) võetakse Euroopa seaduse või raamseadusega stimuleerivaid meetmeid, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;

- b) annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal soovitusi.

ARTIKKEL III-283

1. Liit rakendab kutseõppepoliitikat, mis toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid, samal ajal täiel määral austades liikmesriikide vastutust kutseõppe sisu ja korralduse eest.

Liidu tegevuse eesmärk on:

- a) hõlbustada tööstuse muudatustega kohanemist, eriti kutse- ja ümberõppe kaudu;
 - b) parandada esialgset ja täienduskutseõpet, et hõlbustada pääsu kutsealale ja naasmist tööturule;
 - c) soodustada kutseõppe kättesaadavust ning ergutada koolitajate ja koolitatavate ning eriti noorte liikuvust;
 - d) stimuleerida koolituselast koostööd haridus- ja koolitusasutuste ning ettevõtjate vahel;
 - e) arendada informatsiooni ja kogemuste vahetamist liikmesriikide koolitussüsteemidele ühistes küsimustes.
2. Liit ja liikmesriigid edendavad kutseõppe valdkonnas koostööd kolmandate riikidega ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

3. Selleks et aidata kaasa käesolevas artiklis märgitud eesmärkide saavutamisele:
 - a) sätestatakse Euroopa seaduse või raamseadusega vajalikud meetmed, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist regioonide komiteega ning majandus- ja sotsiaalkomiteega;
 - b) annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal soovitusi.

6. JAGU

KODANIKUKAITSE

ARTIKKEL III-284

1. Liit soodustab liikmesriikidevahelist koostööd, et tõhustada loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamiseks ja nende eest kaitsmiseks loodud süsteeme.

Liidu tegevuse eesmärk on:

- a) toetada ja täiendada liikmesriikide meetmeid riskide ennetamisel riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, nende kodanikukaitsetöötajate koolitamisel ning reageerimisel loodusõnnetustele või inimtegevusest tingitud õnnetustele liidu piires;

- b) edendada liidu piires kiiret ja tõhusat operatiivkoostööd siseriiklike kodanikukaitsetalituste vahel;
 - c) tõhustada rahvusvahelise kodanikukaitsealase töö järjepidevust.
2. Lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamiseks vajalikke meetmeid võetakse Euroopa seaduse või raamseadusega, ilma et see kohustaks liikmesriike ühtlustama oma õigus- ja haldusnorme.

7. JAGU

HALDUSKOOSTÖÖ

ARTIKKEL III-285

1. Liidu õiguse tõhusat rakendamist liikmesriikides, mis on oluline liidu tõrgeteta toimimise seisukohast, käsitletakse ühise huvina.
2. Liit võib toetada liikmesriikide jõupingutusi parandada oma haldussuutlikkust liidu õiguse rakendamisel. Selline tegevus võib hõlmata informatsiooni ja ametnike vahetamise hõlbustamist ning koolitusprogrammide toetamist. Ükski liikmesriik pole kohustatud sellist toetust kasutama. Selleks vajalikud meetmed võetakse Euroopa seadusega, mis ei või kaasa tuua liikmesriikide õigus- või haldusnormide ühtlustamist.

3. Käesolev artikkel ei piira liikmesriikide kohustust rakendada liidu õigust ega komisjoni õigusi ja kohustusi. See ei piira ka põhiseaduse muude liikmesriikidevahelist ning liikmesriikide ja liidu vahelist halduskoostööd reguleerivate sätete kohaldamist.

IV JAOTIS

ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE

ARTIKKEL III-286

1. Liiduga assotsieeritakse Euroopa-välised maad ja territooriumid, millel on erisuhted Taani, Prantsusmaa, Madalmaade ja Ühendkuningriigiga. Need maad ja territooriumid (edaspidi “maad ja territooriumid”) on loetletud II lisas.

Käesolevat jaotist kohaldatakse Gröönimaa suhtes, kui Gröönimaa suhtes kehtivat erikorda käsitleva protokollis erisätteid ei näe ette teisiti.

2. Assotsieerimise eesmärk on edendada nende maade ja territooriumide majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning sisse seada tihedad majandussidemed nende ja liidu vahel.

Assotsieerimine peab eelkõige edendama nimetatud maade ja territooriumide elanike huve ja jõukust, et nad saavutaksid majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu, mille poole nad püüdlevad.

ARTIKKEL III-287

Assotsieerimisel on järgmised eesmärgid:

- a) liikmesriigid kohaldavad oma kaubavahetuses nende maade ja territooriumidega sama režiimi, mida nad põhiseadusest tulenevalt kasutavad üksteise suhtes;
- b) iga maa või territoorium kohaldab oma kaubavahetuses liikmesriikidega ning teiste maade ja territooriumidega sama režiimi, mida ta kasutab kaubavahetuses selle Euroopa riigiga, kellega tal on erisuhted;
- c) liikmesriigid annavad oma panuse nende maade ja territooriumide järjekindlaks arenguks vajalikesse investeeringutesse;
- d) liidu rahastatavate investeeringute puhul on osavõtt pakkumistest ja hangetest avatud võrdsetel tingimustel kõikidele füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kes on mõne liikmesriigi või kõnealuse maa või territooriumi kodanikud;
- e) liikmesriikide ning nende maade ja territooriumide vahelistes suhetes reguleeritakse kodanike ja äriühingute asutamisõigust kooskõlas asutamisvabadust käsitleva III jaotise I peatüki 2. jao 2. alajao sätetega ja nimetatud alajaos ettenähtud menetlusega ning kedagi diskrimineerimata, kusjuures nende kohta kehtivad kõik artikli III-291 kohaselt vastu võetud õigusaktid.

ARTIKKEL III-288

1. Nendelt maadelt ja territooriumidelt pärinevate liikmesriikidesse imporditavate kaupade tollimaksud keelatakse vastavalt liikmesriikidevaheliste tollimaksude keelamisele kooskõlas põhiseaduse sätetega.
2. Liikmesriikidest või teistelt kõnealustelt maadelt või territooriumidelt mingile maale või territooriumile imporditavate kaupade tollimaksud keelatakse vastavalt artikli III-151 lõikele 4.
3. Kõnealused maad ja territooriumid võivad siiski võtta tollimakse, mis vastavad nende arengu ja industrialiseerimise vajadustele või annavad nende eelarvesse tulu.

Esimeses lõigus märgitud tollimaksud ei või ületada sama taset, mis kehtib nende maade või territooriumidega erisuhetes olevast liikmesriigist imporditavate toodete kohta.

4. Lõiget 2 ei kohaldata nende maade ja territooriumide suhtes, kus juba kehtivad mittediskrimineerivad tollitariifid seetõttu, et nad on seotud eriliste rahvusvaheliste kohustustega.
5. Nendele maadele ja territooriumidele imporditavate kaupade suhtes kehtestatavad tollimaksud või nende muudatused ei või põhjustada juriidiliselt ega faktiliselt mingit otsest ega kaudset diskrimineerimist eri liikmesriikidest imporditavate kaupade suhtes.

ARTIKKEL III-289

Kui maale või territooriumile mingist kolmandast riigist imporditavatelt kaupadelt võetavate tollimaksude tase võib põhjustada artikli III-288 lõike 1 kohaldamisel kaubandushäireid mingi liikmesriigi kahjuks, võib viimane taotleda, et komisjon teeks teistele liikmesriikidele ettepaneku meetmete kohta, mis on vajalikud olukorra parandamiseks.

ARTIKKEL III-290

Järgides rahvatervist, avalikku julgeolekut ja avalikku korda puudutavaid sätteid, reguleeritakse nende maade ja territooriumide töötajate liikumisvabadus liikmesriikide piires ning liikmesriikide töötajate liikumisvabadus nende maade ja territooriumide piires õigusaktidega, mis võetakse vastu kooskõlas artikliga III-291.

ARTIKKEL III-291

Nõukogu võtab maade ja territooriumide liiduga assotsieerimisel omandatud kogemuste alusel komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu Euroopa seadused, raamseadused, määrused ja otsused, mis käsitlevad maade ja territooriumide liiduga assotsieerimise üksikasjalikke eeskirju ja menetlusi. Sellised seadused või raamseadused võetakse vastu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

V JAOTIS

LIIDU VÄLISTEGEVUS

I PEATÜKK

ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

ARTIKKEL III-292

1. Liidu tegevus rahvusvahelisel areenil tugineb põhimõtetele, millest on juhitud liidu enda loomine, arendamine ja laienemine ning mida liit soovib edendada ka ülejäänud maailmas: demokraatia, õigusriik, inimõiguste ja põhivabaduste universaalsus ning jagamatus, inimvääriskuse, võrdsuse ja solidaarsuse ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtete ja rahvusvahelise õiguse austamine.

Liit püüab arendada suhteid ja partnerlust kolmandate riikide ja rahvusvaheliste, piirkondlike või ülemaailmsete organisatsioonidega, kes jagavad esimeses lõigus osutatud põhimõtteid. Ta edendab mitmepoolsete lahenduste leidmist ühistele probleemidele, eelkõige Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni raamistikus.

2. Liit määratleb ja viib ellu ühist poliitikat ja ühismeetmeid ning taotleb koostöö kõrget astet kõikides rahvusvaheliste suhete valdkondades, selleks et:

a) kaitsta oma ühiseid väärtusi, põhihuve, julgeolekut, sõltumatust ning terviklikkust;

- b) tugevdada ja toetada demokraatiat ja õigusriigi põhimõtteid, inimõigusi ja rahvusvahelist õigust;
 - c) säilitada rahu, ennetada konflikte ja tugevdada rahvusvahelist julgeolekut kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja eesmärkide ja põhimõtetega, Helsingi lõppakti põhimõtetega ning Pariisi harta eesmärkidega, kaasa arvatud rahu ja julgeolek välispiiridel;
 - d) toetada arengumaade säästvat majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonna-alast arengut, pidades esmaseks eesmärgiks vaesuse kaotamist;
 - e) ergutada kõikide riikide integreerimist maailmamajandusse, muuhulgas rahvusvahelise kaubanduse tõkete järkjärgulise kaotamise kaudu;
 - f) aidata töötada välja rahvusvahelisi meetmeid keskkonna seisundi säilitamiseks ja parandamiseks ning maailma loodusvarade säästvaks majandamiseks, et tagada säästev areng;
 - g) abistada rahvaid, riike ja piirkondi, mida tabavad loodusõnnetused või inimtegevusest tingitud õnnetused;
 - h) edendada tugevamal mitmepoolsel koostööl ja hea valitsemistavaga maailmakorral tuginevat rahvusvahelist süsteemi.
3. Liit austab neid põhimõtteid ja püüab lõigetes 1 ja 2 osutatud eesmärke saavutada käesolevas jaotises määratletud liidu välistegevuse valdkondade ja muude poliitikavaldkondade välisaspektide arendamisel ja teostamisel.

Liit tagab kooskõla oma välistegevuse eri valdkondade vahel ning nende ja muude poliitikavaldkondade vahel. Nõukogu ja komisjon, keda abistab liidu välisminister, tagavad selle kooskõla ja teevad selleks koostööd.

ARTIKKEL III-293

1. Euroopa Ülemkogu määratleb artiklis III-292 osutatud põhimõtete ja eesmärkide põhjal liidu strateegilised huvid ja eesmärgid.

Euroopa Ülemkogu Euroopa otsused liidu strateegiliste huvide ja eesmärkide kohta on seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga ja liidu välistegevuse teiste valdkondadega. Need otsused võivad puudutada liidu suhteid teatava riigi või piirkonnaga või käsitleda mingit teemat. Otsustes määratakse kindlaks nende kestus ja vahendid, mis liidul ja liikmesriikidel tuleb kättesaadavaks teha.

Euroopa Ülemkogu teeb otsused ühehäälselt nõukogu soovitusel põhjal, mille viimane võtab vastu igas valdkonnas selleks ettenähtud korras. Euroopa Ülemkogu Euroopa otsuseid rakendatakse kooskõlas põhiseaduses sätestatud menetlustega.

2. Liidu välisminister ühise välis- ja julgeolekupoliitika osas ning komisjon muude välistegevuse valdkondade osas võivad teha nõukogule ühisettepanekuid.

II PEATÜKK

ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA

1. JAGU

ÜHISSÄTTED

ARTIKKEL III-294

1. Välistegevuse põhimõtete ja eesmärkide alusel määratleb ja teostab liit ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, mis hõlmab kõiki välis- ja julgeolekupoliitika valdkondi.
2. Liikmesriigid toetavad ühist välis- ja julgeolekupoliitikat aktiivselt ja tingimusteta lojaalsuse ja vastastikuse solidaarsuse vaimus.

Liikmesriigid teevad koostööd, et süvendada ja arendada oma vastastikust poliitilist solidaarsust. Nad hoiduvad igasugustest meetmetest, mis on vastuolus liidu huvidega või tõenäoliselt kahjustaksid liidu tõhusust ühtse jõuna rahvusvahelistes suhetes.

Nendest põhimõtetest kinnipidamise tagavad nõukogu ja liidu välisminister.

3. Liit teostab ühist välis- ja julgeolekupoliitikat:
 - a) määratledes selle üldsuunised;

- b) tehes Euroopa otsuseid, mis määratlevad:
 - i) liidu poolt võetavad meetmed;
 - ii) liidu poolt esitatavad seisukohad;
 - iii) punktides i ja ii osutatud Euroopa otsuste elluviimise korra;
- c) tugevdades liikmesriikide süstemaatilist koostööd poliitika teostamisel.

ARTIKKEL III-295

1. Euroopa Ülemkogu määratleb ühise välis- ja julgeolekupoliitika põhimõtted ning üldsuunised, sealhulgas kaitsepoliitilise tähendusega küsimustes.

Kui rahvusvaheline olukord nõuab, kutsub Euroopa Ülemkogu eesistuja kokku Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise, et määratleda liidu poliitika strateegiline kurss sellises olukorras.

2. Nõukogu võtab ühise välis- ja julgeolekupoliitika määratlemiseks ja rakendamiseks vajalikud Euroopa otsused vastu Euroopa Ülemkogu määratletud üldsuuniste ja strateegilise kursi alusel.

ARTIKKEL III-296

1. Liidu välisminister, kes juhib välisasjade nõukogu tööd, aitab oma ettepanekutega kaasa ühise välis- ja julgeolekupoliitika väljatöötamisele ning tagab Euroopa Ülemkogu ja nõukogu poolt vastuvõetud Euroopa otsuste rakendamise.
2. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes esindab liitu välisminister. Ta peab liidu nimel kolmandate osapooltega poliitilist dialoogi ning väljendab liidu seisukohta rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel.
3. Liidu välisministrit abistab tema volituste täitmisel Euroopa Liidu välisteenistus. See teenistus toimib koostöös liikmesriikide diplomaatiliste teenistustega ja koosneb nõukogu peasekretariaadi ja komisjoni asjaomaste osakondade ametnikest ning liikmesriikide diplomaatilisest teenistusest lähetatud töötajatest. Euroopa Liidu välisteenituse korraldus ja toimimine määratakse nõukogu Euroopa otsusega. Nõukogu teeb otsuse liidu välisministri ettepanekul pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ning komisjoni nõusolekul.

ARTIKKEL III-297

1. Kui rahvusvaheline olukord nõuab liidult operatiivset tegutsemist, võtab nõukogu vastu vajalikud Euroopa otsused. Otsustes määratletakse meetme eesmärgid, ulatus, liidule kättesaadavaks tehtavad vahendid, vajaduse korral nende kestus ning rakendamise tingimused.

Kui asjaolud muutuvad ja see mõjutab oluliselt küsimust, mille suhtes on võetud Euroopa otsus, vaatab nõukogu läbi otsuse põhimõtted ja eesmärgid ning võtab vastu vajalikud Euroopa otsused.

2. Sellised lõikes 1 osutatud Euroopa otsused on liikmesriikidele siduvad nende seisukohavõttude ja talitusviiside suhtes.

3. Kui lõikes 1 osutatud Euroopa otsuse alusel plaanitakse riigi seisukohavõttu või meedet, annab asjaomane liikmesriik sellest teada õigel ajal, et vajaduse korral võimaldada eelnevat konsulteerimist nõukogus. Eelneva teavitamise kohustust ei kohaldata meetmete suhtes, mis kujutavad endast pelgalt selliste otsuste ülevõtmist siseriiklikusse õigusesse.

4. Olukorra muutumisest tingitud tungiva vajaduse korral ja kui lõikes 1 osutatud otsust ei ole uuesti läbi vaadatud, võivad liikmesriigid võtta vajalikke kiireloomulisi meetmeid, arvestades selle otsuse üldisi eesmärgi. Asjaomane liikmesriik teavitab kõikidest sellistest meetmetest viivitamata nõukogu.

5. Kui käesolevas artiklis osutatud Euroopa otsuse rakendamisel peaks esinema suuremaid raskusi, annab liikmesriik neist teada nõukogule, kes neid arutab ja asub otsima asjakohaseid lahendusi. Need lahendused ei või olla vastuolus meetme eesmärkidega ega kahjustada selle tõhusust.

ARTIKKEL III-298

Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuseid, milles määratletakse liidu seisukoht teatud geograafilistes või temaatilistes küsimustes. Liikmesriigid tagavad, et nende poliitika vastab liidu seisukohtadele.

ARTIKKEL III-299

1. Iga liikmesriik, liidu välisminister või nimetatud minister komisjoni toetusel võib esitada nõukogule arutamiseks ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud küsimusi ning teha vastavalt vajadusele algatusi või ettepanekuid.
2. Kiiret otsustamist nõudvatel juhtudel kutsub liidu välisminister kas omal algatusel või liikmesriigi taotlusel neljakümne kaheksa tunni, äärmise vajaduse korral lühema aja jooksul kokku nõukogu erakorralise istungi.

ARTIKKEL III-300

1. Käesolevas peatükis osutatud Euroopa otsused teeb nõukogu ühehäälselt.

Hääletamisest hoiduv nõukogu liige võib põhjendada oma käitumist, tehes ametliku avalduse. Sel juhul ei ole asjaomane liikmesriik kohustatud Euroopa otsust kohaldama, kuid ta aktsepteerib, et otsus seob liitu. Vastastikuse solidaarsuse vaimus hoidub asjaomane liikmesriik igasugusest meetmest, mis võiks sattuda vastuollu sellel otsusel põhineva liidu meetmega või seda takistada; teised liikmesriigid austavad tema seisukohta. Kui sel viisil hääletamisest hoidumist põhjendanud nõukogu liikmed esindavad vähemalt üht kolmandikku liikmesriikidest, kes moodustavad vähemalt ühe kolmandiku liidu elanikkonnast, siis otsust vastu ei võeta.

2. Erandina lõikest 1 teeb nõukogu otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega:

- a) kui ta artikli III-293 lõikes 1 osutatud Euroopa Ülemkogu Euroopa otsuse põhjal, mis käsitleb liidu strateegilisi huve ja eesmärke, võtab vastu liidu meedet või seisukohta määratlevaid Euroopa otsuseid;
- b) kui ta võtab vastu liidu meedet või seisukohta määratleva Euroopa otsuse ettepaneku põhjal, mille liidu välisminister on esitanud Euroopa Ülemkogu taotlusel, mis tuleneb ülemkogu või ministri enda algatusest;
- c) kui ta võtab vastu Euroopa otsuse liidu meedet või seisukohta määratleva Euroopa otsuse rakendamise kohta;
- d) kui ta võtab vastu Euroopa otsuse eriesindaja nimetamise kohta vastavalt artiklile III-302.

Kui nõukogu liige teatab, et ta kavatses liikmesriigi poliitikaga seotud tähtsatel ja avalikustatud põhjustel olla vastu Euroopa otsuse vastuvõtmisele kvalifitseeritud häälteenamusega, siis küsimust hääletusele ei panda. Liidu välisminister otsib tihedas koostöös asjassepuutuva liikmesriigiga sellele vastuvõetavat lahendust. Kui tal see ei õnnestu, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega taotleda, et küsimus suunataks ühehäälselt Euroopa otsuse tegemiseks Euroopa Ülemkogusse.

3. Kooskõlas artikli I-40 lõikega 7 võib Euroopa Ülemkogu ühehäälselt vastu võtta Euroopa otsuse, mis näeb ette, et muudel kui käesoleva artikli lõikes 2 osutatud juhtudel teeb nõukogu otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.

4. Lõikeid 2 ja 3 ei kohaldata sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.

ARTIKKEL III-301

1. Kui Euroopa Ülemkogu või nõukogu on määratlenud liidu ühise lähenemisviisi artikli I-40 lõike 5 tähenduses, koordineerivad liidu välisminister ja liikmesriikide välisministrid oma tegevust nõukogus.
2. Liikmesriikide diplomaatilised esindused ning liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvaheliste organisatsioonide juures teevad koostööd ning aitavad kaasa lõikes 1 osutatud ühise lähenemisviisi määratlemisele ja rakendamisele.

ARTIKKEL III-302

Ministrite Nõukogu võib nimetada liidu välisministri ettepanekul eriesindaja, kellel on volitused teatavates poliitikaküsimustes. Eriesindaja täidab oma ülesandeid ministri alluvuses.

ARTIKKEL III-303

Liit võib sõlmida lepinguid ühe või mitme riigiga või rahvusvahelise organisatsiooniga käesoleva peatükiga hõlmatud valdkondades.

ARTIKKEL III-304

1. Liidu välisminister konsulteerib Euroopa Parlamendiga ja informeerib teda vastavalt artikli I-40 lõikele 8 ja artikli I-41 lõikele 8. Ta tagab, et Euroopa Parlamendi arvamusi võetakse asjakohaselt arvesse. Euroopa Parlamendi teavitamise võib teha ülesandeks eriesindajatele.
2. Euroopa Parlament võib esitada nõukogule ja liidu välisministrile küsimusi ning anda neile soovitusi. Kaks korda aastas korraldab ta arutelu ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sealhulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika elluviimisel saavutatud edusammude üle.

ARTIKKEL III-305

1. Liikmesriigid koordineerivad oma tegevust rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel. Niisugustel foorumitel toetavad nad liidu seisukohti. Sellise koordineerimise tagab liidu välisminister.

Rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel, millest ei võta osa kõik liikmesriigid, toetavad osalevad liikmesriigid liidu seisukohti.

2. Kooskõlas artikli I-16 lõikega 2 teavitavad liikmesriigid, kes on esindatud rahvusvahelistes organisatsioonides või rahvusvahelistel konverentsidel, millest ei võta osa kõik liikmesriigid, viimasena nimetatuid ning ka liidu välisministrit kõigist ühist huvi pakkuvatest küsimustest.

Liikmesriigid, kes on ühtlasi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu liikmed, kooskõlastavad oma tegevuse ning teavitavad täielikult teisi liikmesriike ja liidu välisministrit. Liikmesriigid, kes on julgeolekunõukogu liikmed, kaitsevad oma funktsioonide täitmisel liidu seisukohti ja huve, ilma et see piiraks nende kohustusi, mis tulenevad Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja sätetest.

Kui liit on võtnud seisukoha Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu päevakorda kuulavas küsimuses, taotlevad liikmesriigid, kes on julgeolekunõukogu liikmed, et liidu välisminister kutsutaks esitama liidu seisukohta.

ARTIKKEL III-306

Liikmesriikide diplomaatilised ja konsulaaresindused ning liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvahelistel konverentsidel ning nende esindajad rahvusvahelistes organisatsioonides teevad koostööd, kindlustades selle peatüki alusel vastu võetud liidu seisukohti ja meetmeid määratlevate Euroopa otsuste järgimise ja rakendamise. Nad tihendavad koostööd teabevahetuse ja ühishinnangute andmise teel.

Nad aitavad rakendada artikli I-10 lõike 2 punktis c osutatud Euroopa kodanike õigust kaitsele kolmandate riikide territooriumil ning vastavalt artiklile III-127 võetud meetmeid.

ARTIKKEL III-307

1. Ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, jälgib poliitika- ja julgeolekukomitee rahvusvahelist olukorda ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga hõlmatud valdkondades ning aitab kaasa poliitika määratlemisele, esitades kas nõukogu või liidu välisministri taotlusel või omal algatusel nõukogule arvamusi. Ta jälgib ka kokkulepitud poliitika rakendamist, ilma et see piiraks liidu välisministri pädevust.

2. Käesoleva peatüki reguleerimisalas teostab poliitika- ja julgeolekukomitee nõukogu ja liidu välisministri vastutusel artiklis III-309 osutatud kriisiohjamisoperatsioonide poliitilist kontrolli ja strateegilist juhtimist.

Nõukogu võib volitada komiteed kriisiohjamisoperatsiooni elluviimiseks ja selle kestel, nagu nõukogu kindlaks määrab, võtma operatsiooni poliitilise kontrolli ja strateegilise juhtimisega seotud asjakohaseid meetmeid.

ARTIKKEL III-308

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamine ei mõjuta põhiseadusega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust artiklites I-13 kuni I-15 ja I-17 osutatud liidu pädevuste teostamiseks.

Samuti ei mõjuta nimetatud artiklites loetletud poliitika rakendamine põhiseadusega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust liidu pädevuse teostamiseks käesoleva peatüki alusel.

2. JAGU

ÜHINE JULGEOLEKU- JA KAITSEPOLIITIKA

ARTIKKEL III-309

1. Artikli I-41 lõikes 1 osutatud missioonid, mille täitmisel liit võib kasutada tsiviil- ja sõjalisi vahendeid, hõlmavad ühiseid desarmeerimisoperatsioone, humanitaarabi- ja päästeoperatsioone, sõjalist nõustamist ja abistamist, konfliktide ennetamist ja rahutagamisoperatsioone, relvajõudude missioone kriiside ohjamisel, sealhulgas rahu sobitamist ning olukorra konfliktijärgset stabiliseerimist. Kõik nimetatud missioonid võivad aidata kaasa terrorismi tõkestamisele, muuhulgas toetades kolmandaid riike nende võitluses terrorismi vastu oma territooriumil.
2. Nõukogu võtab seoses lõikes 1 osutatud missioonidega vastu Euroopa otsuseid, milles määratletakse nende eesmärgid ja ulatus ning elluviimise üldtingimused. Liidu välisminister, kes tegutseb nõukogu alluvuses ning tihedas ja pidevas ühenduses poliitika- ja julgeolekukomiteega, tagab selliste missioonide tsiviil- ja sõjaliste aspektide kooskõlastamise.

ARTIKKEL III-310

1. Nõukogu võib artikli III-309 alusel vastuvõetud Euroopa otsuste raames usaldada teatavate missioonide täitmise liikmesriikide rühmale, kes soovivad ja on suutelised sellist missiooni täitma. Need liikmesriigid lepivad koos liidu välisministriga omavahel kokku missiooni täitmise tingimustes.

2. Missiooni täitmises osalevad liikmesriigid teavitavad nõukogu regulaarselt oma edusammudest omal algatusel või mõne teise liikmesriigi nõudmisel. Asjaomased riigid informeerivad nõukogu viivitamata, kui missiooni täitmine toob kaasa olulisi tagajärgi või eeldab lõikes 1 osutatud Euroopa otsustega kindlaks määratud missiooni eesmärgi, ulatuse ja tingimuste muutmist. Sellistel juhtudel võtab nõukogu vastu vajalikud Euroopa otsused.

ARTIKKEL III-311

1. Artikli I-41 lõikega 3 asutatud ja nõukogu juhatusel tegutseva kaitsevõime arendamise, teadusuuringute, hangete ja relvastuse alase agentuuri (Euroopa Kaitseagentuuri) ülesandeks on:

- a) aidata liikmesriikidel määratleda nende sõjalise võimekuse alaseid eesmärke ja hinnata seda, kuidas liikmesriigid täidavad oma sõjalise võimekusega seotud kohustusi;
- b) edendada operatiivvajaduste ühtlustamist ning tõhusate ja kokkusobivate hankemenetluste kasutuselevõtmist;
- c) pakkuda mitmepoolse osalusega projekte sõjalise võimekusega seotud eesmärkide saavutamiseks ning tagada liikmesriikide poolt rakendatavate programmide koordineerimine ja asjakohaste koostööprogrammide juhtimine;
- d) toetada kaitsetehnoloogia alaseid uuringuid ning koordineerida ja kavandada ühisuuringuid ja tulevasi operatiivvajadusi rahuldavate tehniliste lahenduste väljatöötamist;

e) aidata määratleda ja vajaduse korral rakendada mis tahes kasulikke meetmeid kaitsesektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi tugevdamiseks ja sõjaliste kulutuste tõhustamiseks.

2. Euroopa Kaitseagentuuri töös võivad osaleda kõik liikmesriigid, kes selleks soovi avaldavad. Nõukogu võtab kvalifitseeritud häälteenamusega vastu Euroopa otsuse, milles määratakse kindlaks agentuuri põhikiri, asukoht ja töökord. Selles otsuses võetakse arvesse tegelikku osalemist agentuuri tegevuses. Agentuuri raames luuakse asjakohased rühmad, kuhu kuuluvad ühisprojektides koostööd tegevad liikmesriigid. Vajaduse korral täidab agentuur oma ülesandeid koostöös komisjoniga.

ARTIKKEL III-312

1. Liikmesriigid, kes soovivad osaleda artikli I-41 lõikes 6 osutatud alalises struktureeritud koostöös, kes vastavad nõuetele ja on võtnud endale sõjalist võimekust puudutavad kohustused, mis on esitatud protokollis alalise struktureeritud koostöö kohta, teatavad oma kavatsusest nõukogule ja liidu välisministrile.

2. Kolme kuu jooksul pärast lõikes 1 osutatud teatamist võtab nõukogu vastu Euroopa otsuse, millega kehtestatakse alaline struktureeritud koostöö ja määratakse kindlaks osalevate liikmesriikide nimekiri. Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast liidu välisministriiga konsulteerimist.

3. Liikmesriik, kes soovib hiljem alalises struktureeritud koostöös osaleda, teatab oma kavatsusest nõukogule ja liidu välisministrile.

Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, millega kinnitab alalise struktureeritud koostöö protokollis artiklites 1 ja 2 osutatud tingimusi täitva ja kohustusi võtva asjaomase liikmesriigi osalemise. Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast liidu välisministri konsulteerimist. Hääletamisel osalevad ainult osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

Blokeerivasse vähemusse peab kuuluma vähemalt minimaalne arv nõukogu liikmeid, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige; ilma milleta, loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

4. Kui osalev liikmesriik ei täida enam nõudmisi või ei saa enam täita kohustusi, millele on osutatud alalist struktureeritud koostööd käsitleva protokollis artiklites 1 ja 2, võib nõukogu võtta vastu asjaomase liikmesriigi osalemist peatava Euroopa otsuse.

Nõukogu teeb otsuseid kvalifitseeritud häälteenamusega. Hääletavad ainult osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, välja arvatud kõnealune liikmesriik.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55%-lise häälteenamusena tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis hõlmavad kokku vähemalt 65% nende riikide elanikkonnast.

Blokeerivasse vähemusse peab kuuluma vähemalt minimaalne arv nõukogu liikmeid, kes esindavad rohkem kui 35% osalevate liikmesriikide elanikkonnast, pluss üks liige; ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamus.

5. Osalev liikmesriik, kes soovib alalisest struktureeritud koostööst loobuda, teavitab oma kavatsusest nõukogu, mis võtab arvesse, et kõnealune liikmesriik enam ei osale.

6. Nõukogu poolt alalise struktureeritud koostöö raames vastuvõetavad Euroopa otsused ja soovitused võetakse vastu ühehäälselt, välja arvatud need, mis on sätestatud lõigetes 2 kuni 5. Käesoleva lõike kohaldamisel nõutakse ühehäälsuseks ainult osalevate liikmesriikide esindajate hääli.

3. JAGU

RAHANDUSSÄTTED

ARTIKKEL III-313

1. Käesoleva peatüki rakendamisest tingitud institutsioonide halduskulud arvatakse liidu eelarvesse.

2. Käesoleva peatüki rakendamisega kaasnevad toimimiskulud arvatakse samuti liidu eelarvesse, välja arvatud sõjalise ja kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonidega kaasnevad kulud ning juhud, mil nõukogu otsustab teisiti.

Kui kulusid ei arvata liidu eelarvesse, katavad liikmesriigid need kulud rahvamajanduse kogutoodangu järgi määratud skaala kohaselt, kui nõukogu ei otsusta teisiti. Liikmesriigid, kelle esindajad nõukogus on artikli III-300 lõike 1 teise lõigu kohaselt teinud ametliku avalduse, ei ole kohustatud osalema sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonidega kaasnevate kulude rahastamises.

3. Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, millega määratakse kindlaks erimenetlused, mis tagavad liidu eelarvevahendite kiire eraldamise ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames tehtavate kiireloomuliste algatuste ning eelkõige artikli I-41 lõikes 1 ja artiklis III-309 osutatud missioone ettevalmistava tegevuse rahastamiseks. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikli I-41 lõikes 1 ja artiklis III-309 osutatud missioone ettevalmistava tegevuse kulud, mida ei arvata liidu eelarvesse, rahastatakse liikmesriikide sissemaksetega loodud käivitusfondist.

Nõukogu võtab liidu välisministri ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega vastu Euroopa otsused, milles määratakse kindlaks:

- a) käivitusfondi loomise ja rahastamise kord, eelkõige fondile eraldatavad summad;
- b) käivitusfondi haldamise kord;
- c) finantskontrolli teostamise kord.

Kui kooskõlas artikli I-41 lõikega 1 ja artikliga III-309 kavandatava missiooni kulusid ei saa arvata liidu eelarvesse, volitab nõukogu liidu välisministrit kasutama kõnealust fondi. Liidu välisminister annab nõukogule aru selle volituse kasutamise kohta.

III PEATÜKK

ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA

ARTIKKEL III-314

Tolliliidu rajamisega vastavalt artiklile III-151 aitab liit ühistes huvides kaasa maailmakaubanduse harmoonilisele arengule, rahvusvahelises kaubanduses ja välismaiste otseinvesteeringute suhtes kehtivate piirangute järkjärgulisele kaotamisele ning tolli- ja muude tõkete alandamisele.

ARTIKKEL III-315

1. Ühine kaubanduspoliitika rajaneb ühtsetel põhimõtetel, eriti mis puutub tariifide muutmisse, kaupade ja teenustega ning intellektuaalomandi kaubandusaspektidega seotud tolli- ja kaubanduskokkulepete sõlmimisse, välismaistesse otseinvesteeringutesse, liberaliseerimismeetmete ühtlustamisse, ekspordipoliitikasse ning kaubanduse kaitsemeetmetesse, näiteks meetmetesse, mis on vajalikud dumpingu või subsiidiumide puhul. Ühist kaubanduspoliitikat teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega.

2. Ühise kaubanduspoliitika rakendamise raamistiku määratlevad meetmed kehtestatakse Euroopa seadusega.

3. Kui ühe või mitme riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmitavate lepingute üle on vaja pidada läbirääkimisi, kohaldatakse artikli III-325 sätteid käesoleva artikli erisätete alusel.

Komisjon annab soovitusi nõukogule, kes volitab komisjoni alustama vajalikke läbirääkimisi. Nõukogu ja komisjon tagavad selle, et läbirääkimiste tulemusel sõlmitavad lepingud vastavad liidusisesele poliitikale ja normidele.

Komisjon peab läbirääkimisi, konsulteerides erikomiteega, mille nõukogu määrab selle ülesande täitmisel abistama komisjoni, ning niisuguste juhiste raames, mida nõukogu peab vajalikuks komiteele adresseerida. Komisjon annab erikomiteele ja Euroopa Parlamendile regulaarselt aru läbirääkimiste edenemise kohta.

4. Seoses lõikes 3 osutatud lepingute üle läbirääkimisega ja nende sõlmimisega teeb nõukogu otsused kvalifitseeritud häälteenamusega.

Seoses lepingute läbirääkimise ja sõlmimisega teenuste ja intellektuaalomandi kaubandusaspektide valdkonnas, samuti välismaiste otseinvesteeringute valdkonnas, teeb nõukogu otsused ühehäälselt, kui need lepingud sisaldavad sätteid, mis liidusiseste eeskirjade vastuvõtmiseks nõuavad ühehäälsust.

Nõukogu teeb samuti ühehäälse otsuse lepingute üle läbirääkimiste pidamiseks ja nende sõlmimiseks:

- a) kultuuri- ja audiovisuaalteenuste valdkonnas, kui need lepingud võivad ohustada liidu kultuurilist ja keelelist mitmekesisust;

- b) sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuteenuste valdkonnas, kui need lepingud võivad tõsiselt häirida selliste teenuste osutamise riiklikku korraldust ning piirata liikmesriikide vastutust selliste teenuste osutamisel.
5. Transpordialaste rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamisel ja nende sõlmimisel kohaldatakse III jaotise III peatüki 7. alajao sätteid ja artiklit III-325.
6. Käesoleva artikliga ühise kaubanduspoliitika valdkonnas omistatud pädevuse teostamine ei mõjuta liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust ega kohusta liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama, niivõrd kui põhiseadus välistab sellise ühtlustamise.

IV PEATÜKK

KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA JA HUMANITAARABI

1. JAGU

ARENGUKOOSTÖÖ

ARTIKKEL III-316

1. Liidu poliitikat arengukoostöö valdkonnas teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Liidu ja liikmesriikide arengukoostöö poliitikad täiendavad ja tugevdavad teineteist.

Liidu arengukoostöö poliitika põhieesmärgiks on vaesuse vähendamine ja pikemas perspektiivis selle kaotamine. Liit võtab arengukoostöö eesmärke arvesse muu sellise poliitika puhul, mida ta rakendab ja mis tõenäoliselt mõjutab arengumaid.

2. Liit ja liikmesriigid täidavad neid kohustusi ja arvestavad neid eesmärke, mis nad on heaks kiitnud Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ja teistes pädevates rahvusvahelistes organisatsioonides.

ARTIKKEL III-317

1. Euroopa seaduse või raamseadusega võetakse arengukoostöö poliitika teostamiseks vajalikud meetmed, mis võivad hõlmata arengumaadega elluviidavaid mitmeaastaseid koostööprogramme või temaatilisi programme.

2. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega või pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega lepinguid, mis aitavad saavutada artiklites III-292 ja III-316 osutatud eesmärke.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada rahvusvahelistes organites läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid.

3. Euroopa Investeerimispank aitab oma põhikirjas esitatud tingimuste kohaselt kaasa lõikes 1 osutatud meetmete rakendamisele.

ARTIKKEL III-318

1. Meetmete vastastikuse täiendavuse ja tõhususe edendamiseks kooskõlastavad liit ja liikmesriigid oma arengukoostöö poliitikat ning konsulteerivad üksteisega oma abiprogrammide suhtes, seda ka rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel. Nad võivad algselt ühismeetmeid. Vajadusel aitavad liikmesriigid kaasa liidu abiprogrammide rakendamisele.
2. Komisjon võib teha kasulikke algatusi, et edendada lõikes 1 märgitud kooskõlastamist.
3. Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2. JAGU

MAJANDUS-, FINANTS- JA TEHNILINE KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA

ARTIKKEL III-319

1. Ilma et see piiraks põhiseaduse muude sätete, eriti artiklite III-316 kuni III-318 kohaldamist, viib liit kolmandate riikide suhtes, mis ei ole arengumaad, ellu majandus-, finants- ja tehnilise koostöö meetmeid, mis hõlmavad eelkõige finantsvaldkonnas antavat abi. Sellised meetmed on kooskõlas liidu arengupoliitikaga ning neid viiakse ellu kooskõlas tema välisgevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Liidu ja liikmesriikide meetmed täiendavad ja tugevdavad üksteist.

2. Lõike 1 rakendamiseks vajalikud meetmed võetakse Euroopa seaduse või raamseadusega.
3. Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Liidu koostöö korralduse võib kokku leppida liidu ja asjaomaste kolmandate isikute vaheliste lepingutega.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada rahvusvahelistes organites läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid.

ARTIKKEL III-320

Kui kolmanda riigi olukord nõuab liidu kiiret finantsabi, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu vajalikud Euroopa otsused.

3. JAGU

HUMANITAARABI

ARTIKKEL III-321

1. Liidu operatsioone humanitaarabi valdkonnas teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Selliste operatsioonide eesmärk on anda sündmusekohast abi ning teha päästetöid ja pakkuda kaitset loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste tõttu kannatanud inimestele kolmandates riikides, et rahuldada erinevatest olukordadest tingitud humanitaarvajadusi. Liidu ja liikmesriikide operatsioonid täiendavad ja tugevdavad üksteist.
 2. Humanitaarabioperatsioone korraldatakse kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning erapooletuse, neutraalsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetega.
 3. Euroopa seaduse või raamseadusega võetakse meetmed, millega määratakse kindlaks liidu humanitaarabioperatsioonide elluviimise raamistik.
 4. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega või pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega lepinguid, mis aitavad saavutada lõikes 1 ja artiklis III-292 osutatud eesmärke.
- Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada rahvusvahelistes organites läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid.

5. Et luua raamistikku, milles Euroopa noored saaksid liidu humanitaarabioperatsioonidele ühiselt kaasa aidata, asutatakse Euroopa vabatahtlik humanitaarabikorpus. Korpuse põhikiri ja töökord määratakse kindlaks Euroopa seadusega.
6. Komisjon võib liidu ja liikmesriikide meetmete kooskõlastamiseks teha kasulikke algatusi, et edendada liidu ja siseriiklike humanitaarabimeetmete vastastikust täiendavust ja tõhusust.
7. Liit tagab, et tema humanitaarabioperatsioonid kooskõlastatakse ja need ühtuvad rahvusvaheliste organisatsioonide ja organite, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni süsteemi kuuluvate organisatsioonide ja organite operatsioonidega.

V PEATÜKK

PIIRAVAD MEETMED

ARTIKKEL III-322

1. Kui kooskõlas käesoleva jaotise II peatükiga vastuvõetud Euroopa otsus näeb ette majandus- ja finantssuhete osalise või täieliku katkestamise või piiramise ühe või mitme kolmanda riigiga, võtab nõukogu liidu välisministri ja komisjoni ühise ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega vastu vajalikud Euroopa määrused või otsused. Ta teavitab sellest Euroopa Parlamenti.

2. Kui kooskõlas käesoleva jaotise II peatükiga vastu võetud Euroopa otsuses on nii sätestatud, võib nõukogu lõikes 1 osutatud menetluse alusel võtta piiravaid meetmeid juriidiliste või füüsiliste isikute ning rühmituste või mitteriiklike üksuste suhtes.
3. Käesolevas artiklis osutatud õigusaktid sisaldavad vajalikke õiguslikke tagatisi käsitlevaid sätteid.

VI PEATÜKK

RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

ARTIKKEL III-323

1. Liit võib sõlmida lepingu ühe või mitme kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga, kui põhiseaduses on nii sätestatud või kui lepingu sõlmimine on vajalik mõne põhiseaduses seatud eesmärgi saavutamiseks liidu poliitika raames, kui lepingu sõlmimist näeb ette liidu juriidiliselt siduv õigusakt või kui see võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende kohaldamisala.
2. Liidu sõlmitud lepingud seovad liidu institutsioone ja liikmesriike.

ARTIKKEL III-324

Liit võib sõlmida assotsiatsioonilepingu ühe või mitme kolmanda riigiga või rahvusvahelise organisatsiooniga selleks, et luua assotsiatsioon, mis hõlmab vastastikuseid õigusi ja kohustusi, ühismeetmeid ja erimenetlusi.

ARTIKKEL III-325

1. Ilma et see piiraks artikli III-315 sätete kohaldamist, peetakse liidu ja kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide vaheliste lepingute üle läbirääkimisi ja selliseid lepinguid sõlmitakse vastavalt järgmisele menetlusele.
2. Nõukogu annab loa alustada läbirääkimisi, võtab vastu läbirääkimisjuhised, annab loa lepingutele alla kirjutada ja sõlmib lepingud.
3. Komisjon või liidu välisminister, kui kavandatav leping on eranditult või põhimõtteliselt seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, annab soovitusi nõukogule, kes võtab vastu Euroopa otsuse, millega antakse luba alustada läbirääkimisi ning nimetatakse sõltuvalt kavandatava lepingu teemast liidu läbirääkija või läbirääkimisrühma juht.
4. Nõukogu võib anda läbirääkijale juhiseid ning moodustada erikomitee, kellega tuleb läbirääkimiste pidamisel konsulteerida.
5. Läbirääkija ettepaneku põhjal võtab nõukogu vastu Euroopa otsuse, millega antakse luba lepingule alla kirjutada ja vajaduse korral seda ajutiselt enne jõustumist kohaldada.

6. Nõukogu võtab läbirääkija ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse lepingu sõlmimise kohta.

Välja arvatud juhud, kui leping on seotud eranditult ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, võtab nõukogu vastu Euroopa otsuse lepingu sõlmimise kohta:

- a) pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt järgmistel juhtudel:
 - i) kui sõlmitakse assotsiatsioonilepinguid;
 - ii) kui liit ühineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga;
 - iii) kui sõlmitakse lepinguid, mis koostöömenetlusi kehtestades loovad teatud institutsioonilisi raamistikke;
 - iv) kui sõlmitakse liidu eelarvele olulist mõju avaldavaid lepinguid;
 - v) kui sõlmitakse lepinguid, mis hõlmavad valdkondi, mille suhtes kohaldatakse kas seadusandlikku tava- või erimenetlust, mille puhul on nõutav Euroopa Parlamendi nõusolek.

Kiireloomulisel juhul võivad Euroopa Parlament ja nõukogu kokku leppida nõusoleku andmise tähtajas;

- b) pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga muudel juhtudel. Euroopa Parlament esitab oma arvamuse tähtaja jooksul, mille nõukogu võib määrata sõltuvalt asja kiireloomulisusest. Kui selle tähtaja jooksul arvamust ei ole esitatud, võib nõukogu teha otsuse.

7. Lepingu sõlmimisel võib nõukogu erandina lõigetest 5, 6 ja 9 volitada läbirääkijat kiitma liidu nimel heaks lepingu muudatusi, kui leping näeb ette, et muudatused tuleb vastu võtta lihtsustatud korras või et seda peab tegema lepingus sätestatud organ. Nõukogu võib sellisele volitamisele seada eritingimusi.

8. Nõukogu teeb kogu menetluse käigus otsuseid kvalifitseeritud häälteenamusega.

Ta otsustab siiski ühehäälselt, kui leping hõlmab valdkonda, mille puhul liidu õigusakti vastuvõtmisel on nõutav ühehäälsus, samuti juhul, kui sõlmitakse assotsiatsioonilepingud ja artiklis III-319 osutatud lepingud kandidaatriikidega.

9. Nõukogu võtab komisjoni või liidu välisministri ettepaneku põhjal vastu Euroopa otsuse, millega peatatakse lepingu täitmine ja kehtestatakse seisukohad, mida liidu nimel peab vastu võtma lepingus sätestatud organ, kui asjaomasel organil tuleb vastu võtta õigusliku toimega akte, välja arvatud aktid, millega täiendatakse või muudetakse lepingu institutsioonilist raamistikku.

10. Euroopa Parlamenti teavitatakse viivitamata ja täielikult kõigil menetluse etappidel.

11. Liikmesriik, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võib taotleda Euroopa Kohtult arvamust selle kohta, kas kavandatav leping on kooskõlas põhiseadusega. Kui Euroopa Kohtu arvamus on negatiivne, saab kavandatav leping jõustuda üksnes juhul, kui seda muudetakse või kui põhiseadus vaadatakse läbi.

ARTIKKEL III-326

1. Erandina artiklist III-325 võib nõukogu, tehes otsuse kas Euroopa Keskpanga või komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtivale konsensusele jõudmise üle sõlmida ametlikke kokkuleppeid euro vahetuskursisüsteemi kohta kolmandate riikide valuutade suhtes. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ning kooskõlas lõikes 3 sätestatud menetlusega.

Nõukogu võib kas Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal või komisjoni soovitusel põhjal ning pärast Euroopa Keskpangaga konsulteerimist hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtiva konsensuse saavutamist taotledes võtta vastu või korrigeerida euro keskkursse vahetuskursisüsteemi piires või neist loobuda. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti euro keskkursside kinnitamisest, korrigeerimisest või neist loobumisest.

2. Lõikes 1 osutatud vahetuskursisüsteemi puudumisel ühe või mitme kolmanda riigi valuuta suhtes võib nõukogu kas Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal või komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga sõnastada nende valuutade suhtes vahetuskursipoliitika üldsuunised. Need üldsuunised ei piira Euroopa Keskpankade Süsteemi esmast eesmärki säilitada hindade stabiilsus.

3. Kui liidul on vaja pidada läbirääkimisi ühe või mitme riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga raha- või välisvaluutarežiimi küsimusi käsitlevate lepingute üle, siis erandina artiklist III-325 otsustab läbirääkimiste korra ning niisuguste lepingute sõlmimise nõukogu komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga. Selline kord tagab, et liit väljendab ühtset seisukohta. Komisjon on läbirääkimistesse kaasatud täiel määral.

4. Liikmesriigid võivad pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organites ning sõlmida lepinguid, ilma et see piiraks liidu pädevust ja liidu lepinguid majandus- ja rahaliidu suhtes.

VII PEATÜKK

LIIDU SUHTED RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDE JA KOLMANDATE RIIKIDEGA NING LIIDU DELEGATSIOONID

ARTIKKEL III-327

1. Liit seab sisse kõik asjakohased koostöövormid Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni organite ja selle allasutuste, Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga.

Liit säilitab samuti kohaseid suhteid teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2. Käesoleva artikli rakendamine on liidu välisministri ja komisjoni kohustus.

ARTIKKEL III-328

1. Liitu esindavad liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides.
2. Liidu delegatsioonid alluvad liidu välisministrile. Nad tegutsevad tihedas koostöös liikmesriikide diplomaatiliste ja konsulaaresindustega.

VIII PEATÜKK

SOLIDAARSUSKLAUSLI RAKENDAMINE

ARTIKKEL III-329

1. Kui üht liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks, abistavad seda liikmesriiki tema poliitilise võimu organite taotlusel teised liikmesriigid. Selleks koordineerivad liikmesriigid omavahelist tegevust nõukogus.
2. Artiklis I-43 osutatud solidaarsusklausli liidu poolse rakendamise korra määratleb nõukogu komisjoni ja liidu välisministri ühise ettepaneku põhjal vastu võetud Euroopa otsusega. Nõukogu teeb otsuse kooskõlas artikli III-300 lõikega 1, kui see otsus on kaitsepoliitilise tähendusega. Sellest teavitatakse Euroopa Parlamenti.

Käesoleva lõike kohaldamisel ja ilma et see piiraks artikli III-344 kohaldamist, abistab nõukogu poliitika- ja julgeolekukomitee, keda toetavad ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames loodud struktuurid ja artiklis III-261 osutatud komitee, kes esitavad vajaduse korral ühisarvamusi.

3. Et liit ja selle liikmesriigid saaksid tõhusalt toimida, hindab Euroopa Ülemkogu regulaarselt liitu ähvardavaid ohtusid.

VI JAOTIS

LIIDU TOIMIMINE

I PEATÜKK

SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

1. JAGU

INSTITUTSIOONID

1. alajagu

Euroopa Parlament

ARTIKKEL III-330

1. Nõukogu Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse vajalikud meetmed Euroopa Parlamendi liikmete otsesteks ja üldisteks valimisteks ühtse menetluse kohaselt kõikides liikmesriikides või kõikidele liikmesriikidele ühistel põhimõtetel.

Nõukogu võtab vastu ühehäälese otsuse Euroopa Parlamendi algatuse põhjal ja pärast Euroopa Parlamendilt, kes teeb otsuse oma liikmete häälteenamusega, nõusoleku saamist. Seadus või raamseadus jõustub pärast seda, kui liikmesriigid on selle heaks kiitnud kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega.

2. Euroopa Parlamendi Euroopa seaduses sätestatakse eeskirjad ja üldtingimused, mis reguleerivad tema liikmete tegevust. Euroopa Parlament teeb otsuse omal algatusel pärast komisjoni arvamuse küsimist ja pärast nõukogu heakskiidu saamist. Parlamendi praeguste või endiste liikmete maksustamise eeskirju ja tingimusi käsitleva otsuse teeb nõukogu ühehäälselt.

ARTIKKEL III-331

Euroopa seadusega võetakse vastu eeskirjad, mis reguleerivad Euroopa tasandi erakondi, millele on osutatud artikli I-46 lõikes 4, ning eelkõige nende rahastamise eeskirju.

ARTIKKEL III-332

Euroopa Parlament võib oma liikmete häälteenamusega taotleda, et komisjon esitaks asjakohased ettepanekud küsimuste kohta, mille puhul ta peab põhiseaduse rakendamisel vajalikuks liidu õigusakti vastuvõtmist. Kui komisjon ettepanekut ei esita, teatab ta Parlamendile selle põhjustest.

ARTIKKEL III-333

Ilma et see piiraks põhiseadusega teistele institutsioonidele või asutustele antud volitusi, võib Euroopa Parlament oma kohustusi täites liikmete ühe neljandiku nõudmisel asutada ajutise uurimiskomisjoni, et uurida väidetavaid rikkumisi või haldusomavoli liidu õiguse rakendamisel, välja arvatud juhud, kui väidetavaid fakte uurib kohus ja kui asi on alles kohtumenetluses.

Ajutine uurimiskomisjon lõpetab tegevuse oma aruande esitamise järel.

Euroopa Parlamendi Euroopa seaduses nähakse ette üksikasjalikud sätted, mis reguleerivad uurimisõiguse kasutamist. Euroopa Parlament teeb otsuse omal algatusel pärast seda, kui on saanud nõukogu ja komisjoni heakskiidu.

ARTIKKEL III-334

Vastavalt artikli I-10 lõike 2 punktile d on igal liidu kodanikul ning igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on mõnes liikmesriigis, õigus kas üksikult või koos teiste isikutega pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole küsimuses, mis kuulub liidu tegevusvaldkondadesse ja puudutab otseselt teda.

ARTIKKEL III-335

1. Euroopa Parlament valib Euroopa ombudsmani. Vastavalt artikli I-10 lõike 2 punktide d ning artiklile I-49 on ta volitatud igalt liidu kodanikult või igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on mõnes liikmesriigis, vastu võtma kaebusi haldusomavoli juhtude kohta liidu institutsioonide, organite või asutuste tegevuses; välja arvatud Euroopa Liidu Kohus, kui see tegutseb õigusemõistjana.

Kooskõlas oma kohustustega korraldab ombudsman kas omal algatusel, otseselt talle või siis Euroopa Parlamendi liikme kaudu esitatud kaebuste põhjal uurimise, kui ta leiab selleks olevat alust, välja arvatud juhud, kui väidetavad faktid on või on olnud arutamisel kohtumenetluses. Kui ombudsman tuvastab haldusliku omavoli juhtumi, esitab ta asja vastavale institutsioonile, organile või asutusele, kellel on aega kolm kuud, et ombudsmani oma seisukohast informeerida. Seejärel saadab ombudsman ettekande Euroopa Parlamendile ja vastavale institutsioonile, organile või asutusele. Kaebuse esitanud isikut informeeritakse uurimise tulemustest.

Ombudsman esitab igal aastal Euroopa Parlamendile aruande oma uurimiste tulemustest.

2. Ombudsman valitakse iga Euroopa Parlamendi valimise järel viimasega samaks ametiajaks. Ombudsmani võib ametisse tagasi nimetada.

Euroopa Kohus võib Euroopa Parlamendi taotlusel ombudsmani ametist tagandada, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises.

3. Ombudsman on oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatu. Nende kohustuste täitmisel ta ei taotle ega saa juhiseid üheltki institutsioonilt, organilt või asutuselt. Ametisoleku ajal ei tohi ombudsman töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal.

4. Euroopa Parlamendi Euroopa seadusega nähakse ette üksikasjalikud sätted ja üldtingimused, mis reguleerivad ombudsmani ülesannete täitmist. Euroopa Parlament teeb otsuse omal algatusel pärast komisjoni arvamuse küsimist ja nõukogu heakskiidul.

ARTIKKEL III-336

Euroopa Parlament peab iga-aastase istungjärgu. See tuleb kokku märtsikuu teisel teisipäeval.

Euroopa Parlament võib kokku tulla erakorraliseks istungjärguks, kui seda taotleb parlamendiliikmete enamus või kui seda taotleb nõukogu või komisjon.

ARTIKKEL III-337

1. Euroopa Parlament kuulab Euroopa Ülemkogu ja nõukogu ära kooskõlas tingimustega, mis on sätestatud Euroopa Ülemkogu kodukorras ja nõukogu kodukorras.

2. Komisjon võib osa võtta kõikidest Euroopa Parlamendi istungitest ning komisjoni taotluse korral tuleb ta ära kuulata. Komisjon vastab suuliselt või kirjalikult Euroopa Parlamendi või selle liikmete küsimustele.

3. Euroopa Parlament arutab komisjoni esitatud iga-aastast üldaruannet avalikul istungil.

ARTIKKEL III-338

Kui põhiseadus ei sätesta teisiti, teeb Euroopa Parlament oma otsused häälteenamusega. Kvoorum määratakse kindlaks tema kodukorras.

ARTIKKEL III-339

Euroopa Parlament võtab vastu oma kodukorra, tehes otsuse oma liikmete häälteenamusega.

Euroopa Parlamendi dokumendid avaldatakse põhiseaduses ja tema kodukorras ettenähtud viisil.

ARTIKKEL III-340

Kui Euroopa Parlamendi päevakorda esitatakse umbusaldusavaldus komisjoni tegevuse kohta, ei pane Euroopa Parlament seda hääletusele varem kui kolme päeva möödumisel selle päevakorda esitamisest ning umbusaldusavaldus otsustatakse ainult avalikul hääletusel.

Kui umbusaldusavalduse poolt on vähemalt kaks kolmandikku antud häältest ja Euroopa Parlamendi liikmete enamus, siis astuvad komisjoni liikmed täies koosseisus tagasi ning liidu välisminister astub tagasi oma komisjonis täidetavatest ülesannetest. Nad jäävad ametisse ja jätkavad asjaajamist seni, kuni nad asendatakse kooskõlas artiklitega I-26 ja I-27. Sellisel juhul lõpeb nende asemele nimetatud komisjoni liikmete ametiaeg kuupäeval, mil oleks lõppenud täies koosseisus tagasi astuma sunnitud komisjoni liikmete ametiaeg.

2. alajagu

Euroopa Ülemkogu

ARTIKKEL III-341

1. Hääletamisel võib iga Euroopa Ülemkogu liige esindada peale enda veel ainult üht liiget.

Isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista Euroopa Ülemkogu vastu võtmast otsuseid, mis nõuavad ühehäälset.

2. Euroopa Ülemkogu võib kohale kutsuda Euroopa Parlamendi presidendi, et teda ära kuulata.
3. Euroopa Ülemkogu teeb lihthäälteenamusega otsuseid protseduurilistes küsimustes ja võtab lihthäälteenamusega vastu oma kodukorra.
4. Euroopa Ülemkogu abistab nõukogu peasekretariaat.

3. alajagu

Ministrite Nõukogu

ARTIKKEL III-342

Ministrite Nõukogu tuleb kokku, kui eesistuja selle omal algatusel või mõne Ministrite Nõukogu või komisjoni liikme taotlusel kokku kutsub.

ARTIKKEL III-343

1. Hääletamisel võib iga nõukogu liige esindada peale enda veel ainult üht liiget.
2. Kui nõukogu otsuseks on nõutav lihthäälteenamus, teeb ta otsuse oma liikmete häälteenamusega.
3. Isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista nõukogu vastu võtmast otsuseid, mis nõuavad ühehäälsust.

ARTIKKEL III-344

1. Liikmesriikide valitsuste alalistest esindajatest koosnev komitee vastutab nõukogu töö ettevalmistamise ja talle viimase poolt antud ülesannete täitmise eest. Nõukogu kodukorras sätestatud juhtudel võib komitee vastu võtta otsuseid menetlusküsimustes.

2. Nõukogule on abiks peasekretariaat, mida juhatab nõukogu nimetatud peasekretär.

Peasekretariaadi korralduse otsustab nõukogu lihthäälteenamusega.

3. Nõukogu teeb lihthäälteenamusega otsuseid protseduurilistes küsimustes ja võtab lihthäälteenamusega vastu oma kodukorra.

ARTIKKEL III-345

Nõukogu võib lihthäälteenamuse alusel komisjonilt taotleda uuringute korraldamist, mida nõukogu peab soovitavaks ühiste eesmärkide saavutamiseks, ning seda, et komisjon esitaks talle asjakohaseid ettepanekuid. Kui komisjon ettepanekut ei esita, teatab ta nõukogule selle põhjustest.

ARTIKKEL III-346

Nõukogu võtab vastu Euroopa otsused, milles kehtestatakse põhiseaduses ettenähtud komiteede tööd reguleerivad eeskirjad. Nõukogu võtab otsused vastu lihthäälteenamusega pärast komisjoniga konsulteerimist.

4. alajagu

Euroopa Komisjon

ARTIKKEL III-347

Komisjoni liikmed hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende kohustustega. Liikmesriigid kohustuvad austama nende sõltumatust ega püüa neid nende ülesannete täitmisel mõjutada.

Oma ametiaja jooksul ei või komisjoni liikmed töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal. Oma kohustusi täitma asudes kohustuvad nad pidulikult nii ametiaja jooksul kui ka pärast selle lõppemist austama sellest tulenevaid kohustusi ning eriti oma kohustust käituda ausalt ja diskreetselt teatud ametissenimetamiste suhtes või soodustuste vastuvõtmisel pärast oma ametiaja lõppemist. Nende kohustuste rikkumise korral võib Euroopa Kohus nõukogu lihthäälteenamuse alusel esitatud või komisjoni avalduse põhjal otsustada, et asjassepuutuv isik tuleb vastavalt asjaoludele kas ametist tagandada artiklis III-349 ettenähtud tingimustel või jätta ilma õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid soodustusi.

ARTIKKEL III-348

1. Kui tavaline asendamine või surm välja arvata, lõpevad komisjoni liikme kohustused ametist lahkumisel või tagandamisel.

2. Ametist lahkumise, tagandamise või surma tõttu vabaks jäänud liikme ametikohale nimetab nõukogu liikme ülejäänud ametiajaks ühisel kokkuleppel komisjoni presidendiga pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja artikli I-26 lõikes 4 sätestatud tingimuste kohaselt uue sama kodakondsusega liikme.

Nõukogu võib komisjoni presidendi ettepaneku põhjal ühehäälselt otsustada, et kõnealust vaba ametikohta ei ole vaja täita, eelkõige juhul, kui kõnealuse liikme ülejäänud ametiaeg on lühike.

3. Presidendi ametist lahkumise, tagandamise või surma korral asendatakse president kuni ametiaja lõpuni vastavalt artikli I-27 lõikele 1.

4. Liidu välisministri ametist lahkumise, tagandamise või surma korral asendatakse liidu välisminister kuni ametiaja lõpuni vastavalt artikli I-28 lõikele 1.

5. Kui tagasi astuvad kõik komisjoni liikmed, jäävad nad ametisse ja jätkavad asjaajamist seni, kuni nad artiklite I-26 ja I-27 kohaselt ametiaja lõpuni asendatakse.

ARTIKKEL III-349

Kui komisjoni liige ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema ametiülesannete täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsises üleastumises, võib Euroopa Kohus ta lihthäälteenamusega otsuse teinud nõukogu või komisjoni avalduse põhjal ametist tagandada.

ARTIKKEL III-350

Ilma et see piiraks artikli I-28 lõike 4 kohaldamist, struktureerib ning jagab komisjoni ülesanded komisjoni liikmete vahel komisjoni president vastavalt artikli I-27 lõikele 3. President võib ülesannete jaotust komisjoni ametiaja jooksul muuta. Komisjoni liikmed täidavad neile presidendi poolt pandud ülesandeid tema kontrolli all.

ARTIKKEL III-351

Komisjon teeb otsuse liikmete häälteenamusega. Kvoorum määratakse kindlaks tema kodukorras.

ARTIKKEL III-352

1. Komisjon võtab vastu oma kodukorra, selleks et tagada enda ja oma talituste töö. Ta tagab kodukorra avaldamise.
2. Komisjon avaldab igal aastal hiljemalt kuu aega enne Euroopa Parlamendi istungjärgu algust üldaruande liidu tegevuse kohta.

5. alajagu

Euroopa Liidu Kohus

ARTIKKEL III-353

Euroopa Kohus tuleb kokku kodadena, suurkoja või täiskoguna vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirjale.

ARTIKKEL III-354

Euroopa Kohut abistab kaheksa kohtujuristi. Euroopa Kohtu taotluse põhjal võib nõukogu võtta ühehäälselt vastu otsuse kohtujuristide arvu suurendamise kohta.

Kohtujuristi ülesanne on avalikult, erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid selliste kohtuasjade lahendamiseks, mille puhul Euroopa Liidu Kohtu põhikiri nõuab tema kaasamist.

ARTIKKEL III-355

Euroopa Kohtu kohtunikud ja kohtujuristid valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kes vastavad oma riigi kõrgeimasse kohtunikuametisse nimetamise nõuetele või kes on tunnustatud ja pädevad juristid. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel pärast konsulteerimist artiklis III-357 sätestatud komiteega.

Iga kolme aasta järel toimub Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas ettenähtud tingimustel kohtunike ja kohtujuristide osaline asendamine.

Kohtunikud valivad enda hulgast kolmeks aastaks Euroopa Kohtu presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

Euroopa Kohus võtab vastu oma kodukorra. Kodukorra kinnitab nõukogu.

ARTIKKEL III-356

Üldkohtu kohtunike arv määratakse Euroopa Liidu Kohtu põhikirjaga. Põhikirjas võib ette näha, et üldkohut abistavad kohtujuristid.

Üldkohtu liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kes on kõrgesse kohtunikuametisse nimetamiseks pädevad. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel pärast konsulteerimist artiklis III-357 sätestatud komiteega.

Üldkohtu liikmed asendatakse osaliselt iga kolme aasta järel.

Kohtunikud valivad enda hulgast kolmeks aastaks üldkohtu presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

Üldkohus kehtestab oma kodukorra kokkuleppel Euroopa Kohtuga. Kodukorra kinnitab nõukogu.

Kui põhikiri ei sätesta teisiti, kohaldatakse üldkohtu suhtes põhiseaduse Euroopa Kohut käsitlevaid sätteid.

ARTIKKEL III-357

Luuakse komitee, mille ülesandeks on esitada arvamus kandidaatide sobivuse kohta Euroopa Kohtu ja üldkohtu kohtuniku ja kohtujuristi ametikohale, enne kui liikmesriikide valitsused teevad artiklites III-355 ja III-356 osutatud ametisse nimetamised.

Komitee koosneb seitsmest liikmest, kes valitakse Euroopa Kohtu ja üldkohtu endiste liikmete, riikide kõrgeimate kohtute liikmete ning tunnustatud ja pädevate juristide hulgast, kusjuures ühe liikme kandidatuuri esitab Euroopa Parlament. Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, millega kehtestab komitee töökorra, ja Euroopa otsuse, millega nimetab komitee liikmed. Ta teeb otsuse Euroopa Kohtu presidendi algatusel.

ARTIKKEL III-358

1. Üldkohus on pädev lahendama esimese astmena artiklites III-365, III-367, III-370, III-372 ja III-374 osutatud hagnosisid, välja arvatud need, mis on määratud artikli III-359 alusel moodustatud erikohtule või kuuluvad Euroopa Liidu Kohtu põhikirja järgi Euroopa Kohtu pädevusse. Põhikiri võib ette näha, et üldkohtul on pädevus muud liiki hagnosisid lahendamiseks.

Käesoleva lõike alusel tehtud üldkohtu otsuseid võib Euroopa Kohtusse edasi kaevata üksnes õigusküsimustes vastavalt põhikirjas sätestatud tingimustele ning ulatusele.

2. Üldkohus on pädev lahendama erikohtute otsuste peale esitatud kaebusi.

Käesoleva lõike alusel tehtud üldkohtu otsuseid võib Euroopa Kohus erandkorras uuesti läbi vaadata põhikirjas sätestatud tingimustel ja ulatuses, kui valitseb tõsine oht, et need otsused kahjustavad liidu õiguse ühtsust või järjepidevust.

3. Üldkohus on teatavates Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas sätestatud valdkondades pädev lahendama küsimusi, mille suhtes artikli III-369 alusel taotletakse eelotsust.

Kui üldkohus leiab, et kohtuasjas nõutav põhimõtteline otsus tõenäoliselt mõjutab liidu õiguse ühtsust või järjepidevust, võib ta suunata asja otsustamiseks Euroopa Kohtusse.

Otsuseid, mis üldkohus on teinud küsimustes, mille suhtes taotletakse eelotsust, võib Euroopa Kohus erandkorras uuesti läbi vaadata põhikirjas sätestatud tingimustel ja ulatuses, kui valitseb tõsine oht, et need otsused kahjustavad liidu õiguse ühtsust või järjepidevust.

ARTIKKEL III-359

1. Euroopa seadusega võib moodustada üldkohtu juurde erikohtuid, et esimese astmena lahendada teatavates valdkondades algatatud teatud liiki hagnosisid. Euroopa seadus võetakse vastu komisjoni ettepaneku põhjal pärast Euroopa Kohtuga konsulteerimist või Euroopa Kohtu taotlusel pärast komisjoniga konsulteerimist.

2. Erikohtu moodustamise Euroopa seaduses sätestatakse eeskirjad erikohtu koosseisu ja talle omistatud pädevuse kohta.

3. Erikohtute otsuseid võib üldkohtusse edasi kaevata üksnes õigusküsimustes või, kui see on ette nähtud erikohtu moodustamise Euroopa seaduses, ka faktilistes asjaoludes.
4. Erikohtute liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kes on kohtunikuametisse nimetamiseks pädevad. Ametisse nimetab nad nõukogu, kes teeb otsuse ühehäälselt.
5. Erikohtud kehtestavad oma kodukorra kokkuleppel Euroopa Kohtuga. Kodukorra kinnitab nõukogu.
6. Kui erikohtu moodustamise Euroopa seadus ei sätesta teisiti, kohaldatakse erikohtute suhtes põhiseaduse Euroopa Liidu Kohut käsitlevaid sätteid ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja sätteid. Põhikirja I jaotist ja selle artiklit 64 kohaldatakse erikohtutele igal juhul.

ARTIKKEL III-360

Kui komisjon on arvamisel, et liikmesriik ei ole täitnud põhiseadusest tulenevat kohustust, esitab ta selle kohta oma põhjendatud arvamuse, olles andnud asjassepuutuvale riigile võimaluse esitada oma märkused.

Kui asjassepuutuv riik ei järgi esitatud arvamust komisjoni seatud tähtaja jooksul, võib komisjon anda asja Euroopa Liidu Kohtusse.

ARTIKKEL III-361

Liikmesriik, kes on arvamusel, et teine liikmesriik ei ole täitnud põhiseadusest tulenevat kohustust, võib anda asja Euroopa Liidu Kohtusse.

Enne kui liikmesriik esitab hagi teise liikmesriigi vastu seoses põhiseadusest tuleneva kohustuse väidetava rikkumisega, annab ta asja arutamiseks komisjonile.

Kui mõlemale asjassepuutuvale riigile on antud võimalus esitada nii suuliselt kui ka kirjalikult oma märkused vastaspoole väidete kohta, esitab komisjon oma põhjendatud arvamuse.

Kui komisjon ei ole esitanud oma arvamust kolme kuu jooksul alates küsimuse tema kätte andmise kuupäevast, siis sellise arvamuse puudumine ei takista asja andmist Euroopa Liidu Kohtusse.

ARTIKKEL III-362

1. Kui Euroopa Liidu Kohus leiab, et liikmesriik ei ole täitnud põhiseadusest tulenevat kohustust, siis nõutakse sellelt riigilt kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

2. Kui komisjon on arvamusel, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole võtnud vajalikke meetmeid lõikes 1 osutatud otsuse täitmiseks, võib ta pärast seda, kui on andnud sellele riigile võimaluse esitada oma märkused, anda asja Euroopa Liidu Kohtusse. Seejuures näitab ta ära põhisumma või karistusmakse suuruse, mida ta asjaolusid arvestades peab sobivaks lasta asjassepuutuval liikmesriigil maksta.

Kui kohus leiab, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole tema otsust täitnud, võib ta sellele määrata põhisumma või karistusmaks.

See menetlus ei piira artikli III-361 kohaldamist.

3. Kui komisjon esitab artikli III-360 alusel hagi Euroopa Liidu Kohtusse põhjendusega, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole täitnud Euroopa raamseaduse ülevõtmise meetmetest teatamise kohustust, võib ta juhul, kui peab seda sobivaks, näidata ära põhisumma või karistusmaks suuruse, mida ta asjaolusid arvestades peab sobivaks lasta asjassepuutuval liikmesriigil maksta.

Kui kohus tuvastab rikkumise, võib ta asjassepuutuvale liikmesriigile määrata põhisumma või karistusmaks, mis ei ületa komisjoni poolt määratud summat. Maksekohustus jõustub kohtuotsuses ettenähtud kuupäeval.

ARTIKKEL III-363

Nõukogu Euroopa seadused või määrused võivad anda Euroopa Liidu Kohtule täieliku pädevuse neis ettenähtud karistuste määramiseks.

ARTIKKEL III-364

Ilma et see piiraks põhiseaduse muude sätete kohaldamist, võidakse Euroopa seadusega anda Euroopa Liidu Kohtule seaduses kindlaksmääratavas ulatuses pädevus lahendada vaidlusi nende põhiseaduse alusel vastuvõetud õigusaktide kohaldamise üle, mis loovad Euroopa intellektuaalomandiõigusi.

ARTIKKEL III-365

1. Euroopa Liidu Kohus kontrollib Euroopa seaduste ja raamseaduste, nõukogu, komisjoni ja Euroopa Keskpannga õigusaktide seaduslikkust, välja arvatud soovitused ja arvamused, ning nende Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Samuti kontrollib Euroopa Liidu Kohus liidu organite või asutuste õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele.
2. Lõike 1 kohaldamisel on Euroopa Liidu Kohtu pädevuses lahendada liikmesriigi, Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni hagi, mille aluseks on pädevuse puudumine, olulise menetlusnormi rikkumine, põhiseaduse või selle rakendusnormi rikkumine või võimu kuritarvitamine.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud tingimustel on Euroopa Liidu Kohtu pädevuses Kontrollikoja, Euroopa Keskpannga ja regioonide komitee poolt oma õiguste kaitseks esitatud hagi.
4. Iga füüsiline või juriidiline isik võib lõigetes 1 ja 2 osutatud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava õiguse üksikakti vastu ning õiguse üldakti vastu, mis puudutab teda otseselt, ja ei sisalda rakendusmeetmeid.
5. Õigusaktides, millega luuakse liidu organeid ja asutusi, võib ette näha eritingimused ja erikorra seoses füüsiliste või juriidiliste isikute hagi esitamisega nende organite ja asutuste õigusaktide vastu, mille eesmärgiks on tekitada nende suhtes õiguslikke tagajärgi.

6. Käesolevas artiklis sätestatud menetlus tuleb algatada kahe kuu jooksul vastavalt kas õigusakti avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul alates päevast, mil hageja sellest teada sai.

ARTIKKEL III-366

Kui hagi on põhjendatud, tühistab Euroopa Liidu Kohus asjassepuutuva õigusakti.

Kohus märgib siiski, kui ta seda vajalikuks peab, milliseid tühistatud õigusakti tagajärgi loetakse kehtivaks.

ARTIKKEL III-367

Juhul kui Euroopa Parlament, Euroopa Ülemkogu, nõukogu, komisjon või Euroopa Keskpank on oma tegevusetusega põhiseadust rikkunud, võivad liikmesriigid ja teised liidu institutsioonid esitada Euroopa Liidu Kohtusse hagi rikkumise tuvastamiseks. Käesolevat artiklit kohaldatakse samadel tingimustel liidu organite ja asutuste tegevusetuse korral.

Hagi võib esitada ainult juhul, kui eelnevalt on asjassepuutuvat institutsiooni, organit või asutust kutsutud üles toimingut tegema. Kui asjassepuutuv institutsioon, organ või asutus ei ole kahe kuu jooksul sellisest üleskutsest alates oma seisukohta määratlenud, võib hagi esitada järgneva kahe kuu jooksul.

Iga füüsiline või juriidiline isik võib esimeses ja teises lõigus esitatud tingimuste kohaselt kaevata Euroopa Liidu Kohtule, et liidu institutsioon, organ või asutus ei ole adresseerinud sellele isikule õigusakti, välja arvatud soovitus või arvamus.

ARTIKKEL III-368

Institutsioonilt, organilt või asutuselt, kelle õigusakt on tühistatud või kelle tegevusetus on tunnistatud põhiseadusega vastuolus olevaks, nõutakse Euroopa Liidu Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

See kohustus ei mõjuta kohustusi, mis võivad tuleneda artikli III-431 teise lõigu kohaldamisest.

ARTIKKEL III-369

Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:

- a) põhiseaduse tõlgendamist;
- b) liidu institutsioonide, organite ja asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.

Kui selline küsimus tõusetub liikmesriigi kohtus, võib see kohus, kui ta leiab, et otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada, taotleda sellekohast eelotsust Euroopa Liidu Kohtult.

Kui mingi niisugune küsimus tõusetub poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, siis peab nimetatud kohus saatma asja Euroopa Liidu Kohtusse.

Kui mingi niisugune küsimus tõusetub poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus seoses kinnipeetava isikuga, siis teeb Euroopa Liidu Kohus otsuse võimalikult kiiresti.

ARTIKKEL III-370

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad vaidlused, mis on seotud kahjude hüvitamisega artikli III-341 teise ja kolmanda lõigu põhjal.

ARTIKKEL III-371

Euroopa Kohus on pädev otsustama Euroopa Ülemkogu või nõukogu poolt artikli I-59 alusel vastuvõetud õigusakti seaduslikkuse üle vaid siis, kui liikmesriik, mille suhtes Euroopa Ülemkogu või nõukogu on teinud otsuse, seda taotleb ja vaid nimetatud artiklis sisalduvate menetlussätete suhtes.

Taotlus tuleb esitada ühe kuu jooksul alates sellise otsuse tegemise kuupäevast. Kohus teeb otsuse ühe kuu jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast.

ARTIKKEL III-372

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad liidu ning tema ametnike ja muude teenistujate vahelised vaidlused neis piirides ja neil tingimustel, mis on kindlaks määratud ametnike personalieeskirjades või liidu muude teenistujate teenistustingimustes.

ARTIKKEL III-373

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad alljärgnevalt esitatud piirides vaidlused, mis käsitlevad:

- a) Euroopa Investeerimispannga põhikirjast tulenevate liikmesriikide kohustuste täitmist. Sellega seoses on panga direktorite nõukogul samad volitused, mis artikli III-360 põhjal on komisjonil;
- b) Euroopa Investeerimispannga juhatajate nõukogu tehtud otsuseid. Sellega seoses võib iga liikmesriik, komisjon või panga direktorite nõukogu algatada menetluse artiklis III-365 ettenähtud tingimuste kohaselt;
- c) Euroopa Investeerimispannga direktorite nõukogu tehtud otsuseid. Nimetatud meetmete vastu võivad menetluse algatada ainult liikmesriigid või komisjon artiklis III-365 ettenähtud tingimustel ning ainult sel põhjusel, et panga põhikirja artikli 19 lõigetega 2, 5, 6 ja 7 ettenähtud menetlust ei ole järgitud;

- d) põhiseadusest ja Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjast tulenevate riikide keskpankade kohustuste täitmist. Sellega seoses on Euroopa Keskpanga nõukogul riikide keskpankade suhtes samad volitused, mis on komisjonil liikmesriikide suhtes artikli III-360 järgi. Kui Euroopa Kohus leiab, et riigi keskpank ei ole täitnud põhiseadusest tulenevat kohustust, siis nõutakse pangalt kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

ARTIKKEL III-374

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuulub otsuse tegemine liidu poolt või nimel sõlmitud era- või avalik-õiguslikus lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel.

ARTIKKEL III-375

1. Vaidlusküsimusi, mille üheks pooleks on liit, ei loeta tema menetlusseisundi tõttu väljaspool liikmesriikide kohtute pädevust olevaks, välja arvatud juhul kui pädevus on põhiseadusega antud Euroopa Liidu Kohtule.
2. Liikmesriigid kohustuvad lahendama põhiseaduse tõlgendamise või kohaldamisega seotud vaidlusi üksnes põhiseaduses ettenähtud viisil.
3. Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuulub iga põhiseaduse sätteid käsitlev liikmesriikidevaheline vaidlus, kui see antakse kohtusse poolte erikokkuleppe alusel.

ARTIKKEL III-376

Euroopa Liidu Kohus ei ole pädev tegema otsuseid artiklitega I-40 ja I-41, V jaotise II peatüki ja artikli III-293 ühist välis- ja julgeolekupoliitikat käsitlevate sätetega seotud küsimustes.

Kohus on aga pädev kontrollima artikli III-308 järgimist ning tegema otsuseid artikli III-365 lõikes 4 sätestatud tingimuste kohaselt algatatud menetlustes, millega kontrollitakse füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes nõukogu poolt V jaotise II peatüki alusel vastuvõetud piiravaid meetmeid sätestavate Euroopa otsuste seaduslikkust.

ARTIKKEL III-377

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitleva III jaotise IV peatüki 4. ja 5. jao sätetega seotud volituste teostamisel ei ole Euroopa Liidu Kohus pädev kontrollima liikmesriigi politsei või muu õiguskaitseorgani korraldatud operatsioonide kehtivust või proportsionaalsust ega seda, kuidas liikmesriigid teostavad oma vastutust avaliku korra ja sisejulgeoleku tagamisel.

ARTIKKEL III-378

Olenemata artikli III-365 lõikes 6 ettenähtud tähtaja lõppemisest võib menetluses, kus arutamisele tuleb liidu institutsiooni, organi või asutuse poolt vastuvõetud õiguse üldakt, iga menetlusosaline taotleda Euroopa Liidu Kohtult artikli III-365 lõikes 2 esitatud alustel selle õigusakti kohaldamata jätmist.

ARTIKKEL III-379

1. Euroopa Liidu Kohtusse hagi esitamine ei peata õigusakti toimet. Kohus võib siiski määrata, et vaidlusaluse õigusakti kohaldamine tuleb peatada, kui tema arvates asjaolud seda nõuavad.
2. Euroopa Liidu Kohus võib igasuguse tema lahendada antud asja puhul ette kirjutada vajalikke ajutisi meetmeid.

ARTIKKEL III-380

Euroopa Liidu Kohtu otsused pööratakse täitmisele artiklis III-401 ettenähtud tingimustel.

ARTIKKEL III-381

Euroopa Liidu Kohtu põhikiri on sätestatud eraldi protokollis.

Põhikirja sätteid, välja arvatud selle I jaotist ja artiklit 64, võib muuta Euroopa seadusega. Seadus võetakse vastu kas Euroopa Kohtu taotlusel ning pärast komisjoniga konsulteerimist või komisjoni ettepaneku põhjal pärast Euroopa Kohtuga konsulteerimist.

6. alajagu

Euroopa Keskpank

ARTIKKEL III-382

1. Euroopa Keskpanga nõukogu koosneb Euroopa Keskpanga juhatuse liikmetest ja nende liikmesriikide keskpankade presidentidest, mille suhtes ei ole kehtestatud artiklis III-197 nimetatud erandit.
2. Juhatusse kuulub president, asepresident ja neli muud liiget.

President, asepresident ja juhatuse ülejäänud liikmed nimetatakse Euroopa Ülemkogu poolt kvalifitseeritud häälteenamusega raha- või pangandusküsimustes tunnustatud ja vastava erialase kogemusega isikute hulgast nõukogu soovitusel, pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpanga nõukoguga.

Nende ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.

Juhatuses liikmeks võib olla ainult liikmesriigi kodanik.

ARTIKKEL III-383

1. Nõukogu eesistuja ja üks komisjoni liige võivad Euroopa Keskpanga nõukogu istungitest osa võtta ilma hääleõigusega.

Nõukogu eesistuja võib Euroopa Keskpanga nõukogule esitada arutamiseks ettepanekuid.

2. Euroopa Keskpanga president kutsutakse osa võtma nõukogu istungitest, kui see arutab Euroopa Keskpankade Süsteemi eesmärkide ja ülesannetega seotud küsimusi.

3. Euroopa Keskpank saadab Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja komisjonile iga-aastase Euroopa Keskpankade Süsteemi eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aruande. Euroopa Keskpanga president esitab selle aruande Euroopa Parlamendile, kes võib aruande alusel korraldada üldise arutelu, ja nõukogule.

Euroopa Keskpanga presidenti või teisi Euroopa Keskpanga juhatuse liikmeid võivad Euroopa Parlamendi taotlusel või nende eneste algatusel ära kuulata Euroopa Parlamendi pädevad organid.

7. alajagu

Kontrollikoda

ARTIKKEL III-384

1. Kontrollikoda auditeerib liidu kõigi tulude ja kulude raamatupidamiskontosid. Ta auditeerib ka iga liidu loodud organi või asutuse tulude ja kulude raamatupidamiskontosid, niivõrd kui selle organi või asutuse asutamisakt sellist auditit ei välista.

Kontrollikoda teeb Euroopa Parlamendile ja nõukogule avalduse, mis kinnitab raamatupidamiskontode usaldatavust ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkust ja korrektsust, ning mis avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas. Avaldusele võib lisada eriomaseid hinnanguid liidu iga suurema tegevusvaldkonna kohta.

2. Kontrollikoda kontrollib, kas kogu tulu on laekunud ning kõik kulutused on tehtud seaduslikult ja korrektselt ning kas finantshaldus on olnud usaldusväärne. Selle käigus teatab Kontrollikoda eelkõige kõigist eeskirjade eiramise juhtudest.

Tulusid auditeeritakse saadaolevate summade ning tegelikult liidule makstud summade alusel.

Kulusid auditeeritakse nii maksekohustuste kui ka tehtud väljamaksete alusel.

Need auditid võivad toimuda enne kõnesoleva eelarveaasta raamatupidamiskontode sulgemist.

3. Auditeerimine põhineb dokumentidel ja vajaduse korral kontrollitakse kohapeal liidu muudes institutsioonides, või liidu nimel tulusid või kulusid haldava organi või asutuse ruumides ja liikmesriikides, sealhulgas iga eelarvest makseid vastu võtva füüsilise või juriidilise isiku ruumides. Liikmesriikides auditeeritakse koostöös riigi auditeerimisasutustega või, kui neil puuduvad vajalikud volitused, siis koos riigi pädevate talitustega. Kontrollikoda ja liikmesriikide auditeerimisasutused teevad usalduslikult koostööd, säilitades samal ajal oma sõltumatuse. Need asutused või talitused teatavad Kontrollikojale, kas nad kavatsevad auditeerimisest osa võtta.

Liidu muud institutsioonid, liidu nimel tulusid või kulusid haldavad organid või asutused, kõik eelarvest makseid vastu võtvad füüsilised või juriidilised isikud ja liikmesriikide auditeerimisasutused või kui neil puuduvad vajalikud volitused, siis riikide pädevad talitused annavad Kontrollikoja viimase nõudmisel üle dokumendid või teabe, mida see oma ülesande täitmiseks vajab.

Euroopa Investeerimispanga tegevuse suhtes liidu kulude ja tulude haldamisel korraldatakse Kontrollikoja ligipääs panga valduses olevale teabele Kontrollikoja, panga ja komisjoni kokkuleppega. Kui kokkulepe puudub, on Kontrollikoja siiski kättesaadav teave, mis on vajalik panga poolt hallatud liidu tulude ja kulude kontrollimiseks.

4. Iga eelarveaasta lõppemise järel koostab Kontrollikoda aastaaruande. See saadetakse liidu muudele institutsioonidele ning avaldatakse koos nende institutsioonide vastustega Kontrollikoja märkustele Euroopa Liidu Teatajas.

Ta võib igal ajal teha märkusi, eelkõige eriaruannete vormis, teatavate küsimuste kohta ning esitada mõne teise institutsiooni taotlusel arvamusi.

Oma aastaaruanded, eriaruanded või arvamused võtab Kontrollikoda vastu oma liikmete häälteenamusega. Kontrollikoda võib siiski moodustada väiksema koosseisuga kodasid, et koostada oma kodukorras sätestatud tingimustel teatavat liiki aruandeid või arvamusi.

Ta aitab Euroopa Parlamendil ja nõukogul kasutada oma kontrollivolitusi eelarve täitmise suhtes.

Ta võtab vastu oma kodukorra. Kodukorrale on vajalik nõukogu heakskiit.

ARTIKKEL III-385

1. Kontrollikoja liikmed valitakse isikute hulgast, kes oma riigis kuuluvad või on kuulunud organisatsioonivälistesse auditeerimisasutustesse või kes on eriti pädevad selle ametikoha jaoks. Nende sõltumatus peab olema väljaspool kahtlust.

2. Kontrollikoja liikmed nimetatakse ametisse kuueks aastaks. Neid võib ametisse tagasi nimetada. Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, millega kehtestab liikmete nimekirja, mis koostatakse iga liikmesriigi ettepanekute alusel. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Liikmed valivad enda hulgast kolmeks aastaks Kontrollikoja presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

3. Oma kohustuste täitmisel ei taotle ega võta Kontrollikoja liikmed vastu juhiseid üheltki valitsuselt ega mingilt muult organilt. Nad hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende ülesannetega.

4. Kontrollikoja liikmed ei või oma ametiaja jooksul töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal. Oma kohustusi täitma asudes kohustuvad nad pidulikult nii ametiaja jooksul kui ka pärast selle lõppemist austama sellest tulenevaid kohustusi ning eriti oma kohustust käituda ausalt ja diskreetselt teatud ametissenimetamiste suhtes või soodustuste vastuvõtmisel pärast oma ametiaja lõppemist.

5. Kui tavaline asendamine või surm välja arvata, lõpevad Kontrollikoja liikme kohustused ametist lahkumisel või Euroopa Kohtu otsusega ametist tagandamisel lõike 6 alusel.

Sel viisil tekkinud vaba ametikoht täidetakse liikme ülejäänud ametiajaks.

Kui ametist tagandamine välja arvata, jäävad Kontrollikoja liikmed ametisse kuni asendamiseni.

6. Kontrollikoja liiget võib ametist vabastada või ilma jätta õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid soodustusi ainult juhul, kui Euroopa Kohus Kontrollikoja taotluse põhjal leiab, et ta ei vasta enam oma ametikoha nõuetele või ei täida sellest tulenevaid kohustusi.

2. JAGU

LIIDU NÕUANDVAD ORGANID

1. alajagu

Regioonide komitee

ARTIKKEL III-386

Regioonide komitee liikmete arv ei või olla suurem kui 350. Komitee koosseis määratakse kindlaks nõukogu poolt komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu võetud Euroopa otsusega.

Komitee liikmed ja sama palju asendusliikmeid nimetatakse viieks aastaks. Neid võib ametisse tagasi nimetada. Ükski komitee liige ega asendusliige ei või samal ajal olla Euroopa Parlamendi liige.

Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, milles kehtestatakse liikmete ja asendusliikmete nimekiri, mis on koostatud kõigi liikmesriikide ettepanekute põhjal.

Komitee liikmete ametiaeg lõpeb automaatselt artikli I-32 lõikes 2 osutatud mandaadi, mille põhjal neid liikmeks soovitati, lõppedes, ning nad asendatakse ülejäänud ametiajaks sama korra kohaselt.

ARTIKKEL III-387

Regioonide komitee valib oma liikmete hulgast kaheks ja pooleks aastaks presidendi ja juhatuse.

Komitee kutsub kokku selle president Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni taotlusel. Komitee võib kokku tulla ka omal algatusel.

Komitee võtab vastu oma kodukorra.

ARTIKKEL III-388

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon konsulteerivad regioonide komiteega põhiseaduses ettenähtud juhtudel ning kõigil muudel juhtudel, kui üks neist institutsioonidest seda vajalikuks peab, eriti piiriülese koostööga seotud juhtudel.

Kui Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon vajalikuks peab, määrab ta komiteele oma arvamuse esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu alates kuupäevast, millal asjast teatatakse komitee presidendile. Tähtaja möödumisel ei takista arvamuse puudumine edasist arutelu.

Kui konsulteeritakse majandus- ja sotsiaalkomiteega, siis informeerib Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon niisuguse arvamuse taotlemisest regioonide komiteed. Kui viimane on seisukohal, et asi puudutab piirkondlikke erihuve, võib ta selle küsimuse kohta avaldada arvamuse. Komitee võib avaldada arvamust ka omal algatusel.

Komitee arvamus koos arutelu protokolliga edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

2. alajagu

Majandus- ja sotsiaalkomitee

ARTIKKEL III-389

Majandus- ja sotsiaalkomitee liikmete arv ei või olla suurem kui 350. Komitee koosseis määratakse kindlaks nõukogu poolt komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu võetud Euroopa otsusega.

ARTIKKEL III-390

Majandus- ja sotsiaalkomitee liikmed nimetatakse viieks aastaks. Neid võib ametisse tagasi nimetada.

Nõukogu võtab vastu Euroopa otsuse, milles kehtestatakse kõigi liikmesriikide ettepanekute põhjal koostatud liikmete nimekiri.

Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist komisjoniga. Ta võib küsida arvamusi Euroopa organisatsioonidelt, mis esindavad liidu tegevusega seotud majandus- ja sotsiaalsektoreid ning kodanikuühiskonda.

ARTIKKEL III-391

Majandus- ja sotsiaalkomitee valib oma liikmete hulgast kaheks ja pooleks aastaks presidendi ja juhatuse.

Komitee kutsub kokku selle president Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni taotlusel. Komitee võib kokku tulla ka omal algatusel.

Komitee võtab vastu oma kodukorra.

ARTIKKEL III-392

Euroopa Parlamendil, nõukogu või komisjonil tuleb konsulteerida majandus- ja sotsiaalkomiteega põhiseaduses ettenähtud juhtudel. Need institutsioonid võivad komiteega konsulteerida ka kõikidel muudel juhtudel, kui nad seda vajalikuks peavad. Komitee võib avaldada arvamust omal algatusel.

Kui Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon vajalikuks peab, määrab ta komiteele oma arvamuse esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu alates kuupäevast, millal asjast teatatakse komitee presidendile. Tähtaja möödumisel ei takista arvamuse puudumine edasist arutelu.

Komitee arvamus koos arutelu protokolliga edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

3. JAGU

EUROOPA INVESTEERIMISPANK

ARTIKKEL III-393

Euroopa Investeerimispank on juriidiline isik.

Selle liikmeteks on liikmesriigid.

Panga põhikiri on sätestatud protokollis.

Nõukogu Euroopa seadusega võib muuta Euroopa Investeerimispanka põhikirja. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse kas Euroopa Investeerimispanka taotlusel ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga või komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Investeerimispankaga.

ARTIKKEL III-394

Euroopa Investeerimispanka ülesanne on kapitalituru vahenditega ja omavahendeid kasutades kaasa aidata siseturu tasakaalustatud ja kindlale arengule liidu huvides. Sel eesmärgil annab pank kasumit taotlemata eelkõige laene ja garantiisid, mis hõlbustavad järgmiste projektide rahastamist kõigis majandussektorites:

- a) projektid vähem arenenud piirkondade arendamiseks;
- b) projektid ettevõtjate moderniseerimiseks või reorganiseerimiseks või uute tegevusalade arendamiseks, mis on vajalikud siseturu järkjärguliseks loomiseks ja toimimiseks, kui need projektid on sellise ulatusega või sellist laadi, et neid ei saa täielikult rahastada üksikutes liikmesriikides kättesaadavate vahenditega;
- c) mitmele liikmesriigile ühist huvi pakkuvad projektid, mis on sellise ulatusega või sellist laadi, et neid ei saa täielikult rahastada üksikutes liikmesriikides kättesaadavate vahenditega.

Oma ülesannete täitmisel hõlbustab Euroopa Investeerimispank investeerimisprogrammide rahastamist koos struktuurifondidest ja liidu muudest rahastamisvahenditest saadava abiga.

4. JAGU

LIIDU INSTITUTSIOONE, ORGANEID JA ASUTUSI KÄSITLEVAD ÜHISSÄTTED

ARTIKKEL III-395

1. Kui nõukogu võtab põhiseaduse kohaselt komisjoni ettepaneku põhjal vastu õigusakti või seisukoha, siis on õigusakti või seisukoha puhul, mis seda ettepanekut muudab, nõutav ühehäälsus, välja arvatud artiklites I-55, I-56, artikli III-396 lõigetes 10 ja 13, artiklis III-404 ning artikli III-405 lõikes 2 osutatud juhtudel.
2. Niikaua kui nõukogu ei ole otsustanud, võib komisjon muuta oma ettepanekut ükskõik millal liidu õigusakti vastuvõtmisele viiva menetluse jooksul.

ARTIKKEL III-396

1. Kui Euroopa seadused või raamseadused võetakse põhiseaduse kohaselt vastu tavamenetluse korras, siis kohaldatakse järgmisi sätteid.
2. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku.

Esimene lugemine

3. Euroopa Parlament määrab esimesel lugemisel kindlaks oma seisukoha ning teeb selle teatavaks nõukogule.
4. Kui nõukogu kiidab Euroopa Parlamendi seisukoha heaks, võetakse asjaomane õigusakt vastu Euroopa Parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

5. Kui nõukogu ei kiida Euroopa Parlamendi seisukohta heaks, võtab ta esimesel lugemisel vastu oma seisukoha ning teeb selle teatavaks Euroopa Parlamendile.

6. Nõukogu teavitab Euroopa Parlamenti täielikult kõikidest põhjustest, mis viisid esimesel lugemisel seisukoha vastuvõtmiseni. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti täielikult oma seisukohast.

Teine lugemine

7. Kui kolme kuu jooksul pärast sellist teavitamist Euroopa Parlament:

- a) kiidab nõukogu esimese lugemise seisukoha heaks või pole otsust teinud, loetakse asjaomane õigusakt vastuvõetuks nõukogu seisukohale vastavas sõnastuses;
- b) lükkab oma liikmete häälteenamusega nõukogu esimese lugemise seisukoha tagasi, loetakse kavandatav õigusakt vastuvõtmata jäetuks;
- c) pakub oma liikmete häälteenamusega välja nõukogu esimese lugemise seisukoha muudatused, saadetakse muudetud tekst edasi nõukogule ja komisjonile, kes esitab nende muudatuste kohta oma arvamuse.

8. Kui kolme kuu jooksul pärast Euroopa Parlamendi tehtud muudatuste kättesaamist nõukogu, kes teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega,

- a) kiidab kõik need muudatused heaks, loetakse kõnesolev õigusakt vastuvõetuks;
- b) ei kiida kõiki muudatusi heaks, kutsub nõukogu eesistuja kokkuleppel Euroopa Parlamendi presidendiga kuue nädala jooksul kokku lepituskomitee koosoleku.

9. Nõukogu otsustab ühehäälselt muudatuste üle, mille kohta komisjon on esitanud negatiivse arvamuse.

Lepitamine

10. Nõukogu liikmetest või nende esindajatest ja võrdsest arvust Euroopa Parlamendi liikmete esindajatest koosneva lepituskomitee ülesanne on jõuda kokkuleppele ühisteksti suhtes, tehes kuue nädala jooksul alates kokkukutsumisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu teisel lugemisel vastuvõetud seisukohtade alusel otsuse nõukogu liikmete või nende esindajate kvalifitseeritud häälteenamusega ja Euroopa Parlamenti esindavate liikmete häälteenamusega.

11. Komisjon võtab lepituskomitee menetlusest osa ning teeb kõik vajalikud algatused selleks, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohti lähendada.

12. Kui lepituskomitee kuue nädala jooksul alates kokkukutsumisest ühisteksti heaks ei kiida, loetakse kõnesolev õigusakt vastuvõtmata jäetuks.

Kolmas lugemine

13. Kui lepituskomitee kiidab nimetatud ajavahemiku jooksul heaks ühisteksti, jääb antud häälte enamusega otsustavale Euroopa Parlamendile ja kvalifitseeritud häälteenamusega otsustavale nõukogule kummalegi heakskiitmisest alates kuuenädalane tähtaeg, et kõnesolev õigusakt ühisteksti kohaselt vastu võtta. Vastasel korral loetakse see vastuvõtmata jäetuks.

14. Käesolevas artiklis märgitud kolmekuulisi ja kuuenädalasi tähtaegu võib Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendada maksimaalselt vastavalt ühe kuu ja kahe nädala võrra.

Erisätted

15. Kui põhiseaduses sätestatud juhtudel kasutatakse Euroopa seaduse või raamseaduse vastuvõtmiseks liikmesriikide rühma algatusel, Euroopa Keskpanga soovitusel või Euroopa Kohtu taotlusel seadusandlikku tavamenetlust, siis lõiget 2, lõike 6 teist lauset ja lõiget 9 ei kohaldata.

Sellistel juhtudel teavitavad Euroopa Parlament ja nõukogu komisjoni kavandatavast õigusaktist ning oma seisukohtadest esimesel ja teisel lugemisel. Kogu menetluse jooksul võib Euroopa Parlament või nõukogu taotleda komisjonilt arvamust, mida komisjon võib avaldada ka omal algatusel. Kui komisjon peab seda vajalikuks, võib ta samuti osa võtta lepituskomitee menetlusest kooskõlas lõikega 11.

ARTIKKEL III-397

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon konsulteerivad üksteisega ning korraldavad oma koostööd ühisel kokkuleppel. Selleks võivad nad kooskõlas põhiseadusega sõlmida institutsioonidevahelisi kokkuleppeid, mis võivad olla siduvad.

ARTIKKEL III-398

1. Liidu institutsioone, organeid ja asutusi abistab nende ülesannete täitmisel avatud, tõhus ja sõltumatu Euroopa haldussüsteem.

2. Kooskõlas artikli III-427 alusel vastu võetud personalieeskirjade ning teenistustingimustega kehtestatakse sel eesmärgil asjaomased sätted Euroopa seadusega.

ARTIKKEL III-399

1. Liidu institutsioonid, organid ja asutused tagavad oma töö läbipaistvuse ning kehtestavad oma kodukorras artikli I-50 kohaldamiseks asjakohased erisätted, mis tagavad üldsuse juurdepääsu nende dokumentidele. Euroopa Liidu Kohus, Euroopa Keskpank ja Euroopa Investeerimispank kohaldavad oma haldusülesannete täitmisel artikli I-50 lõiget 3 ja käesolevat artiklit ainult oma haldusülesannete täitmisel.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu tagavad seadusandlike menetlustega seotud dokumentide avaldamise artikli I-50 lõikes 3 osutatud Euroopa seadusega kehtestatud tingimuste kohaselt.

ARTIKKEL III-400

1. Nõukogu võtab vastu Euroopa määrused ja otsused, milles määratakse kindlaks:
 - a) Euroopa Ülemkogu eesistuja, komisjoni presidendi, liidu välisministri, komisjoni liikmete, Euroopa Liidu Kohtu presidentide, liikmete ja kohtusekretäride ja nõukogu peasekretäri palgad, hüvitised ning pensionid;
 - b) Kontrollikoja presidendi ja liikmete teenistustingimused, eelkõige palgad, hüvitised ning pensionid;

- c) kõik väljamaksed, mis tehakse töötasu asemel punktides a ja b osutatud isikutele.
2. Nõukogu võtab vastu Euroopa määrused ja otsused, millega määratakse kindlaks majandus- ja sotsiaalkomitee liikmete hüvitised.

ARTIKKEL III-401

Nõukogu, komisjoni või Euroopa Keskpannga õigusakte, mis panevad rahalise kohustuse muudele isikutele peale liikmesriikide, saab pöörata täitmisele.

Täitmist reguleerivad selles liikmesriigis kehtivad tsiviilkohtumenetluse normid, mille territooriumil täitmine aset leiab. Korralduse otsuse täitmise kohta ilma muude formaalsusteta peale otsuse autentsuse tõestamise lisab otsusele riigi asutus, kelle iga liikmesriigi valitsus selleks otstarbeks määrab ning komisjonile ja Euroopa Liidu Kohtule teatavaks teeb.

Kui need formaalsused on asjassepuutuva poole avalduse põhjal täidetud, võib nimetatud pool taotleda täitmist, saates küsimuse kooskõlas siseriiklike õigusaktidega otse pädevale asutusele.

Täitmist võib peatada ainult Euroopa Liidu Kohtu otsusega. Asjassepuutuva riigi kohtute pädevusse kuuluvad siiski kaebused täitmise ebaõige viisi kohta.

II PEATÜKK

RAHANDUSSÄTTED

1. JAGU

MITMEEAASTANE FINANTSRAAMISTIK

ARTIKKEL III-402

1. Mitmeaastane finantsraamistik kehtestatakse kooskõlas artikliga I-55 vähemalt viieks aastaks.
2. Finantsraamistikuga määratakse kindlaks iga-aastaste kulukohustuste assigneeringute piirmäärad iga kululiigi kohta ning iga-aastase maksete assigneeringute piirmäär. Kululiigid, mille arv on piiratud, vastavad liidu peamistele tegevusvaldkondadele.
3. Finantsraamistikuga kehtestatakse kõik muud sätted, mida on vaja iga-aastase eelarvemenetluse sujuvaks toimimiseks.
4. Kui nõukogu ei ole eelmise finantsraamistiku kehtivuse lõpuks vastu võtnud Euroopa seadust, mis määrab kindlaks uue finantsraamistiku, kehtivad eelmise finantsraamistiku viimase aasta piirmäärad ja muud sätted seni, kuni seadus vastu võetakse.
5. Kogu finantsraamistiku vastuvõtmise menetluse jooksul võtavad Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kõik vajalikud meetmed menetluse eduka lõpuleviimise hõlbustamiseks.

2. JAGU

LIIDU AASTAEELARVE

ARTIKKEL III-403

Eelarveaasta kestab 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

ARTIKKEL III-404

Liidu aastaeelarve kinnitatakse Euroopa seadusega kooskõlas järgmiste sätetega:

1. Iga institutsioon koostab enne 1. juulit oma järgmise eelarveaasta kulude kalkulatsiooni. Komisjon koondab need kalkulatsioonid eelarveprojekti, mis võib sisaldada erinevaid kalkulatsioone.

Eelarveprojekt sisaldab tulude kalkulatsiooni ja kulude kalkulatsiooni.

2. Komisjon esitab eelarveprojekti sisaldava ettepaneku Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt selle aasta 1. septembril, mis eelneb aastale, mil eelarve tuleb täita.

Komisjon võib menetluse käigus eelarveprojekti muuta kuni lõikes 5 osutatud lepituskomitee kokkukutsumiseni.

3. Nõukogu võtab eelarveprojekti kohta vastu oma seisukoha ja edastab selle Euroopa Parlamendile hiljemalt selle aasta 1. oktoobril, mis eelneb aastale, mil eelarve tuleb täita. Nõukogu teavitab Euroopa Parlamenti täielikult kõikidest põhjustest, mis viisid seisukoha vastuvõtmiseni.

4. Kui neljakümne kahe päeva jooksul pärast sellist teavitamist Euroopa Parlament:
 - a) kiidab nõukogu seisukoha heaks, on eelarvet kinnitav Euroopa seadus vastu võetud;
 - b) pole otsust teinud, loetakse eelarvet kinnitav Euroopa seadus vastuvõetuks;
 - c) võtab oma liikmete häälteenamusega vastu muudatused, edastatakse muudetud eelnõu nõukogule ja komisjonile. Euroopa Parlamendi president kutsub kokkuleppel nõukogu eesistujaga viivitamata kokku lepituskomitee koosoleku. Kui nõukogu siiski teatab kümne päeva jooksul pärast eelnõu edastamist Euroopa Parlamendile, et ta on kõik muudatused heaks kiitnud, siis lepituskomitee kokku ei tule.

5. Nõukogu liikmetest või nende esindajatest ja võrdsest arvust Euroopa Parlamenti esindavatest liikmetest koosneva lepituskomitee ülesanne on jõuda kahekümne ühe päeva jooksul alates kokkukutsumisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohtade alusel kokkuleppele ühisteksti suhtes, tehes otsuse nõukogu liikmete või nende esindajate kvalifitseeritud häälteenamusega ja Euroopa Parlamendi esindajate häälteenamusega.

Komisjon võtab lepituskomitee menetlusest osa ning teeb kõik vajalikud algatused selleks, et lähendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohti.

6. Kui lepituskomitee lepib lõikes 5 osutatud kahekümne ühe päeva jooksul kokku ühisteksti osas, on nii Euroopa Parlamendil kui ka nõukogul selle kokkuleppe kuupäevast alates neliteist päeva aega ühistekst heaks kiita.

7. Kui lõikes 6 osutatud neljateistkümne päeva jooksul:

- a) nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu kiidavad ühisteksti heaks või ei võta otsust vastu, või kui üks neist institutsioonidest kiidab ühisteksti heaks samas kui teine otsust vastu ei võta, loetakse eelarvet kinnitav Euroopa seadus lõplikult vastuvõetuks vastavalt ühistekstile või
 - b) kui nii Euroopa Parlament oma liikmete häälteenamusega kui ka nõukogu lükkab ühisteksti tagasi, või kui üks nendest institutsioonidest lükkab ühisteksti tagasi samas kui teine ei võta otsust vastu, esitab komisjon uue eelarveprojekti või
 - c) kui Euroopa Parlament oma liikmete häälteenamusega lükkab ühisteksti tagasi samas kui nõukogu selle kinnitab, esitab komisjon uue eelarveprojekti või
 - d) kui Euroopa Parlament kiidab ühisteksti heaks samas kui nõukogu lükkab selle tagasi, võib parlament neljateistkümne päeva jooksul alates tagasilükkamisest nõukogu poolt ja oma liikmete häälteenamusega ning kolme viiendikuga antud häälest otsustada kinnitada kõik või mõned lõike 4 punktis c osutatud muudatused. Kui Euroopa Parlamendi muudatust ei kinnitata, jääb kehtima lepituskomitees kokkulepitud seisukoht eelarvejao kohta, mille suhtes muudatusettepanek esitati. Eelarvet kinnitav Euroopa seadus loetakse sellega lõplikult vastu võetuks.
8. Kui lepituskomitee ühisteksti osas lõikes 5 osutatud kahekümne ühe päeva jooksul kokkuleppele ei jõua, esitab komisjon uue eelarveprojekti.

9. Kui käesolevas artiklis ettenähtud menetlus on lõpule viidud, kuulutab Euroopa Parlamendi president eelarve kinnitava Euroopa seaduse lõplikult vastuvõetuks.
10. Iga institutsioon kasutab talle käesoleva artikliga antud volitusi vastavalt põhiseadusele ja selle alusel vastu võetud õigusaktidele, pöörates erilist tähelepanu liidu omavahenditele ja tasakaalule tulude ja kulude vahel.

ARTIKKEL III-405

1. Kui eelarveaasta alguses ei ole eelarvet kinnitavat Euroopa seadust lõplikult vastu võetud, siis ei või üheski kuus kulutada suuremat summat kui üks kaheteistkümnendik eelneva eelarveaasta eelarve kõnealuses peatükis kavandatud assigneeringutest ükskõik millise eelarvepeatüki osas kooskõlas artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusega; kõnealune summa ei või siiski ületada üht kaheteistkümnendikku koostatava eelarveprojekti samas peatükis kavandatud assigneeringutest.
2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ja kooskõlas muude lõikes 1 kehtestatud tingimustega võtta vastu Euroopa otsuse, milles lubatakse kulutusi üle ühe kaheteistkümnendiku, kooskõlas artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusega. Nõukogu edastab otsuse viivitamata Euroopa Parlamendile.

Euroopa otsuses kehtestatakse vajalikud meetmed käesoleva artikli kohaldamiseks vajalike ressursside osas kooskõlas artikli I-54 lõigetes 3 ja 4 ja osutatud Euroopa seadusega.

Otsus jõustub kolmkümmend päeva pärast selle vastuvõtmist, kui Euroopa Parlament ei ole selle aja jooksul oma liikmete häälteenamusega otsustanud kõnealust kulutust vähendada.

ARTIKKEL III-406

Kooskõlas artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusega kehtestatud tingimustega võib kõik eelarveaasta lõpuks kasutamata assigneeringud peale personalikulutustega seotud kulude üle kanda ainult järgmisse eelarveaastasse.

Assigneeringud liigendatakse erinevatesse peatükkidesse ja alajaotatakse, rühmitades kuluartiklid vastavalt nende eesmärgile või iseloomule kooskõlas artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusega.

Ilma, et see piiraks erikorda teatud ühiste kuluartiklite suhtes, esitatakse

- Euroopa Parlamendi,
- Euroopa Ülemkogu ja nõukogu,
- komisjoni
- ja Euroopa Liidu Kohtu

kulud eelarves eraldi jagudena.

3. JAGU

EELARVE TÄITMINE JA TÄITMISE KINNITAMINE

ARTIKKEL III-407

Komisjon täidab eelarvet koostöös liikmesriikidega omal vastutusel ja määratud assigneeringute piires kooskõlas artiklis III-412 osutatud Euroopa seadusega ning võttes arvesse usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid. Liikmesriigid teevad komisjoniga koostööd, et tagada assigneeringute kasutamine nimetatud põhimõtete kohaselt.

Artiklis III-412 osutatud Euroopa seaduses sätestatakse liikmesriikide kontrolli- ja auditeerimiskohustused eelarve täitmisel ning sellest tulenev vastutus. Selles sätestatakse iga institutsiooni vastutus ja üksikasjalikud eeskirjad enda kulutuste tegemisel.

Komisjon võib artiklis III-412 osutatud Euroopa seaduses ettenähtud piirides ja tingimustel paigutada assigneeringuid ümber ühest peatükist teise või ühest alajaotisest teise.

ARTIKKEL III-408

Komisjon esitab igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule eelmise eelarveaasta eelarve täitmise aruande. Samuti saadab komisjon neile liidu varade ja kohustuste bilansi.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule ka saavutatud tulemuste põhjal, eelkõige artikli III-409 alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt osutatud puuduste osas, liidu finantside hindamisaruande.

ARTIKKEL III-409

1. Nõukogu soovitusel põhjal kinnitab Euroopa Parlament komisjoni tegevuse eelarve täitmisel. Selleks vaatavad nõukogu ja Euroopa Parlament kordamööda läbi artiklis III-408 nimetatud eelarve täitmise aruande, varade ja kohustuste bilansi ja hindamisaruande ning Kontrollikoja aastaaruande koos auditeeritud institutsioonide vastustega Kontrollikoja märkustele, artikli III-384 lõike 1 teises lõigus osutatud kinnitava avalduse ja kõik Kontrollikoja esitatud asjassepuutuvad eriaruanded.
2. Enne komisjoni tegevuse kinnitamist või muul eesmärgil seoses oma volituste kasutamisega eelarve täitmisel võib Euroopa Parlament soovida komisjoni ära kuulata kulutuste tegemise või finantskontrollisüsteemide toimimise kohta. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile viimase taotlusel vajalikku informatsiooni.
3. Komisjon võtab kõik vajalikud meetmed, et reageerida märkustele täitmist kinnitavates otsustes ja Euroopa Parlamendi muudele kulutuste tegemisega seotud märkustele, samuti kommentaaridele, mis kaasnevad nõukogu vastuvõetud soovitustega täitmise kinnitamise suhtes.
4. Euroopa Parlamendi või nõukogu taotlusel kannab komisjon ette nende märkuste ja kommentaaride põhjal võetud meetmetest ja eriti juhtnööridest, mis on antud eelarve täitmise eest vastutavatele asutustele. Need ettekanded edastatakse ka Kontrollikojale.

4. JAGU

ÜHISSÄTTED

ARTIKKEL III-410

Mitmeaastane finantsraamistik ja aastaeelarve koostatakse eurodes.

ARTIKKEL III-411

Eeldusel, et komisjon teatab sellest asjassepuutuvate liikmesriikide pädevatele asutustele, võib ta oma varad kanda ühe liikmesriigi valuutast üle teise liikmesriigi valuutasse sellises ulatuses, kui see on vajalik, et võimaldada varade kasutamist põhiseaduses ettenähtud eesmärkidel. Komisjon hoidub niipalju kui võimalik niisuguste ülekannete tegemisest, kui ta valdab raha või likviidseid varasid talle vajalikes valuutades.

Komisjon suhtleb iga liikmesriigiga asjaomase liikmesriigi määratud asutuse kaudu.

Finantstehingute tegemisel kasutab komisjon asjaomase liikmesriigi emissioonipanga või mõne teise selle riigi poolt heakskiidetud rahaasutuse teenuseid.

ARTIKKEL III-412

1. Euroopa seadusega kehtestatakse:
 - a) finantseeskirjad, millega määratakse kindlaks eelkõige eelarve koostamise ja täitmise ning aruannete esitamise ja auditeerimise kord;

- b) eeskirjad finantshalduses osalejate, eelkõige eelarvevahendite käsutajate ning arvepidajate vastutuse kontrollimise kohta.

See seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist Kontrollikojaga.

2. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa määruse, millega kehtestatakse tingimused ja menetlus, mille kohaselt liidu omavahendite süsteemi alusel saadav eelarvetulu antakse komisjoni käsutusse ning vajaduse korral rakendatakse meetmeid rahanõudluse rahuldamiseks. Ministrite Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Kontrollikojaga.

3. Kõikidel käesolevas artiklis osutatud juhtudel teeb nõukogu otsuse ühehäälselt kuni 31. detsembrini 2006.

ARTIKKEL III-413

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon tagavad rahaliste vahendite olemasolu liidu seaduslike kohustuste täitmiseks kolmandate isikute suhtes.

ARTIKKEL III-414

Käesolevas peatükis osutatud eelarvemenetluse käigus korraldatakse komisjoni algatusel korrapäraselt Euroopa Parlamendi presidendi, nõukogu eesistuja ning komisjoni presidendi kohtumisi. Euroopa Parlamendi president, nõukogu eesistuja ning komisjoni president võtavad kõik vajalikud meetmed selleks, et edendada vastastikust konsulteerimist ja nende poolt juhitud institutsioonide seisukohtade lähendamist eesmärgiga hõlbustada käesoleva peatüki rakendamist.

5. JAGU

PETTUSTE TÕKESTAMINE

ARTIKKEL III-415

1. Liit ja liikmesriigid võitlevad pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu käesoleva artikli kohaselt võetavate meetmetega. Need meetmed toimivad tõkestavalt ja tagavad sellistena tõhusa kaitse liikmesriikides ning kõigis liidu institutsioonides, organites ja asutustes.
2. Liikmesriigid võtavad liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu samu meetmeid, mida nad kasutavad omaenda finantshuve kahjustavate pettuste vastu.
3. Ilma et see piiraks põhiseaduse teiste sätete kohaldamist, kooskõlastavad liikmesriigid oma meetmeid, mille eesmärk on kaitsta liidu finantshuve pettuste eest. Selleks organiseerivad nad koos komisjoniga tiheda ja regulaarse koostöö pädevate asutuste vahel.
4. Euroopa seaduse või raamseadusega kehtestatakse vajalikud meetmed liidu finantshuve kahjustavate pettuste ennetamiseks ja tõkestamiseks, pidades silmas tõhusa ja võrdväärse kaitse võimaldamist liikmesriikides ning kõigis liidu institutsioonides, organites ja asutustes. Seadus või raamseadus võetakse vastu pärast konsulteerimist Kontrollikojaga.
5. Koostöös liikmesriikidega esitab komisjon igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva artikli rakendamiseks võetud meetmete kohta.

III PEATÜKK

TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ

ARTIKKEL III-416

Mis tahes tõhustatud koostöö vorm peab olema kooskõlas liidu põhiseaduse ja õigusega.

Selline koostöö ei tohi kahjustada siseturgu ega majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. See ei tohi olla takistavaks ega diskrimineerivaks teguriks liikmesriikidevahelises kaubanduses ega moonutada nendevahelist konkurentsi.

ARTIKKEL III-417

Mis tahes tõhustatud koostöö austab nende liikmesriikide pädevust, õigusi ja kohustusi, kes selles ei osale. Need liikmesriigid ei takista osalevaid liikmesriike koostööd rakendamast.

ARTIKKEL III-418

1. Kui seatakse sisse tõhustatud koostöö, on see avatud kõikidele liikmesriikidele, eeldusel et need vastavad koostööd lubavas Euroopa otsuses seatud osalemistingimustele. Koostöö on liikmesriikidele avatud ka mis tahes muul ajal, eeldusel et peale nimetatud tingimuste täidetakse koostöö raames juba vastu võetud õigusaktide nõudeid.

Tõhustatud koostöös osalevad komisjon ja liikmesriigid tagavad selle, et nad soodustavad võimalikult paljude liikmesriikide osalemist.

2. Komisjon ning, kui see on asjakohane, liidu välisminister teavitavad Euroopa Parlamenti ja nõukogu regulaarselt tõhustatud koostöö arengust.

ARTIKKEL III-419

1. Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada omavahelist tõhustatud koostööd mõnes põhiseadusega hõlmatud valdkonnas, välja arvatud liidu ainupädevusse kuuluvad valdkonnad ning ühine välis- ja julgeolekupoliitika, esitavad komisjonile taotluse, milles täpsustatakse kavandatava tõhustatud koostöö ulatust ja eesmärke. Komisjon võib teha nõukogule selle kohta ettepaneku. Kui komisjon ettepanekut ei tee, teavitab ta asjaomaseid liikmesriike selle põhjustest.

Loa tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu Euroopa otsusega; nõukogu teeb otsuse komisjoni ettepaneku põhjal ning Euroopa Parlamendi nõusolekul.

2. Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada tõhustatud koostöö ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, esitavad taotluse nõukogule. Taotlus edastatakse liidu välisministrile, kes annab arvamuse selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, ning komisjonile, kes annab arvamuse eelkõige selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas liidu muu poliitikaga. Taotlus edastatakse teadmiseks Euroopa Parlamendile.

Loa tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu ühehäälselt Euroopa otsusega.

ARTIKKEL III-420

1. Iga liikmesriik, kes soovib osaleda käimasolevas tõhustatud koostöös mõnes artikli III-419 lõikes 1 osutatud valdkonnas, teatab oma kavatsusest nõukogule ja komisjonile.

Komisjon kinnitab nelja kuu jooksul alates sellise teate saamisest asjaomase liikmesriigi osalemise. Vajaduse korral märgib komisjon, et kõik osalemistingimused on täidetud, ning võtab vastu kõik üleminekumeetmed, mis on vajalikud tõhustatud koostöö raames juba vastu võetud õigusaktide kohaldamiseks.

Kui komisjon siiski leiab, et osalemistingimusi ei ole täidetud, osutab ta meetmetele, mis kõnealuste tingimuste täitmiseks tuleb võtta, ning määrab tähtaja taotluse uuesti läbivaatamiseks. Kõnealuse tähtaja lõppemisel vaatab ta taotluse läbi kooskõlas teise lõiguga. Kui komisjon leiab, et osalemistingimusi ei ole ikka veel täidetud, võib asjaomane liikmesriik pöörduda nõukogu poole, kes teeb taotluse kohta otsuse. Nõukogu teeb otsuse kooskõlas artikli I-44 lõikega 3. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta teises lõigus osutatud üleminekumeetmeid.

2. Kui liikmesriik soovib osaleda käimasolevas tõhustatud koostöös ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, teatab ta oma kavatsusest nõukogule, liidu välisministrile ja komisjonile.

Nõukogu kinnitab asjaomase liikmesriigi osalemise pärast konsulteerimist liidu välisministriga ja vajaduse korral pärast märkimist, et osalemistingimused on täidetud. Nõukogu võib liidu välisministri ettepanekul vastu võtta üleminekusätteid, mis on vajalikud tõhustatud koostöö raames juba vastu võetud õigusaktide kohaldamiseks. Kui nõukogu siiski leiab, et osalemistingimusi ei ole täidetud, osutab ta meetmetele, mis kõnealuste tingimuste täitmiseks tuleb võtta, ning määrab tähtaja osalemistaotluse uuesti läbivaatamiseks.

Käesoleva lõike kohaldamisel teeb nõukogu otsuse ühehäälselt ja kooskõlas artikli I-44 lõikega 3.

ARTIKKEL III-421

Tõhustatud koostöö rakendamisest tulenevad kulud, välja arvatud institutsioonide halduskulud, kaetakse osalevate liikmesriikide eelarvevahenditest, kui nõukogu kõik liikmed pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist ühehäälselt ei otsusta teisiti.

ARTIKKEL III-422

1. Kui põhiseaduse säte, mida võib kohaldada seoses tõhustatud koostööga, näeb ette, et nõukogu teeb ühehäälse otsuse, võib nõukogu artikli I-44 lõikes 3 sätestatud korra kohaselt ühehäälselt otsustada, et ta võtab vastu kvalifitseeritud häälteenamust nõudva Euroopa otsuse.
2. Kui põhiseaduse säte, mida võib kohaldada seoses tõhustatud koostööga, näeb ette, et nõukogu võtab Euroopa seadused või raamseadused vastu seadusandlikku erimenetlust kasutades, võib nõukogu artikli I-44 lõikes 3 sätestatud korra kohaselt ühehäälselt otsustada, et ta võtab vastu seadusandlikku tavamenetlust nõudva Euroopa otsuse. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.
3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.

ARTIKKEL III-423

Nõukogu ja komisjon tagavad tõhustatud koostöö raames toimuva tegevuse ühtsuse ja selle vastavuse liidu poliitikaga ning teevad selleks koostööd.

VII JAOTIS

ÜHISÄTTED

ARTIKKEL III-424

Võttes arvesse Guadeloupe'i, Prantsuse Guajaana, Martinique'i, Réunioni, Assooride, Madeira ja Kanaari saarte struktuurilist majanduslikku ja ühiskondlikku olukorda, mida tingivad nende kaugus, isoleeritus, väike pindala, pinnamoest ning kliimatilistest tingimustest tulenevad raskused, majanduslik sõltuvus vähestest toodetest, mille püsivus ja koosmõju piiravad oluliselt nende arengut, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa seadusi, raamseadusi, määrusi ja otsuseid, mis on suunatud eriti põhiseaduse kohaldamise tingimuste sätestamisele nendes piirkondades, kaasa arvatud ühine poliitika. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Esimeses lõigus osutatud õigusaktid on seotud eelkõige selliste valdkondadega nagu tolli- ja kaubanduspoliitika, maksupoliitika, vabatsoonid, põllumajandus- ja kalanduspoliitika, toorainete ja esmatarbekaupadega varustamise tingimused, riigiabi ning struktuurifondidele ja liidu horisontaalprogrammidele ligipääsu tingimused.

Nõukogu võtab vastu esimeses lõigus osutatud õigusaktid, võttes arvesse äärepoolseimate piirkondade erilisi iseärasusi ja piiranguid, õõnestamata liidu õiguskorra, sealhulgas siseturu ja ühise poliitika terviklikkust ja sidusust.

ARTIKKEL III-425

Põhiseadus ei mõjuta mingil viisil omandi õiguslikku režiimi liikmesriikides.

ARTIKKEL III-426

Liidul on igas liikmesriigis kõige laialdasem õigus- ja teovõime, mis vastavalt selle riigi seadustele antakse juriidilistele isikutele; eelkõige võib liit omandada ja võõrandada vallas- ja kinnisvara ning olla kohtus hagejaks ja kostjaks. Sel eesmärgil esindab liitu komisjon. Iga institutsioon esindab liitu aga oma haldusliku iseseisvuse alusel oma tegevusalaga seotud küsimustes.

ARTIKKEL III-427

Ametnike personalieeskirjad ning liidu muude teenistujate teenistustingimused määratakse kindlaks Euroopa seadusega. Seadus võetakse vastu pärast konsulteerimist asjaomaste institutsioonidega.

ARTIKKEL III-428

Nõukogu poolt vastu võetud Euroopa määruse või lihthälteenamusega tehtud Euroopa otsusega ettenähtud piirides ja tingimustel võib komisjon koguda informatsiooni ja korraldada kontrollimisi, mis on vajalikud talle antud ülesannete täitmiseks.

ARTIKKEL III-429

1. Ilma et see piiraks Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kinnitamist käsitleva protokolliga artikli 5 kohaldamist, võetakse Euroopa seadusega või raamseadusega meetmeid statistika koostamiseks, kui see on vajalik liidu tegevuseks.
2. Statistika koostamine on kooskõlas erapooletuse, usaldusvääruse, objektiivsuse, teadusliku sõltumatuse, tasuvuse ja andmete konfidentsiaalsusega; see ei too majandustegevuses osalejatele kaasa ülemäärast koormust.

ARTIKKEL III-430

Liidu institutsioonide liikmed, komiteede liikmed ja liidu ametnikud ning muud teenistujad ei tohi isegi pärast oma ametikohustuste lõppemist avalikustada ametisaladuse pidamise kohustuse alla kuuluvat informatsiooni, iseäranis informatsiooni, mis puudutab majandustegevuses osalejaid, nende ärisuhteid või nende kulutuste komponente.

ARTIKKEL III-431

Liidu lepinguliste kohustuste suhtes kehtib õigus, mida kohaldatakse vastava lepingu suhtes.

Lepinguvälise vastutuse korral heastab liit kõik oma institutsioonide või oma teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide õiguse ühiste üldprintsipiidele.

Olenemata teisest lõikest, heastab Euroopa Keskpang kõik Euroopa Keskpanga või selle teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide õiguse ühiste üldprintsipiidele.

Teenistujate isiklik vastutus liidu ees on reguleeritud nende personalieeskirjade või nende suhtes kohaldatavate teenistustingimuste sätetega.

ARTIKKEL III-432

Liidu institutsioonide asukoht määratakse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel.

ARTIKKEL III-433

Nõukogu võtab ühehäälselt vastu Euroopa määruse, millega kehtestab eeskirjad liidu institutsioonide keelte kohta, ilma et see piiraks Euroopa Liidu Kohtu põhikirja sätete kohaldamist.

ARTIKKEL III-434

Liidul on liikmesriikide territooriumil oma ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immunitetid vastavalt tingimustele, mis on ettenähtud Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis.

ARTIKKEL III-435

Põhiseaduse sätted ei mõjuta õigusi ja kohustusi, mis tulenevad enne 1. jaanuari 1958 või ühinevate riikide puhul enne nende ühinemise kuupäeva sõlmitud lepingutest ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel.

Kui nimetatud lepingud ei ole kooskõlas põhiseadusega, kasutavad asjassepuutuvad liikmesriigid kõiki vajalikke vahendeid kindlakstehtud vastuolude kõrvaldamiseks. Sel puhul abistavad liikmesriigid vajaduse korral üksteist ning, kui see on põhjendatud, võtavad vastu ühise seisukoha.

Esimeses lõigus märgitud lepingute kohaldamisel võtavad liikmesriigid arvesse tõsiasja, et põhiseaduse põhjal moodustavad iga liikmesriigi võimaldatud eelised liidu rajamise lahutamatu osa ning on seetõttu lahutamatult seotud põhiseadusega omistatud volituste alusel tegutsevate institutsioonide loomisega ning kõikide liikmesriikide poolt identsete eeliste andmisega.

ARTIKKEL III-436

1. Põhiseaduse sätted ei välista järgmiste eeskirjade kohaldamist:
 - a) ükski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks;
 - b) iga liikmesriik võib võtta selliseid meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega; need meetmed ei või avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele siseturul, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks.
2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu võtta Euroopa otsuse, millega muudetakse 15. aprilli 1958. aasta nimekirja toodetest, mille suhtes kohaldatakse lõike 1 punkti b sätteid.

IV OSA

ÜLD- JA LÖPPSÄTTED

ARTIKKEL IV-437

Varasemate lepingute kehtetuks tunnistamine

1. Käesoleva Euroopa põhiseaduse lepinguga tunnistatakse kehtetuks Euroopa Ühenduse asutamisleping, Euroopa Liidu leping ning protokollis sätestatud tingimustel õigusaktid ja lepingud, millega on vastavalt käesoleva artikli lõikele 2 täiendatud või muudetud Euroopa Ühenduse asutamislepingut ja Euroopa Liidu lepingut.
2. Ühinemislepingud
 - a) Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi,
 - b) Kreeka Vabariigi,
 - c) Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi,
 - d) Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi,

- e) Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi

ühinemise kohta Euroopa Liiduga tunnistatakse kehtetuks.

Sellele vaatamata

- jäävad kehtima lepingute sätted, millele on osutatud punktides a–d ja mis on sätestatud või millele on osutatud protokollis Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ning Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemislepingute ja -aktide kohta ja nende õiguslik toime säilib vastavalt sellele protokollile;
- jäävad kehtima lepingute sätted, millele on osutatud punktis e ja mis on sätestatud või millele on osutatud protokollis Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemislepingu ja -akti kohta ja nende õiguslik toime säilib vastavalt sellele protokollile.

ARTIKKEL IV-438

Õigusjärgsus ja õiguslik järjepidevus

1. Käesoleva lepinguga asutatud Euroopa Liit on Euroopa Liidu lepinguga asutatud Euroopa Liidu ja Euroopa Ühenduse õigusjärglane.
2. Kui artiklis IV-439 ei ole sätestatud teisiti, kasutavad käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval eksisteerivad institutsioonid, organid ja asutused oma volitusi käesolevas lepingus määratletud tähenduses ja kõnealusel kuupäeval kehtinud koosseisus kuni uute sätete vastuvõtmiseni käesoleva lepingu rakendamisel või kuni oma ametiaja lõpuni.
3. Artikliga IV-437 kehtetuks tunnistatud lepingute, protokollide ja aktide alusel vastu võetud institutsioonide, organite ja asutuste aktid jäävad kehtima. Nende õiguslik toime säilib kuni kõnealuste aktide kehtetuks tunnistamise, tühistamise või muutmiseni käesoleva lepingu rakendamisel. Sama kehtib artikliga IV-437 kehtetuks tunnistatud lepingute ja aktide alusel liikmesriikide vahel sõlmitud konventsioonide suhtes.

Samuti jäävad kuni nende kehtetuks tunnistamise või muutmiseni kehtima käesoleva lepingu jõustumise hetkel olemasolevad ühenduse ja liidu *acquis'* teised osad, eelkõige institutsioonidevahelised kokkulepped, nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate poolt tehtud otsused ja sõlmitud kokkulepped, liikmesriikide poolt sõlmitud liidu või ühenduse toimimist käsitlevad või liidu ja ühenduse meetmetega seotud lepingud, deklaratsioonid, kaasa arvatud valitsustevahelistel konverentsidel tehtud deklaratsioonid, samuti Euroopa Ülemkogu või nõukogu poolt vastu võetud resolutsioonid ja muud seisukohad ning liikmesriikide ühisel kokkuleppel vastu võetud liidu või ühendusega seotud deklaratsioonid, resolutsioonid ja muud seisukohad.

4. Euroopa Ühenduste Kohtu ja esimese astme kohtu kohtupraktika artikliga IV-437 kehtetuks tunnistatud lepingute ja aktide ning nende rakendamiseks vastu võetud aktide ja konventsioonide tõlgendamisel ja rakendamisel jääb *mutatis mutandis* liidu õiguse ja eriti võrreldavate põhiseaduse sätete tõlgendamise aluseks.

5. Enne käesoleva lepingu jõustumiskuupäeva algatatud haldus- ja kohtumenetluste järjepidevus tagatakse kooskõlas põhiseadusega. Nende menetluste eest vastutavad institutsioonid, organid ja asutused võtavad selleks vajalikud meetmed.

ARTIKKEL IV-439

Teatavate institutsioonidega seotud üleminekusätted

Euroopa Parlamendi koosseisuga, kvalifitseeritud häälteenamuse määratlemisega Euroopa Ülemkogus ja nõukogus, kaasa arvatud sellistel juhtudel, kui kõik Euroopa Ülemkogu ja nõukogu liikmed ei hääleta, ja komisjoni koosseisuga, kaasa arvatud liidu välisministriga, seotud üleminekusätted määratakse kindlaks liidu institutsioone ja organeid käsitlevas üleminekusätete protokollis.

ARTIKKEL IV-440

Kohaldamisala

1. Käesolevat lepingut kohaldatakse Belgia Kuningriigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Iirimaa, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suhtes.
2. Käesolevat lepingut kohaldatakse Guadeloupe'i, Prantsuse Guajaana, Martinique'i, Réunioni, Assooride, Madeira ja Kanaari saarte suhtes kooskõlas artikliga III-424.
3. III osa IV jaotises sätestatud assotsieerimise erisätteid kohaldatakse II lisa loetletud ülemeremaade ja -territooriumide suhtes.

Käesolevat lepingut ei kohaldata selliste ülemeremaade ja -territooriumide suhtes, millel on erisuhted Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigiga ning mida ei ole kõnealusesse nimekirja kantud.

4. Käesolevat lepingut kohaldatakse Euroopa territooriumide suhtes, mille välissuhete eest vastutab mõni liikmesriik.

5. Käesolevat lepingut kohaldatakse Ahvenamaa suhtes eranditega, mis olid esialgselt sätestatud artikli IV-437 lõike 2 punktis d osutatud lepingus ja mis on esitatud Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ning Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemislepinguid ja -akte käsitleva protokollis V jaotise 5. jaos.
6. Olenemata lõigetest 1 kuni 5:
- a) ei kohaldata käesolevat lepingut Fääri saarte suhtes;
- b) kohaldatakse käesolevat lepingut Küprosel asuvate Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suveräänsete baasi piirkondade Akrotiri and Dekéleia suhtes ainult niivõrd, kui see on vajalik korra rakendamiseks, mis on sätestatud Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suveräänseid baasi piirkondi Küprosel käsitlevas protokollis, mis on lisatud artikli IV-437 lõike 2 punktis e nimetatud lepingu lahutamatuks osaks olevale ühinemisaktile ja mis on ära toodud Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemislepingut ja -akti käsitleva protokollis II osa III jaotises;
- c) kohaldatakse käesolevat lepingut Kanalisaarte ja Mani saare suhtes ainult niivõrd, kui see on vajalik neid saari käsitleva korra tagamiseks, mis esialgselt võeti vastu artikli IV-437 lõike 2 punktis a nimetatud lepingus ja mis on ära toodud Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ning Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemislepinguid ja -akte käsitleva protokollis II jaotise 3. jaos.

7. Euroopa Ülemkogu võib asjaomaste liikmesriikide algatusel võtta vastu Euroopa otsuse, millega muudetakse lõigetes 2 ja 3 nimetatud Madalmaade, Prantsusmaa või Taani maa või territooriumi staatust liidu suhtes. Euroopa Ülemkogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist komisjoniga.

ARTIKKEL IV-441

Piirkondlikud liidud

Käesolev leping ei välista Belgia ja Luksemburgi või Belgia, Luksemburgi ja Madalmaade vahelise piirkondliku liidu olemasolu või teostamist, niivõrd kui selliste piirkondlike liitude eesmärke ei saavutata nimetatud lepingu kohaldamisega.

ARTIKKEL IV-442

Protokollid ja lisad

Käesolevale lepingule lisatud protokollid ja lisad on lepingu lahutamatu osa.

ARTIKKEL IV-443

Tavaline läbivaatamismenetlus

1. Iga liikmesriigi valitsus, Euroopa Parlament või komisjon võib esitada nõukogule ettepanekuid käesoleva lepingu muutmiseks. Nõukogu esitab need ettepanekud Euroopa Ülemkogule ja neist teavitatakse riikide parlamente.
2. Kui Euroopa Ülemkogu otsustab pärast Euroopa Parlamendi ja komisjoniga konsulteerimist lihthäälteenamusega kavandatavad muudatused läbi vaadata, kutsub Euroopa Ülemkogu president kokku konvendi, mis koosneb riikide parlamentide, liikmesriikide riigipeade või valitsusjuhtide, Euroopa Parlamendi ja komisjoni esindajatest. Euroopa Keskpangaga konsulteeritakse juhul, kui tegemist on institutsiooniliste muudatustega rahanduse valdkonnas. Konvent vaatab muudatusettepanekud läbi ja võtab konsensuse alusel vastu soovitusel liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsile vastavalt lõikes 3 sätestatule.

Euroopa Ülemkogu võib pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist lihthäälteenamusega otsustada konventi mitte kokku kutsuda, kui kavandatavate muudatuste ulatus seda ei õigusta. Sellisel juhul annab Euroopa Ülemkogu volitused liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsile.

3. Liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsi kutsub kokku nõukogu eesistuja selleks, et määrata ühisel kokkuleppel kindlaks käesolevasse lepingusse tehtavad muudatused.

Muudatused jõustuvad pärast seda, kui kõik liikmesriigid on need ratifitseerinud kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega.

4. Kui kaks aastat pärast käesoleva lepingu muutmise lepingule allakirjutamist on neli viiendikku liikmesriikidest selle ratifitseerinud, kuid ühel või mitmel liikmesriigil on ratifitseerimisel tekkinud raskusi, arutab küsimust Euroopa Ülemkogu.

ARTIKKEL IV-444

Lihtsustatud läbivaatamismenetlus

1. Kui III osas nähakse ette, et nõukogu teeb teatavas valdkonnas või teataval juhul otsuse ühehäälselt, võib Euroopa Ülemkogu võtta vastu Euroopa otsuse, millega antakse nõukogule volitus toimida selles valdkonnas või sel juhul kvalifitseeritud häälteenamusega.

Käesolevat lõiget ei kohaldata sõjalise ega kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.

2. Kui III osas nähakse ette, et nõukogu võtab Euroopa seadusi ja raamseadusi vastu seadusandlikku erimenetlust kasutades, võib Euroopa Ülemkogu võtta vastu Euroopa otsuse, millega lubatakse võtta sellised Euroopa seadused ja raamseadused vastu seadusandliku tavamenetlusega.

3. Kõigist Euroopa Ülemkogu lõigete 1 või 2 alusel tehtud algatustest teavitatakse riikide parlamente. Kui riigi parlament esitab oma vastulause kuue kuu jooksul alates asjakohase teatise edastamise kuupäevast, lõigetes 1 või 2 osutatud Euroopa otsust vastu ei võeta. Vastulause puudumisel võib Euroopa Ülemkogu otsuse vastu võtta.

Lõigetes 1 ja 2 osutatud Euroopa otsuse vastuvõtmiseks peab Euroopa Ülemkogu tegema ühehäälese otsuse pärast seda, kui on saanud Euroopa Parlamendilt selle liikmete häälteenamusega antud nõusoleku.

ARTIKKEL IV-445

Liidu sisepoliitika ja -meetmete lihtsustatud läbivaatamismenetlus

1. Iga liikmesriigi valitsus, Euroopa Parlament või komisjon võib esitada Euroopa Ülemkogule ettepanekuid liidu sisepoliitikaid ja -meetmeid käsitlevate III osa III jaotise sätete täielikuks või osaliseks muutmiseks.

2. Euroopa Ülemkogu võib vastu võtta III osa III jaotise sätteid täielikult või osaliselt muutva Euroopa otsuse. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga ning institutsiooniliste muudatuste korral rahandusvaldkonnas Euroopa Keskpangaga.

Selline Euroopa otsus jõustub pärast selle heakskiitmist liikmesriikide poolt kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega.

3. Lõikes 2 osutatud Euroopa otsus ei või suurendada käesoleva lepinguga liidule omistatud pädevust.

ARTIKKEL IV-446

Kestus

Käesolev leping sõlmitakse määramata ajaks.

ARTIKKEL IV-447

Ratifitseerimine ja jõustumine

1. Kõrged lepinguosalisel ratifitseerivad käesoleva lepingu kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega. Ratifitseerimiskirjad antakse hoiule Itaalia Vabariigi valitsusele.
2. Käesolev leping jõustub 1. novembril 2006, tingimusel et kõik ratifitseerimiskirjad on üle antud, või selle kuu esimesel päeval, mis järgneb ühe kuu möödumisele päevast, mil viimane allakirjutanud liikmesriik on ratifitseerimiskirja üle andnud.

ARTIKKEL IV-448

Autentsed tekstid ja tõlked

1. Käesolev leping, mille originaal on koostatud ühes eksemplaris eesti, hispaania, hollandi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles, kusjuures kõigis nendes keeltes on tekstid võrdselt autentsed, antakse hoiule Itaalia Vabariigi valitsuse arhiivi ja nimetatud valitsus edastab tõestatud koopiad kõigi teiste allakirjutanud riikide valitsustele.
2. Käesoleva lepingu võib samuti tõlkida liikmesriikide poolt määratud teistesse keeltesse, sealhulgas keeltesse, millel vastavalt liikmesriigi põhiseaduslikule korrale on ametlik staatus kas riigis tervikuna või osal riigi territooriumist. Liikmesriigid esitavad kõnealuste tõlgete tõestatud koopiad deponeerimiseks nõukogu arhiivi.